



PÕLLUMAJANDUSE REGISTRITE  
JA INFORMATSIOONI AMET



Euroopa Maaelu Arengu  
Põllumajandusfond:  
Euroopa investeeringud  
maapiirkondadesse

## **ABIKS TAOTLEJALE**

# **Eesti maaelu arengukava 2014-2020 Keskkonnatoetused 2016**

Taotluse vastuvõtt 2.–23. maini

**Tallinn, Tartu, 2016**

<b>1. EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2014–2020 PINDALA- JA LOOMATOETUSED</b>	
<b>2016. AASTAL</b> .....	4
<b>2. TAOTLEMINE</b> .....	4
2.1. Taotleja .....	4
2.2. Taotluse täitmine .....	5
2.3. Põllumassiivi kaardid .....	10
<b>3. TAOTLUSE ESITAMINE</b> .....	11
<b>4. TAOTLUSEL ESITATUD ANDMETE MUUTMINE VÕI TAOTLUSE</b>	
<b>MENETLEMISE LÕPETAMINE</b> .....	14
4.1. Pärast toetuse taotluse esitamist põllumajandusliku majapidamise/ettevõtte	
üleandmine .....	14
4.2. Taotlusel esitatud andmete muutmine .....	14
4.3. Taotluse menetlemise lõpetamine (annulleerimine) .....	15
<b>5. VÄÄRAMATU JÕUD</b> .....	15
<b>6. TOETUSÕIGUSLIK PÕLLUMAJANDUSMAA JA POOLLOODUSLIK KOOSLUS</b> .....	16
<b>7. NÕUETELE VASTAVUS</b> .....	20
7.1. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) .....	20
7.2. Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) .....	26
7.3. Nõuetele vastavuse küsimustik .....	27
<b>8. NÕUETE TÄITMISE 5-AASTANE KOHUSTUS</b> .....	28
<b>9. KESKKONNASÕBRALIKU MAJANDAMISE TOETUS (KSM)</b> .....	29
9.1. KSM põhitegevus .....	29
9.2. KSM lisategevused .....	41
<b>10. PIIRKONDLIK MULLAKAITSE TOETUS (MULD)</b> .....	43
<b>11. KESKKONNASÕBRALIKU AIANDUSE TOETUS – KÕÖGIVILJA-,</b>	
<b>RAVIMTAIME- JA MAITSETAIMEKASVATUS NING MAASIKAKASVATUS (KSK)</b> .....	45
<b>12. KESKKONNASÕBRALIKU AIANDUSE TOETUS – PUUVILJA- JA</b>	
<b>MARJAKASVATUS (KSA)</b> .....	50
<b>13. KOHALIKKU SORTI TAIMEDE KASVATAMISE TOETUS (SORT)</b> .....	55
13.1. Põllumajanduskultuuride kasvatamine .....	56
13.2. Viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamine .....	57
<b>14. OHUSTATUD TÕUGU LOOMA PIDAMISE TOETUS (OTL)</b> .....	59
14.1. Ohustatud tõugu hobused ja maatõugu veis .....	60
14.2. Eesti vutt .....	62
<b>15. POOLLOODUSLIKU KOOSLUSE HOOLDAMISE TOETUS (PLK)</b> .....	63
<b>16. MAHEPÕLLUMAJANDUSELE ÜLEMINEKU TOETUS JA</b>	
<b>MAHEPÕLLUMAJANDUSEGA JÄTKAMISE TOETUS (MAH)</b> .....	73
<b>17. LOOMADE HEAOLU (LHT)</b> .....	84
17.1. Veised ja vasikad .....	86
17.2. Hobused .....	88
17.3. Lambad ja kitsed .....	89
17.4. Sead .....	91
17.5. Munakanad .....	92
17.6. Toetatav lisategevus .....	93
<b>18. NATURA 2000 TOETUS PÕLLUMAJANDUSMAALE (NAT)</b> .....	94
<b>19. KOHUSTUSTE ÜLEANDMINE JA SUURENDAMINE</b> .....	94
19.1. Kohustuse üleandmine .....	94
19.2. Kohustuse suurendamine .....	95
<b>20. KOHUSTUSTE ASENDAMINE</b> .....	95
<b>21. TAOTLUSE KONTROLLIMINE</b> .....	96
21.1. Halduskontroll .....	96
21.2. Kohapealne kontroll .....	97

<b>22. TOETUSE VÄHENDAMINE .....</b>	<b>100</b>
22.1. Toetuse vähendamine toetusõiguslikkuse alusel, s.h pindalade ja loomade arvu erinevuse tõttu.....	100
22.2. Toetuse vähendamine baas- ja toetatavate nõuete rikkumise eest .....	102
22.3. Toetuse vähendamine taotluse hilinenult esitamise eest.....	102
22.4. Toetuse vähendamine juhul, kui taotleja ei ole deklareerinud kogu maakasutust.....	102
22.5. Toetuse vähendamine nõuetele vastavuse süsteemi nõuete rikkumise tõttu .....	103
<b>23. TOETUSE MÄÄRAMINE VÕI TAOTLUSE RAHULDAMATA JÄTMINE .....</b>	<b>103</b>
<b>24. TOETUSE MAKSMINE.....</b>	<b>105</b>
<b>25. OTSUSE VAIDLUSTAMINE .....</b>	<b>105</b>
<b>26. TOETUSE TAGASINÕUDMINE.....</b>	<b>105</b>
<b>27. TOETUSE ANDMISEST JA KASUTAMISEST TEAVITAMINE .....</b>	<b>106</b>
<b>28. PÕLLUMAJANDUSLIKU KESKKONNATOETUSE SEIRE JA HINDAMINE .....</b>	<b>106</b>
<b>29. MAKI TOETUSTE ALUSEKS OLEVAD ÕIGUSAKTID .....</b>	<b>107</b>
29.1. Eesti õigusaktid:.....	107
29.2. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu ning Komisjoni määrused:.....	108
29.3. Muud dokumendid:.....	109

# 1. EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2014–2020 PINDALA- JA LOOMATOETUSED 2016. AASTAL

13. veebruaril 2015. aastal kiitis Euroopa Komisjon heaks [Eesti maaelu arengukava 2014–2020](#) (edaspidi MAK). 2016. aastal saab taotleda järgmisi MAK toetusi ([maaeluministri 08.03.2016 määrus nr 15](#) „2016. aastal „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” ja „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antavad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohased maaelu arengu toetused“):

1. Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede ehk põllumajanduslik keskkonnatoetus:
  - 1.1. Keskkonnasõbraliku majandamise toetus (KSM)
  - 1.2. Piirkondlik mullakaitse toetus (MULD)
  - 1.3. Keskkonnasõbraliku aianduse toetus: keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus (KSA) ja keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse ning maasikakasvatuse toetus (KSK)
  - 1.4. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (SORT)
  - 1.5. Ohustatud tõugu looma pidamise toetus (OTL)
  - 1.6. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus (PLK)
2. Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus (MAH)
3. Loomade heaolu toetus (LHT)
4. Natura 2000 alal asuva põllumajandusmaa kohta antav toetus (NAT)
5. Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus (NAM)

Eesti maaelu arengukava 2007–2013 toetuste taotlemiseks saab teavet juhendmaterjalist „[Abiks taotlejale. Eesti maaelu arengukava 2007-2013 keskkonnatoetused](#)“.

Käesolev “Abiks taotlejale” ei käsitle otsetoetusi, nende kohta on koostatud eraldi “[Abiks taotlejale](#)”, mis on kättesaadav PRIA kodulehel <http://www.pria.ee>. Samuti ei käsitleta siin Natura 2000 toetust erametsamaale, selle kohta on täpsem info [Erametsakeskuse kodulehel](#).

## 2. TAOTLEMINE

### 2.1. Taotleja

PLK, OTL ja LHT toetust saab taotleda põllumajandusega tegelev füüsiline või juriidiline isik, seltsing ning muu juriidilise isiku staatuseteta ühendus. SORT, KSM, KSA, KSK, MULD ja MAH toetust saab taotleda FIE või juriidiline isik. Toetusi saab taotleda tingimusel, et taotleja harib või hooldab maad õiguslikul alusel, s.t on maa omanik või omab kehtivat rendilepingut ([vt järgmist ptk](#)). Nõue kehtib kõikide pindalatoetuste taotlemisel.

Kõik toetuse taotlejad peavad olema kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (edaspidi *register*). Avaldus taotleja andmete kandmiseks registrisse tuleb esitada

esmakordsel toetuse taotlemisel hiljemalt koos pindalatoetuste taotlusega. Avaldust saab esitada e-PRIA aadressil <http://www.pria.ee/et/ePRIA>, vormi leiate ka aadressil [http://www.pria.ee/et/Registrid/Toetuste\\_register](http://www.pria.ee/et/Registrid/Toetuste_register). Kui registrisse kantud andmed on muutunud, peab taotleja esitama vabas vormis registrikande muutmise avalduse 15 päeva jooksul andmete muutmise arvates. Ajakohastatud andmed võimaldavad PRIA taotluste osas täiendavate küsimuste tekkimise korral taotlejatega operatiivselt ühendust võtta ja tagada ka toetuste kiire ja täpse maksmise. Kindlasti palume taotlejail üle kontrollida oma e-posti aadress PRIA kliendiregistris.

## 2.2. Taotluse täitmine

**MAH, KSM, KSA, KSK, MULD ja SORT** toetuste taotlejad peavad taotluse ja kõik taotluse lisavormid, kohustuse üleandmise-ülevõtmise teabe ning taotluse muudatusavaldused esitama e-PRIA kaudu. e-PRIA portaalis on pindalatoetuste taotluse ja maksetaotluse vormil mitme toetusliigi juures personaalselt Teile mõeldud lisainfo, samuti toimuvad enne taotluse esitamist eelkontrollid, mis annavad märku võimalikest vigadest Teie taotlusel. e-PRIA toetuse taotlemiseks on Teil vaja oma põllud digitaalselt joonistada teenuses „Minu põllud“. Kui olete eelmisel aastal e-PRIA pindalatoetust taotlenud, ei pea Te põlde uuesti joonistama, vaid saate kasutada varasemat põllujoont ning vajadusel teha varem joonistatud põldude piirides muudatusi.

Taotlejad, kes taotlesid pindalatoetusi eelmisel kalendriaastal pabertaotlusvormil, saavad soovi korral maakondlikest teenindusbüroodest eeltäidetud taotlusvormi (v.a MAH, KSM, KSA, MULD, SORT taotlejad). Eeltäidetud taotlusvorm on koostatud eelmise aasta taotluse andmete alusel, mida tuleb taotlejal 2016. a andmete esitamisel kontrollida ja vajadusel muuta ning täiendada. Taotluse täitmiseks on lubatud kasutada ka tühja eeltäitmata taotlusvormi, mille saab PRIA maakondlikest teenindusbüroodest või PRIA koduleheküljelt välja trükkides.

Eeltäidetud taotlusvormile PT50 märgib taotleja puuduvad andmed, teeb taotlemise kohta märged ning täidab põldude loetelu vormi PT50A. Põllu pindala, mille kohta käesoleval aastal toetust taotletakse, märgib taotleja põldude loetellu ise (veerg 7). PRIA eelmise aasta taotluse alusel ette trükitud põllu pind (veerg 6) on informatiivne.

Palume pindalatoetuste taotluse ja maksetaotluse ning sinna juurde kuuluvad dokumendid täita loetavalt, soovitatavalt trükitähtedega. Kõik dokumendid, v.a põllumassiivi kaardid, tuleb taotlejal allkirjastada ning lisada täitmise kuupäev. Taotlusvormile tehtud igale parandusele palume alati lisada allkiri ja kuupäev.

Põldude loetelu vormil PT50A paranduste tegemisel palume iga põllu järel, millel parandus tehti, lisada veergu nr 24 kuupäev ja oma allkiri. Kui Te ettetrükil näidatud põldu enam ei kasuta või muudavad tehtud parandused taotluse raskesti loetavaks, tuleb sellised eeltäidetud põldude read läbi kriipsutada. Uute või läbikriipsutatud põldude ridu saab märkida eeltäidetud loetelu lõppu.

**Taotlusel ja sellele lisatud dokumentidel esitatud andmete õigsuse eest vastutab taotluse esitaja, kinnitades seda oma allkirjaga.**

**Taotleja peab taotlusele märkima kogu põllumajandusmaa, mida tal on õigus kasutada.** Ta peab ära näitama ka põllumajandusmaa, mille kohta ta toetust ei taotle, sealhulgas vähemalt 0,01 ha põllud ja põllud, mis moodustavad kokku vähemalt 0,3-hektarilise maa-ala. Kohustuslik on ära näidata ka põllud, mille kohta toetusi ei maksta ehk mis ei ole kantud põllumajandustoetuste

ja põllumassiivide registrisse. Põllumajandusmaa, mis ei ole registrisse kantud, märgitakse põldude loetelusse katastritunnusega ning lisatakse vastav kaart. Väljarenditud maad paneb taotlusele kirja põllumajandusmaa tegelik kasutaja (rentnik).

Põldude loetelus märkige loetavalt iga põllumassiivi ja põllu (vajadusel maa-ala) number ning veergudesse 12–19 tehke vastavad märged toetuste taotlemise kohta.

### **Märketa põldude kohta toetust ei maksta.**

Lisaks näidake märgetega taotlusel, mis eesmärgil põlde kasutate. Sellest lähtub PRIA kontrolle tehes, kuna mõnele nõudele kehtivad põldude kasutustüübist tulenevad erisused. Samuti arvestatakse põldudega seotud märkeid toetuse määramisel.

### **Põldude loetelu veerg 2 „Põllumassiivi number“.**

Eeltäidetud andmetena on eelneva aasta toetuste taotlemise alusel põldude loetelusse märgitud põllumassiivi number. Kui põllumassiivi number on eelmise aastaga võrreldes muutunud, siis ei ole seda eeltäidetud vormile märgitud. Taotlusele tuleb märkida kogu põllumajandusmaa kasutus ka nende põldude osas, millele toetust ei taotleta.

### **Põldude loetelu veerg 3 „Põllu number“.**

Eeltäidetud andmetena on eelneva aasta toetuste taotlemise alusel põldude loetelusse märgitud põllu number.

### **Põldude loetelu veerg 4 „Maa-ala number“.**

Maa-ala number ei ole eeltäidetud. Siia märkige tähised nendele põldudele, mille suurus on alla 0,3 hektari ja mis moodustavad ühise maa-ala samal massiivil asuvate teiste põldudega.

*Näide:* taotlejal on alla 0,3 ha põllud 1, 2, 3, 4 ja 5. Põllud 1, 2 ja 3 on ühel massiivil ja moodustavad kokku üle 0,3 ha suuruse ühtse maa-ala. Taotlusel märkige põldude loetelu veergu maa-ala numbriks põldude 1, 2 ja 3 kohta maa-ala tähisena näiteks 1. Põllud 4 ja 5 on teisel massiivil ja moodustavad samuti üle 0,3 ha suuruse ühtse maa-ala, seega märkige põldudele 4 ja 5 maa-ala tähiseks näiteks 2. Oluline on, et samal massiivil asuvad erinevad maa-alad oleksid erineva tähisega.

### **Põldude loetelu veerg 5 „Kasutusõigus (O, KR, SR, KV, M)“.**

Eeltäidetud andmetena on eelneva aasta toetuste taotlemise alusel põldude loetelusse märgitud kasutusõigus. Kui kasutusõiguse alus on muutunud, siis tuleb taotlejal kasutusõiguse veerus ettearvutatud andmed parandada.

Veergu märgitakse, kas O – omandis, KR – kirjalik rendileping, SR – suuline rendileping, KV – kasutusvaldus või M – muul alusel. Kui suurel põllul on mitu maa kasutamise õiguslikku alust, siis piisab, kui märkida õiguslik alus, millega on hõlmatud suurem osa põllust. Põldu taotlusel kasutusõiguse alusel osadeks jagama ei pea.

*Näide:* Põld nr 1 on kokku 10 ha, sellest 4 ha on taotleja omandis, 3 ha osas on kirjalik rendileping ja 3 ha osas on suuline rendileping. Taotlusele märgitakse põllu nr 1 kohta veerus 5 – ”O” (omandis).

### **Toetust võib taotleda põllumajandusmaa kohta, mida kasutatakse õiguslikul alusel.**

Kasutusõigus on maa omanikul, maa rentnikul (põllumajanduslik rendileping) või muul õiguslikul alusel maa kasutajal (kasutusvaldus, tasuta kasutamise leping). Kui taotlejal puudub põllumajandusmaa kasutusõigus, kuid vaatamata sellele hakkab ta maad harima ning taotleb põllumajandusmaa kohta toetust, rikub ta omandiõigust ning selle maa osas jäetakse taotlus rahuldamata. Teisalt maa omanik, kes maa harimisega ei tegele, ei ole samuti õigustatud toetust saama. Toetuse saamise eeldusteks on nii maa kasutusõiguse omamine kui ka maa reaalne kasutamine ning see kehtib ka PLK toetuse puhul.

Rendisuhteid reguleerib võlaõigusseadus (§ 339–360). Seadus ei kehtesta rendilepingule kohustuslikku vormi, see võib olla nii suuline kui ka kirjalik. Suulise rendilepingu puhul tuleb arvestada, et kokkuleppe (lepingu) olemasolu peab tõendama isik, kes tahab lepingualusele maale toetust saada. Kui taotleja ei suuda tõendada suulise rendilepingu olemasolu, loetakse, et rendileping puudus. Seega soovitame võimaliku segaduse ja vaidluste vältimiseks sõlmida lepingud kirjalikult, ka lepingute ülesütlemine peab olema kirjalikult vormistatud.

Rendisuhete juures on oluline, et rendileandja vahetumisel rendilepingu kehtivus ei lõpe. Seega juhul, kui maa uus omanik soovib võtta ise maa kasutusse või anda selle omakorda rendile, tuleb tal eelmise rendileandja ja rentniku vahel sõlmitud rendileping üles öelda.

Lepingusse tuleb kindlasti kirjutada täpsed andmed rendileandja ja rendilevõtja kohta, nende õigused (sh kellel on õigus taotleda pindalatoetusi) ja kohustused, lepingu jõustumise kuupäev ja kehtivus ning andmed rendile antava maa kohta. Lepingule tuleb lisada katastriüksuse plaan, kus on tähistatud rendileantav maa.

Maa kasutusõigust kontrollitakse kohapealse kontrolli käigus, kuid kasutusõiguse puudumine võib selguda ka halduskontrollis.

Kui samale maale esitab toetuse taotluse kaks isikut ja selline vastuolu avaldub PRIA administratiivse kontrolli käigus, siis saadab PRIA mõlemale kirjaliku järelepärimise, millega küsitakse omandi- või kasutusõigust tõendavaid dokumente. Nende põllumajandusmaade osas, mille kasutamiseks puudub taotlejal õiguslik alus, jäetakse taotlus rahuldamata. Piisava tõendusmaterjali puudumisel võib jätta mõlemad taotlused rahuldamata.

Kasutusvaldust reguleerib asjaõigusseadus (§ 201–224), tasuta kasutamise lepingut võlaõigusseadus (§ 389–395).

Jätkuvalt riigi omandis olevate põllumajandusmaade või riigi omandis olevate põllumajandusmaade ajutisse kasutusse ning kasutusvaldusesse andmine toimub vastavalt Vabariigi Valitsuse 06.06.2007 määruses nr 169 „Maareformi seaduse § 31 lõikes 2 nimetatud maa ajutiseks kasutamiseks andmise kord“ sätestatud korrale. Selliste maade osas peab olema kindlasti kirjalik leping.

Kui algselt õiguspärasel alusel esitatud taotlus muutub hiljem sisuliselt ebaõigeks seoses teise isiku maakasutusega ja selle tõttu ei saa taotluse esitaja ise enam olla toetusnõuete täitmisel tegelikult maakasutajaks, kuid ta on jätnud oma taotluse vastavas osas tagasi võtmata, siis on PRIA õigus ja kohustus rakendada õigusaktidega ettenähtud täiendavaid toetuse vähendamisi või väljaarvamisi.

#### **Põldude loetelu veerg 6 „Põllu kindlaksmääratud pindala (ha) eelmisel aastal“.**

Eeltäidetud taotlusvormil on märgitud taotlejale teadmiseks põllu kindlaksmääratud pindala hektarites taotluse esitamisele eelnenud aastal. Lahter on täitmata, kui kindlaksmääratud pindala erineb taotletud pindalast või põllumassiivi uuendatud maksimaalne toetusõiguslik pindala on väiksem eelmisel aastal kindlaksmääratud põldude summaarsest pindalast sellel põllumassiivil.

#### **Põldude loetelu veerg 7 „Põllu pindala taotluse esitamise aastal (ha)“.**

Veergu märgitakse taotlemise aasta põllu pindala hektarites kahe komakoha täpsusega. Põllu pindala hulka võib arvestada põllumassiivi toetusõigusliku pinna sees olevad säilitatavad maastikuelemendid. KSM toetuse taotleja võib põllu pindala hulka arvata põllumassiivide registrisse kantud rohumaariba.

#### **Põldude loetelu veerg 8 „Maakasutuse tüüp (P, PR, TPR, PK, M, KV)“.**

Maakasutuse tüübi märkimisel kandke taotlusele kogu maakasutus ka nende põldude osas, millele Te toetust ei taotle. Maakasutuse ja põllumajanduskultuuri märkimisel juhinduge [põllumajanduskultuuride loetelust](#).

**Põllumajanduskultuurid ja lühiajaline rohumaa (P)** - lühiajaliseks rohumaa loetakse maa, millel kasvatatakse heintaimi kuni 5 aastat (vt lühiajalise rohumaa täpsemat jaotust [põllumajanduskultuuride loetelust](#)). **NB! Rohumaade vanuse arvutamisel ei arvestata nende aastatega, millal rohumaa on märgitud ökoala kesaks või on rohumaa loetletud piirkondliku mullakaitse toetust, st rohumaa vanuse arvestus nendel aastatel peatub.** Põllumajanduskultuurid on teraviljad, õli- ja kiukultuurid, kaunviljad, rühvelkultuurid, muud tehnilised kultuurid, lilled, maasikad, köögiviljakultuurid ning ravim- ja maitsetaimed. Samuti loetakse siia alla ühe kultuuriga külvatud rohumaad (nt puhas liblikõieline: ristik või lutsern), olenemata nende vanusest. Juhul kui meetme tingimused seda nõuavad, tuleb põllumajanduskultuur märkida sordi täpsusega.

**Püsirohumaa (PR)** – eelkõige loomasööda tootmiseks kasutatav rohumaa, mis on pealtparandamise või uuskülvi teel väärtusliku heintaimiku omandanud ning mis ei ole põllumajandusettevõtte külvikorruga hõlmatud viie aasta jooksul või kauem. Ühe kultuuriga külvatud rohumaad (nt puhas liblikõieline: ristik või lutsern) ei loeta olenemata selle vanusest püsirohumaaiks, kuna viimane peab sisaldama vähemalt kaht kultuuri.

Püsirohumaa käsitletakse kõiki üle viie aasta vanuseid rohumaid, mille maakasutuse tüübiks on taotlusel põldude loetelus märgitud püsirohumaa PR. Kui taotleja on eelnevat viis aastat põllu kohta märkinud maakasutuse tüübiks P (lühiajaline rohumaa) ja põllul kasvavad kuuendal aastal mitmeliigilised heintaimed, loetakse selline maa alates kuuendast aastast püsirohumaaiks PR.

**Püsirohumaa uuendamine** on lubatud heintaimede seguga ja ilma vahekultuurita. Uuendamine tähendab nii pealtparandust, kus vana rohukamarat ümber ei künta, kui ka uuskülvi, kus vana rohukamar küntakse sisse ja samale põllule külvatakse uuesti heintaimede segu. Kui säilitamisele kuuluva püsirohumaa asemele külvatakse vahekultuur või rajatakse mustkesa, katkestab see püsirohumaa olemasolu. Vahekultuuriks loetakse kõik teravilja-, kaunvilja-, köögivilja-, õli-, kiu- ja rühvelkultuurid ning üheliigilised heintaimed ja maasikas, mis tuleb vahekultuuri kasvatamise aastal märkida vastava maakasutusega (P).

Kui mitmest liigist koosneva lühiajalise rohumaa uuendamine toimub samuti mitmest liigist koosneva heintaimede seguga, siis selline rohumaa muutub algsest rajamise aastast arvates kuuendal aastal püsirohumaaiks.

**Kui taotleja planeerib rajatud rohumaa jätta püsirohumaaiks, ei või ta seda taotlusele märkida püsirohumaaiks (PR) viiel aastal rohumaa rajamisest alates.** NB! Siin kehtis programmiperioodi 2007 – 2013 KSM toetuse taotlejatele erisus: taotleja võis soovi korral planeerida lühiajalise rohumaa enne viiendat aastat püsirohumaaiks (märkides taotlusele PR). Seda maad tuleb säilitada rohumaaiks vähemalt viis aastat selle rajamise aastast arvates, märkides pindalatoetuste taotlusel ja maksetaotlusel sellise maa maakasutuse tüübiks kindlasti PR, seda ka pärast KSM kohustuse lõppemist.

**2007–2013 perioodi KSM planeeritud püsirohumaaade puhul tuleb neid kindlasti hoida vähemalt viis aastat rohumaaiks, et kuni 4-aastaste rohumaaade suhe ei läheks tagasioluliseks suuremaks kui 50%.**

**Keskkonnatundlik püsirohumaa (TPR)** – püsirohumaa, mis asub Natura 2000 võrgustiku alal ning mille muld on 100% ulatuses turvasmuld. TPRi kasutusotstarvet ei tohi muuta ning nimetatud maad ei tohi üles künda. TPR rohukamara uuendamine on lubatud üksnes pealtkülvi teel. Rohukamara uuendamisest tuleb PRIAt eelnevalt teavitada. Taotleja, kes on muutnud TPR kasutusotstarvet või on nimetatud püsirohumaa üles kündnud, peab PRIA määratud tähtjaks



selle ala tagasi püsirohumaaks muutma. TPR kohta ei saa taotleda piirkondlikku mullakaitse toetust.

**Püsiluultuurid (PK)** – külvikorravälised kultuurid. Puukoolid, viljapuu- ja marjaaiad, seenekasvatust ja paju ehk lühikese raieringiga madalmets.

**Mustkesa ehk kultuurideta kesa ehk puhaskesa (M)** – kesa, kus vegetatsiooniperioodi vältel toimub maa ettevalmistamine järgnevate kultuuride külviks ning eelkultuure ei kasvatata. Mustkesa tuleb harida soovitatavalt iga 2-3 nädala tagant, et umbrohutaimed ei kasvaks kõrgemaks kui 5 cm. Tulenevalt ilmastikust aktsepteeritakse erandjuhul mustkesana maad, millel umbrohtude kõrgus ei ületa 20 cm ja taimed ei ole jõudnud õitsemisfaasi.

**Karjatamine väljaspool põllumajandusmaad (KV)** – märgivad vaid MAH taotlejad, kes karjatavad loomi mittepõllumajanduslikul maal, millele ei taotleta ühtegi pindalatoetust.

#### **Põldude loetelu veerg 9 „Kasvatatav põllumajanduskultuur või kesa tüüp“.**

Kasvatatav kultuur tuleb märkida vastavalt uuele ja täiendatud [põllumajanduskultuuride loetelule](#). Teatud kultuure peab täpsustama põldude loetelu PT50A veerus 9 (nt muud rühvelkultuurid, muud köögiviljad jne). Vajadusel võib selleks kasutada lisalehte.

#### **Põldude loetelu veerg 10 „Otstarve/kasutusviis (H/K)“.**

Taotleja peab märkima kasvatatava põllumajanduskultuuri otstarbe/kasutusviisi järgnevalt:

„H“ – haljalt koristatavad taimed.

„K“ – kultuur kasvab katmikjalal. Kultuurid, mis kogu kasvuperioodi või enamuse sellest asuvad kasvuhoonetes, mis on kaetud klaasiga, elastse või jäiga plastiga.

**NB! Lahter jäetakse tühjaks, kui põllumajanduskultuuri kasvatatakse teraks ja/või avamaal või madala katte all.**

#### **Põldude loetelu veerg 11 „Heinaseemnepõld või haljaskesana kasutatavad põllud või haljasväetisena kasvatatavad taimed või energiakultuuri põld (HS, HK, HV, ENK)“.**

Heinaseemne kasvatamise korral tehakse mäрге HS. HK märgitakse, kui põlde kasutatakse haljaskesana. HV märgitakse haljasväetisena kasvatatavate taimede puhul haljasmassi muldaviimise aastal. ENK märgitakse, kui põllul kasvatatakse põllumajanduskultuuri energia saamise eesmärgil. Märkeid arvestatakse kohapealses kontrollis, kuna heinaseemne kasvatamise korral, haljasväetiseks kasutatava rohumaa sissekünni aastal ja energiakultuuri põldu ei pea tähtjaks niitma. Samuti peab veeru täitma KSM ja MAH taotleja, kes taotleb toetust põldtunnustatud heinaseemnepõldude kohta.

#### **Põldude loetelu veerg 19 „Mesilaste korjealad“**

Täidab KSM taotleja nende põldude osas, mille kohta taotleb 1-aastast toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest.

#### **Põldude loetelu veerg 20 „Talvine taimkatte“.**

Täidab KSM või MAK 2014-2020 MAH toetuse taotleja nende põldude kohta, mida ta kavandab toetuse taotluse esitamise aastal 1. novembrist kuni järgneva aasta 31. märtsini toitainete leostumise vältimiseks jätta põllumajanduskultuurist koosneva taimkatte alla.

#### **Põldude loetelu veerg 21 „Kuni 3-aastane rohumaa“.**

Täidab MAK 2014-2020 MAH taotleja, kui soovib toetust kuni 3-aastase külvikorras oleva rohumaa kohta ja MAK 2007-2013 MAH taotleja, kui soovib toetust kuni 2-aastase külvikorras oleva rohumaa kohta. Lahtri täitmise avaldab taotleja soovi taotleda rohumaa MAH toetust

kõrgema ühikumääraga grupis. Sellele põllule peab olenevalt kohustusest hiljemalt rohumaa neljanda või kolmanda aasta 15. juuniks külvama muu kultuuri kui heintaimed. Külvikorras olevate rohumaa-de kohta ei pea MAH toetuse taotlejal olema karjatatavaid loomi.

### **Põldude loetelu veerg 22 „Mahe maakasutus“**

Täidab MAH taotleja. 1a märgitakse põllu kohta, millega soovitakse käesoleval aastal üleminekut alustada. 2a märgitakse, kui on tegemist teise aasta üleminekuga. 3a märgitakse, kui on tegemist kolmanda aasta üleminekuga. MM märgitakse, kui on tegemist mitte-mahepõllumajandusliku maaga ja M märgitakse kui tegemist on mahepõllumajandusliku maaga, mis on üleminekuaja läbinud.

### **Põldude loetelu veerg 23 „LHT ravimtaimed“**

Täidab MAK 2014–2020 LHT taotleja nende põldude osas, millel kasvatab ravimtaimi lammastele ja kitsedele. Kui kultuure kasvatatakse segus põllumajanduskultuuridega, kus vähemalt üheks kultuuriks on ravim- ja maitsetaim, siis tuleb märkida põllul kasvatatavaks kultuuriks „Ravim- ja maitsetaimede segu koos muude kultuuridega“ ning täpsustada kasvatatavad kultuurid eraldi lehel. Muude segukultuuride kohta juhul, kui selle kohta on olemas põllumajanduskultuuride nimekirjas võimalus, tuleb märkida vastavad segud (näiteks „liblikõieliste-kõrreliste segu“) ning täpsustada kultuurid lisalehel. Kultuuride täpsustamine segude puhul on väga oluline, kuna vastasel juhul ei ole võimalik kontrollida nõuetekohaste kultuuride olemasolu.

## **2.3. Põllumassiivi kaardid**

**Põllumassiivi kaardid, mis taotlusega koos esitatakse, peavad olema samal aastal PRIAst pindalatoetuse taotlemiseks koostatud.** Vanemad kaardid taotlemiseks ei sobi. Registris tehakse igal aastal ulatuslikku põllumassiivide piiride korrigeerimist uute ortofotode alusel. Seetõttu võivad varem välja trükitud kaartidel olevad põllumassiivide piirid olla taotlemise ajaks registris muudetud. Põllumassiivi kaardile tuleb märkida võimalikult täpselt taotleja kasutatav ja taotletava toetuse nõuetele vastav põllumajandusmaa (vt ptk [Toetusõiguslik põllumajandusmaa](#)). Samuti jälgige, et taotlusele märgitud pindala ei ületaks põllumassiivi maksimaalset toetusõiguslikku pindala, mis on hilisema kuupäevaga kaardil.

Põllumassiivi kaardile tuleb kanda võimalikult täpselt ja selgelt eraldatava joonega kõigi põldude loetelus olevate põldude piirid ning märkida juurde põldude numbrid. Põldude kandmisel kaardile vältige topeltjooni ja joonte mahatõmbamist. Soovitame kasutada põldude loetelus ja põlluraamatus ühtset numeratsiooni. e-PRIA-s arvestab põllu pindala ettejoonistatud piiride alusel kaardirakendus ise. Alates 2015. aastast taotletavat pinda joonistatud pinnast väiksemaks märkida ei saa.

Kui põllumassiivide kaartidel on taotlemise hetkeks toimunud põllumassiivi maakasutuse osas muudatusi (nt põllumajandusmaa on võsastunud või metsastatud või on rajatud ehitisi, teid, veekogusid vms), on taotleja kohustatud põllud kaardile kandma vastavalt tegelikule maakasutusele.

Põllu piiride märkimisel kaardile tuleb jälgida, et:

- põld oleks märgitud õigele põllumassiivile;
- põld ei ületaks põllumassiivi piire või on taotleja veendunud, et üle piiri joonistatud osa on toetusõiguslik;
- üks põld ei oleks korraga mitmel põllumassiivil;
- ühel põllumassiivil ei korduks sama numbriga põllud;
- põllumassiivi kaardil oleks välja joonistatud mittetoetusõiguslikud 0,01 hektarist suuremad maa-alad (kivihunnikud jms), millel põllumajanduslik tootmine ei ole võimalik. Seetõttu

arvatakse need põllumassiivi pindala määramisel välja. Toetusõigusliku põllumajandusmaa hulgast arvatakse välja ka alla 0,01 ha suurused maa-alad juhul, kui nende pindala on suurem kui põllu tolerants;

- maastikuelementide alune pind joonistatakse põllu pinna sisse.

Taotleja vastutab taotlusel ja selle lisadel esitatud andmete eest. Soovi korral võite taotlusele kantava põllumajandusmaa pindala ise üle mõõta või tellida mõõtmise sellealast teenust osutavalt isikult. Sel juhul jääb vastutus mõõtmise tulemuste eest teie (taotleja) ja mõõtmise teinud isiku vaheliseks küsimuseks.

Kui taotleja esitab taotlusel suurema põllu pindala kui etteantud põllumassiivi kaardil, kontrollib PRIA erinevuse üle administratiivse või kohapealse kontrolli käigus. e-PRIAs tehakse kontroll enne taotluse esitamist ning taotlejale antakse vastav hoiatus, mis annab võimaluse viga enne taotluse esitamist parandada.

### 3. TAOTLUSE ESITAMINE

Juhime tähelepanu, et **KSM, MULD, KSA, KSK, SORT** ja **MAH** toetuste taotlused tuleb esitada e-PRIA vahendusel.

Pindalatoetuste taotlusi ja maksetaotlusi võetakse vastu 2.-23. maini 2016. a. Hilinenud taotluste vastuvõtmise aeg on 24. maist kuni 17. juunini 2016. a, kuid sel juhul vähendatakse toetust 1% iga hilinenud tööpäeva kohta. Kui taotlus on esitatud nädalavahetusel või riigipühäl, loetakse hilinenud päevade arvestamisel taotlus esitatuks nädalavahetusele või riigipühale järgneval esimesel tööpäeval.

Kuni 17. juunini võib esitatud taotlusele põldude/loomade andmeid lisada või põllu pindala/taotlusaluste loomade arvu suurendada. Pärast 17. juunit 2016. a. esitatud taotlusi menetlusse ei võeta. Taotleja saab esitada ainult ühe pindalatoetuste taotluse aastas kõigi oma põllumajanduslike majapidamiste/ettevõtete kohta kokku. Sama maa kohta võib olla vaid üks taotleja.

PLK toetuse taotlejal tuleb poollooduslike koosluste loetelu ja kaart enne PRIAle esitamist kooskõlastada Keskkonnaametis. Keskkonnaamet annab viie tööpäeva jooksul nõusoleku hooldustingimuste kohta, kuna 22.04.2015 maaeluministri määruse nr 38 „[Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus](#)“ § 8 lõike 2 kohaselt tuleb ala hooldada viisil, mis on saanud Keskkonnaameti nõusoleku. Poollooduslike koosluste loetelu ja koosluse kaardi(d) saab esitada nõusoleku saamiseks asukohajärgsesse Keskkonnaameti büroosse 1. aprillist.

NB! Kui taotleja taotleb lisaks PLK-le ka KSM, MULD, KSA, KSK, SORT või MAH toetust, mille korral on taotluse esitamine kohustuslik läbi e-PRIA, tuleb ka PLK taotlus esitada e-PRIA vahendusel.

**Taotluse saab esitada internetis e-PRIA portaali vahendusel.** e-PRIAs saate joonistada aastaringelt põldude piirid ja salvestada nendega seotud andmed. Alates 18.04.2016 antakse taotlejale „Minu põllud“ teenuses ette ka PRIA kindlaks tehtud andmed. Pärast taotluse esitamist põldude muutmisel „Minu põllud“ teenuses tuleb arvestada, et taotluse muudatusavalduse esitamisel jõuavad põldudel tehtud muudatused ka taotluse muudatusavaldusele. PLK alad saab teenuses „Minu niidud“ joonistada ja Keskkonnaametile kooskõlastamiseks esitada alates 1. aprillist, ka PLK alade puhul antakse taotlejale ette kindlaks tehtud andmed. Pindalatoetuste taotlust ja lisavorme saab e-PRIAs esitada alates 2. maist.

NB! Ainult põldude ja/või PLK alade joonistamisest toetuse taotlemiseks ei piisa.

Joonistatud põllud ja/või PLK alad tuleb taotluste vastuvõtuperioodil lisada taotlusvormile ja esitada taotlus.

e-PRIA portaali saate siseneda PRIA kodulehe kaudu ([www.pria.ee](http://www.pria.ee)), nii sealt kui e-PRIA portaalist leiate ka vajalikud juhendid. Soovi korral on Teil võimalik kasutada PRIA maakondlikes teenindusbüroodes kliendarvuteid ning paluda juhendamisel abi klienditeenindajatelt. e-PRIAsse sisenemiseks on kliendil vaja ID-kaarti ja selle PIN-koode. Lisaks on võimalik siseneda Mobiil ID-d või internetipanga kasutajatunnuseid kasutades läbi riigiportaali <https://www.eesti.ee>.

**Taotlusi saab esitada 2.–23. maini ka PRIA maakondlikes teenindusbüroodes**, mis on avatud esmaspäevast reedeni kl 8.30-16.00.

Kliendarvuti kasutamiseks ja taotluse esitamiseks soovitame broneerida aeg PRIA kodulehel [www.pria.ee/reg](http://www.pria.ee/reg), infotelefonil 737 7679 või maakondliku teenindusbüroo telefonil.

Taotluse esitamisel võtke kaasa isikut tõendav dokument. Kui taotleja eest kirjutab taotlusele alla esindaja, peab ta taotlusega koos esitama taotleja kinnitatud lihtkirjaliku volituse.

**Posti teel** võib taotlusi saata alates 2. maist, taotluse esitamise ajaks loetakse varaseim postitempli kuupäev. Taotluse palume saata aadressil Tähe 4, Tartu 51010 või maakondliku teenindusbüroo aadressil.

**Taotluse saab esitada elektrooniliselt aadressil [info@pria.ee](mailto:info@pria.ee)**. Elektrooniliselt esitatavad dokumendid tuleb kinnitada digitaalallkirjaga. Pärast taotluse edastamist saadetakse saatja e-posti aadressile viie tööpäeva jooksul kinnitus taotluse vastuvõtmise kohta.

Kui soovite tutvuda enda eelmistel aastatel esitatud taotlustega, leiate need e-PRIAs „Dokumendid“ menüüst alajaotusest „Esitatud“. Seal näete ka alates 2012. aastast paberil esitatud taotluste andmeid.

**Juhime tähelepanu, et taotluseid vastu võtavad PRIA teenistujad ei tohi taotlejaile taotlustele kantavate andmete osas sisulist nõuannet jagada.** PRIA teenistujate ülesandeks on taotlusvormide ning juhendmaterjali jagamine ning taotluste vastuvõtmine; neilt saab küsida üldist informatsiooni, teavet õigusaktide kättesaadavuse jms kohta.

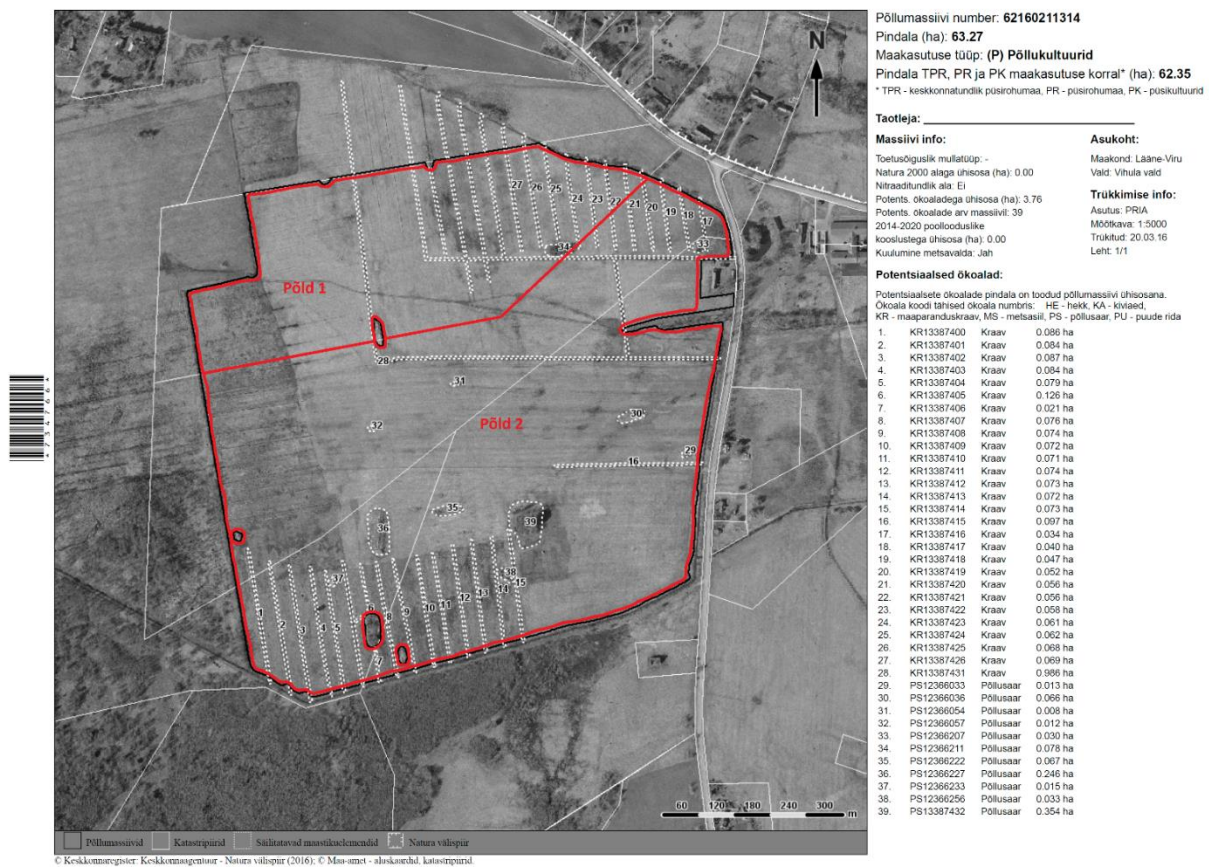
Toetuse nõuetest arusaamiseks, täiendava teabe saamiseks ning e-PRIAs ja paberil individuaalse taotlusvormi täitmise juures sisulise abi vajamisel soovitame pöörduda tunnustatud nõuandekeskuste poole või leida koolituse läbinud konsulent. Nõuandekeskuste andmeid saab internetist aadressil [www.pikk.ee/](http://www.pikk.ee/). **Taotlusvooru lõpuni saavad taotlejad põllu- ja maamajanduse konsulentidelt tasuta juhendamist e-PRIA kasutamiseks ja seal taotluse esitamiseks.**

Soovitame aegsasti e-PRIAs põllupiirid ära joonistada ning tegeleda taotlusvormi täitmise ja esitamisega esimesel võimalusel, sest taotlusvooru viimastel päevadel võib PRIA suurest koormusest tulenevate probleemide ennetamiseks piirata e-PRIAsse sisenejate arvu. Kui Teil ei õnnestu e-PRIAsse siseneda, palume mõne aja pärast uuesti proovida. Kui taotluse esitamine e-PRIAs taotlusvooru viimasel vastuvõetupäeval ei õnnestu, palume esitada taotluse e-posti teel digitaalselt allkirjastatult, saata postiga või tuua lähimasse maakondlikku teenindusbürosse koos selgitusega, miks e-PRIAs toetuse taotlemine ei õnnestunud. **KSM, MULD, KSA, KSK, SORT ja MAH toetuste korral, kus e-PRIAs taotluse esitamine on kohustuslik, hindab PRIA hiljem, kas on põhjendatud taotluse esitamine muul viisil kui e-PRIAs.**

**PRIAle tuleb esitada järgmised dokumendid:**

- kui taotleja andmed ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitab ta koos taotlusega PRIAle [avalduse](#) oma andmete kandmiseks registrisse. Avalduse saab esitada nii e-PRIAs kui maakondlikus teenindusbüroos, vormi leiate samuti PRIA kodulehelt;
- pindalatoetuste taotlus ja maksetaotlus koos nõuetele vastavuse küsimustiku ([vorm PT50](#)) ja põldude loeteluga ([vorm PT50A](#));

- taotleja, kes taotleb ÜPTd ja kliima- ja keskkonnatoetust ning kes peab järgima ökoalade tava, esitab lisaks [ökoalade loetelu](#);
- LHT toetuse taotlemisel loomade heaolu toetuse loomade loetelu ([vorm MT62C](#)) ja veiste kohta lisaks veiste loetelu;
- SORT toetuse taotleja esitab kohustuseaastal külvatud põllukultuuri seemne müügi pakendi originaaletiketi, viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamise puhul taimepassi või sõstraliste ja karusmarjaliste puhul tarnija dokumendi PRIA-le hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks. Viljapuudele ja marjapõõsastele toetuse taotlemisel esitab e-PRIAs viljapuude ja marjapõõsaste kohalike sortide loetelu (vorm MT64).
- taotleja, kes taotleb 1-aastast toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest, esitab e-PRIAs lisaks mesilasperede andmed (vorm MT63);
- PLK toetuse taotlemisel tuleb lisaks esitada Keskkonnaameti kinnitatud kirjalik poollooduslike koosluste loetelu ([vorm MT68](#)) ja koosluse kaart;
- OTL toetuse taotlemisel tuleb lisaks esitada ohustatud tõugu loomade loetelu ([vorm MT60B](#));
- MAK 2007-2013 toetuse kohustuse asendamisel uue perioodi ehk MAK 2014–2020 toetuse kohustusega tuleb vastav märge teha pindalatoetuste taotlusel ja maksetaotlusel ([vorm PT50](#));
- 5-aastase kohustuse üleandmisel tuleb esitada [Teave kohustuse üleandmise-ülevõtmise kohta](#) koos põldude või loomade andmetega, kogu majapidamise/ettevõtte üleandmisel lisaks soovituslik vorm „[Teave põllumajandusliku majapidamise/põllumajandusettevõtte üleandmise-ülevõtmise kohta ja taotlus ülevõtjale toetus\(t\)e maksmiseks](#)“ – vorme saab PRIA kodulehelt;
- põllumassiivi kaart(id);



- kui andmed põllumajandusmaa kohta, mida taotlejal on õigus kasutada, ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitab ta katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millel on märgitud põldude numbrid, piirid ja katastritunnused. Sel juhul kannab PRIA need andmed registrisse.

**Palume mitte jätta taotluse esitamist viimasele päevale!**

## **4. TAOTLUSEL ESITATUD ANDMETE MUUTMINE VÕI TAOTLUSE MENETLEMISE LÕPETAMINE**

Taotlusel esitatud andmeid võib täiendada või taotluse menetlemise osaliselt või täielikult lõpetada (annulleerida), esitades elektrooniliselt esitatud taotluse muutmise- või annulleerimisavalduse e-PRIA kaudu või kirjaliku avalduse. Kui kehtiva kohustusperioodi jooksul muutuvad toetuse nõuded, mis ei ole toetusesaajale vastuvõetavad, siis kohustus lõpeb ja kohustuse kehtivusaja eest tagasimaksmist ei nõuta. Soovituslikud vormid on saadaval PRIA koduleheküljel [www.pria.ee](http://www.pria.ee) iga meetme tutvustuse juures ja maakondlikes teenindusbüroodes.

Kui põllumajandustootjal ei ole võimalik kavandatud tegevusi teha või ilmastiku tõttu ei anna need soovitatavat tulemust, tuleb esitada sellekohane kirjalik teave 15 tööpäeva jooksul arvates kavandatud tegevusi takistava asjaolu esinemisest, muutes vajadusel taotlusel esitatud andmeid. Nii on võimalik hoiduda järgnevatest arusaamatustest või toetussumma vähendamisest ja toetusest ilmajäämisest.

### **4.1. Pärast toetuse taotluse esitamist põllumajandusliku majapidamise/ettevõtte üleandmine**

Kui pärast toetuse taotluse esitamist ja enne kõigi toetuse saamise nõuete täitmist, sh nõuetele vastavuse nõuded, läheb kogu põllumajanduslik majapidamine/ettevõtte ühelt omanikult üle teisele, on võimalik toetuse maksmine uuele omanikule. Selleks peab põllumajandusliku majapidamise/ettevõtte üle võtnud isik ülevõtmisperioodil esitama PRIA-le majapidamise/ettevõtte ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotlema toetuse maksmist. Ülevõtmisperioodiks, mille jooksul tuleb esitada ka nimetatud dokumendid, on 24. mai kuni 1. september.

Ülevõtmise puhul antakse kõik üleandja toetuse taotlemisega kaasnevad õigused ja kohustused ülevõtjale.

Juhul kui ülevõtmist tõendavaid dokumente eelpool nimetatud ajavahemikul ei esitata, siis makstakse toetus üleandjale, kui toetuse saamise nõued on täidetud.

### **4.2. Taotlusel esitatud andmete muutmine**

- Kuni 17. juunini on võimalik esitatud taotlusele põldude andmeid lisada või põllu pindala suurendada;
- Taotluse saab osaliselt või terveniisti tagasi võtta kuni kohapealse kontrolli toimumiseni või kohapealsest kontrollist teatamiseni, PRIA leitud vigadest teadaandmiseni, ületaotlemiskirja saamiseni või toetuse määramise otsuse tegemiseni;
- Taotleja peab PRIA-t 10 päeva jooksul kirjalikult teavitama pärast taotluse esitamist tekkinud olulistest muudatustest (nt ta asendab taotlusel esitatud põllumajanduskultuuri või vähendab põllumajandusmaa pindala) ja nõuete täitmist takistavatest asjaoludest (nt niitmise hilinemine pikaajalise sajuperioodi tõttu jms). Nii on võimalik hoiduda järgnevatest arusaamatustest, toetussumma täiendavast vähendamisest või sellest ilmajäämisest.

- Puuduseid taotluses, mille osas on taotlejat teavitatud e-PRIA vahendusel või kirjalikult, on samuti võimalik kõrvaldada vaid 17. juunini. Hilisemate muudatuste osas võidakse muudatust nõuete täitmise hindamisel arvestada, kuid toetust muudatusega seotud põllule siiski maksta enam ei saa. Näiteks kui pärast 17.juunit teavitada põllul kasvatatava põllumajanduskultuuri muutumisest, siis ei maksta põllu osas toetust, mille raames jääb uus kultuur algselt taotlusele märgituga võrreldes erinevasse ühikumääragrupperi.
- Taotlusel esitatud andmete muutmiseks peab taotleja esitama vabas vormis või PRIA koostatud [soovituslikul vormil](#) muutmisavalduse, elektrooniliselt esitatud taotluse korral tuleb muudatused teha e-PRIAkaudu. PLK puhul peab muutmisavalduse ja koosluse kaardid eelnevalt kinnitama Keskkonnaametis.
- Juhul kui muudatused on tingitud erandlikest asjaoludest või vääramatust jõust, siis taotleja teavitab sellest PRIAt eraldi, esitades vabas vormis selgituse erandlike asjaolude või vääramatu jõu esinemise kohta, taotlust muutma ei pea.

### 4.3. Taotluse menetlemise lõpetamine (annulleerimine)

Taotluse võib e-PRIA kaudu või kirjaliku avaldusega täielikult või osaliselt tagasi võtta igal ajal kuni:

- kohapealsest kontrollist või PRIA leitud vigadest teatamiseni;
- ületaotlemiskirja saamiseni;
- toetuse määramise otsuse tegemiseni.

Taotluse annulleerimisel on taotleja samas seisus kui enne taotluse esitamist ehk ta saab esitada uue taotluse järgmisel taotluste vastuvõtmise perioodil. Kui taotleja annulleerib esitatud taotluse 5-aastase kohustuseperioodiga toetuse osas, siis kohustus katkeb ning varasematel aastatel saadud toetus tuleb taotlejal tagasi maksta.

## 5. VÄÄRAMATU JÕUD

Vääramatu jõud on asjaolu, mida taotleja ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt ei saanud temalt oodata, et ta kohustuse võtmise ajal selle asjaoluga arvestaks, seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks.

**Vääramatu jõuna või erandliku asjaoluna** käsitatakse näiteks järgmisi juhtusid:

- taotleja surm;
- taotleja pikaajaline töövõimetus;
- põllumajandusettevõtte olulise osa sundvõõrandamine, kui kohustuse võtmise päeval ei olnud sellist sundvõõrandamist võimalik ette näha;
- raske loodusõnnetus, mis kahjustab tõsiselt põllumajandusettevõtte põllumajandusmaad;
- loomakasvatushoone hävimine õnnetuse tagajärjel;
- kogu või osa põllumajandustootja karja kahjustav loomataud;
- taotleja ettevõtte ümberkruntimine, kui see pole algatatud omanike huvidest lähtuvalt.

Vääramatu jõu olemasolu hindamisel võetakse arvesse üksikjuhtudel ilmnenud asjaolusid. Vääramatu jõud peab olema tekkinud kummagi poole süüta. Näiteks kui taotlejal on maa kasutamiseks sõlmitud rendileping ja rendileandja seda rikub, ei ole tegemist vääramatu jõuga. Lepingu rikkumisel saab taotleja oma õiguste kaitseks pöörduda maakohtusse [tsiviilkohtumenetluse seadustikus](#) sätestatud alustel ja korras.

**Erandlikuks asjaoluks** on ka taotleja tahtest sõltumatult looma karjast väljaviimine, kui:

- loom on hukkunud või veterinaarsetel näidustustel hukatud ja taotlejal on olemas selle tõendamiseks piirkonda teenindava volitatud loomaarsti kirjalik kinnitus;

- loom on läinud kaduma ning taotlejal on olemas selle tõendamiseks Politsei- ja Piirivalveametile esitatud avalduse ärakiri.

Vääramatust jõust ja erandlikest asjaoludest tuleb PRIAt teavitada kirjalikult 15 tööpäeva jooksul alates kuupäevast, kui seda on võimalik teha. Teavituse tulemusena on PRIAl võimalik kontrollida teavituses toodud asjaolude olemust (nt ei ole vääramatu jõud või erandlik asjaolu tehnika purunemine) ja arvestada sellega toetuse nõuete rikkumise hindamisel. Taotleja peab arvestama, et erandlikest asjaoludest teavitamine võib leevendada tähtajaks nõude täitmata jätmise sanktsiooni, kuid ei vabasta nõude täitmisest ja nõue tuleb täita esimesel võimalusel. Eelnevast tulenevalt võetakse teavitus menetlusse, mille tulemusena selgub sõltuvalt asjaoludest ka selle mõju toetusele, kuid eraldi vastuskirja võimalike tagajärgede osas taotlejatele ei saadeta.

### **Kohustuse jätkamine taotleja surma korral**

Kohustust saab nii täielikult kui osaliselt jätkata pärija, kaaspärija või muu isik. Osalise jätkamise korral tuleb näidata, milliste pindalade osas kohustust jätkatakse. Isikupõhist kohustust (SORT, OTL) saab jätkata ainult täielikult ja ainult üks isik.

Kohustuse jätkamise korral tuleb PRIAle esitada järgmised dokumendid:

- kui pärija jätkab kohustust:
  - kirjalik avaldus kohustuse ülevõtmise kohta;
  - koopia pärimisõiguse tunnistuse kohta.
- kui kaaspärija jätkab kohustust:
  - kirjalik avaldus kohustuse ülevõtmise kohta;
  - koopia pärimisõiguse tunnistuse kohta;
  - avaldus teistelt kaaspärijatelt toetustest loobumise kohta selle maa või toetuse osas.
- kui muu isik jätkab kohustust:
  - koopia pärimistunnistuse kohta;
  - nõusolek pärimisõiguslikelt isikutelt põllumajandusega jätkamiseks ja toetuse taotlemiseks nendel maadel;
  - teave üleandmise-ülevõtmise kohta koos põldude loeteluga.

## **6. TOETUSÕIGUSLIK PÕLLUMAJANDUSMAA JA POOLLOODUSLIK KOOSLUS**

Pindalapõhiseid toetusi saab üldjuhul taotleda kokku vähemalt 1,00 ha suuruse toetuste peatükis täpsemalt nimetatud toetusõigusliku põllumajandusmaa kohta, mida taotlejal on õigus taotlemise aastal kasutada. Iga põllu või samal massiivil asuvatest põldudest moodustunud ühtse maa-ala pindala peab olema vähemalt 0,30 ha. Eranditeks on:

- SORT, mille toetusõiguslik maa sõltuvalt kasvatatavast sordist on vähemalt 0,3–5 ha;
- PLK, mille toetusõiguslik maa on vähemalt 0,1 ha suurune hoolduskõlblik poollooduslik kooslus,
- KSK, KSA, MULD ja NAT, mille toetusõiguslik maa on vähemalt 0,3 ha.

PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register on aluseks otsetoetuste ja MAK toetuste (v.a PLK ja NAM) menetlemisel. Seega põld, mille kohta toetust taotletakse, peab asuma põllumassiivil, mis on kantud registrisse toetusõigusliku põllumajandusmaana.

**Registrisse kantakse toetusõiguslikuna põllumajandusmaa,** mida hoitakse heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis ehk kasutatakse põllumajanduskultuuride kasvatamiseks, püsirohumaana või püsikultuuride all oleva maana.

**Toetusõigusliku põllumassiivi pindala hulka arvatakse ka:**



1) kuni 2 meetri laiune hekk, kraav, piire, traditsiooniline maastikuobjekt või muu maastikule iseloomulik vorm. Piirete all peetakse enamasti silmas teatud piirkondadele omaseid kiviaedu. Traditsioonilisteks maastikuobjektideks saab lugeda nt puude või põõsaste read, ojad või muud sellised joonobjektid. Karjateed arvestatakse olenemata nende laiuusest põllu pindala sisse; ja

2) põllumajandusministri 14. jaanuari 2015.a määruse nr 4 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)“ (edaspidi HPK määrus) § 3 lõigetes 1–10 nimetatud maastikuelemendid. **Nendeks maastikuelementideks** on põllusaar, metsasiil, puude rivi, hekk, kraav, kiviaed; [looduskaitseaduse](#) § 4 lõikes 1 sätestatud kaitstavad looduse üksikobjektid, milleks on üksik puu, kivi (sh rahn või kivikülv) ja allikas ning [muinsuskaitseaduse](#) § 3 lõikes 2 sätestatud kinnismälestised, milleks on matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild.

Põllumassiivi maksimaalse toetusõigusliku pindala hulka on PRIA arvestanud lisaks põllumajanduskultuuri kasvupinnale ka eelpool nimetatud maastikuelemendid (nt põllumaal asuvad põllusaared või põllumaaga külgnevad kraavid), juhul kui need on taotleja deklareeritud, taotleja kasutuses ning kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse. Nt taotlejal oli 2014. a. deklareeritud nisupõld pindalaga 2,5 ha, millest varasemalt oli välja arvatud 0,5 ha põllusaar, mis ei olnud toetusõiguslik element. 2015. aastast on põllusaar arvatud põllumajanduskultuuri pindala hulka ning maksimaalseks toetusõiguslikuks põllu pindalaks on seega 3,0 ha. Põldude loetelus peab taotleja kasvatavata põllumajanduskultuuri pindalaks märkima seega 3,0 ha, mitte 2,5 ha.

Taotleja joonistab kaardil ja arvestab eelnevates lõikudes kirjeldatud traditsioonilised maastikuobjektid ja maastikuelemendid põllu pinna sisse, sh kuni 2 m laiused heas põllumajanduslikus korras olevad põlluservad.

Põllumassiivi maksimaalse toetusõigusliku pindala hulka arvatakse ka põld, kus ühe hektari kohta ei kasva rohkem kui 50 puud (vastavalt [Euroopa komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) nr 640/2014](#) artikli 9 lõike 3 punktis b sätestatud tingimustele). Alates 2015. aastast ei rakendata Eestis nn 4 maakonna erisust so Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakonnas liituvusega alade vähenduskoefitsienti.

Viimasel neljal aastal aktiivses kasutuses olnud põllumassiivide piirid on nähtavad PRIA põllumassiivide veebikaardil <https://kls.pria.ee/kaart/>.

Kui põllumajandustootja soovib kasutusele võtta põllumajandusmaad, mis ei ole kantud registrisse ning taotleda nendele põllumassiividele järgnevatel aastatel ÜPTd, peab ta hoolitsema selle eest, et sellised põllumassiivid saaksid kantud eelpool nimetatud registrisse ning esitada PRIAle sellekohase avalduse uute maade kasutuselevõtuks. Avaldus tuleb esitada ka juba registris olevate põllumassiivide piiride muutmiseks juhul, kui põllumajandustootja on nt eemaldanud võsatuka, kivihunniku või eelmistest aastatest seisvad silopallid, mis varem olid toetusõiguslikust põllumajandusmaast, mida nüüdseks kasutatakse ja haritakse, välja lõigatud. Eelpool nimetatud põllumassiivid võivad nõuda PRIA teostatavat kohapealset kontrolli. Alles pärast avalduste läbivaatamist ja kohapealset kontrolli on PRIAl võimalik sellised maad registrisse kanda ning anda põllumassiivile unikaalne numberkood. Uute maade kasutuselevõtmise korral palub PRIA taotlejatelt ka kinnitust maakasutusõiguse olemasolu kohta. Kinnituses tuleb täpsustada, millise maakasutusõigusega on tegemist. Kui maakasutusõigus tekib kokkuleppe või lepingu alusel, tuleb lisada ka lepingu teise osapoole nimi ja kontaktandmed.

Avalduse esitamiseks on taotlejal mitu võimalust:

- Elektrooniliselt kasutada e-PRIA teenust „Põllumassiivi ja maastikuelemendi piiri ettepanek“;
- Saata e-kiri e-posti aadressile [maa@pria.ee](mailto:maa@pria.ee);
- Saata avaldus kirjalikult PRIA põldude registri büroole (Tähe 4, Tartu, 51010);
- Viia avaldus lähimasse PRIA teenindusbüroosse.

Teenuse „Põllumassiivi ja maastikuelemendi piiri ettepanek“ põllumassiivide lisamiseks ja põllumassiivide piiride muutmiseks leiate e-PRIA portaalist (<https://epria.pria.ee/epria>) teenuste nimekirjast „Pindalatoetuste“ alajaotusest.

Paberavalduse tegemiseks leiate kodulehelt põllumassiivi piiri muutmise avalduse vormi [http://www.pria.ee/images/tinybrowser/useruploads/files/Avaldus\\_pollumassiivide\\_registrile2.pdf](http://www.pria.ee/images/tinybrowser/useruploads/files/Avaldus_pollumassiivide_registrile2.pdf)

Juhul, kui taotleja soovib [HPK määruse](#) § 3 lõigetes 1–7 kirjeldatud maastikuelemendid - põllusaar, metsasiil, puude rivi, hekk, kraav, kiviaed – kanda põllumassiivide registrisse ning arvestada need toetusõigusliku põllumassiivi pindala hulka, peab ta esitama PRIA-le maastikuelemendi kohta, mis põllumassiivi kaardil ei kajastu, andmed ja graafilise materjali asjakohase avaldusega. Selleks võib olla PRIA veebilehelt kättesaadav maastikuelementide avalduse vorm [http://www.pria.ee/images/tinybrowser/useruploads/files/Maastikuelemendid\\_vorm.pdf](http://www.pria.ee/images/tinybrowser/useruploads/files/Maastikuelemendid_vorm.pdf), samuti saab kasutada e-PRIA teenust „Põllumassiivi või maastikuelemendi piiri ettepanek“. Avalduses palume ära näidata põllumassiivi numbrit ja maastikuelemendi tüüpi ning lisaks märkida nende elementide pindala ja asukoht.

**Taotluse kaardil peavad põllud olema selgelt piiritletud.** Taotlusel märgitav põld peab olema selgelt eristatav teise maakasutaja või maakasutusviisi suhtes. Seda eelkõige juhul, kui tegu on ühel põllumassiivil asuvate, kuid erinevate põllumajandustootjate kasutuses olevate rohumaadega.

Kahtluste ja vaidluste korral on otsuse aluseks kohapealse kontrolli tulemused. Kui taotleja või tema esindaja viibib kohapealse kontrolli juures, peab ta vajadusel järelevalveametnikule ette näitama põllu piiri.

#### **Toetusõigusliku põllumajandusmaana ei käsitleta:**

1) Põllumassiivi maksimaalsest toetusõiguslikust pindalast arvatakse välja põllumassiivil paiknev üle 0,01 ha suurune maa-ala, kus põllumajandustootmine ei ole võimalik või millel ei paikne [HPK määruse](#) § 3 lõigetes 1–10 kirjeldatud maastikuelemendid. Põllu pindalast tuleb välja arvata ka eelmisest aastast seisvad heina- ja silopallid, ühel kohal hoitavate põllumajandusmasinate alune maa, taimestikuta kivihunnikud, püsitiigid, alaliselt liigniisked alad jms objektid.

2) Pidevalt liigniisked alad. Liigniiske on ala, millel veerohkuse tõttu mullas ei ole võimalik teha põllumajanduslikke töid agrotehniliselt õigel ajal ja viisil. Liigniisked alad jagatakse järgmiselt:

- pidevalt liigniisked alad;
- ajutiselt liigniisked alad.

Pidevalt liigniisked on alad, millel liigse vee tõttu ei ole võimalik põllumajanduslikku tegevust (rohumaade puhul niitmist või karjatamist, põllukultuuride puhul kultuuri rajamist, harimist ja koristust) läbi viia. Põllumajandusmaa hulka ei loeta tiike, mudaseid/soiseid alasid ja roostikke.

Pidevalt liigniisketes tingimustes toimub ka soostumine ning neid alasid on võimalik tuvastada iseloomuliku taimestiku järgi.

Ajutiselt liigniiskeid alasid ei kustutata registrist. Küll aga tuleb taotlejal sellistele aladele taotlemisel objektiivselt hinnata, kas toetuse taotlemise aastal on võimalik nimetatud põllumajandusmaad ka põllumajanduslikuks tegevuseks kasutada.

3) Metsakultuuride kasvatamine ei ole üldjuhul toetusõiguslik. Jõulupuudele ei ole alates 2015. aastast võimalik põllumajanduslikke otsetoetuseid taotleda.

Põllumajandusmaal asuvad puukoolid, mille eesmärgiks on hilisem taimede ümberistutamine, on toetusõiguslikud. Toetusõiguslikud ei ole need pinnad, millel kasvatatakse metsakultuure oma tarbeks. Maarjakase alune maa on toetusõiguslik juhul, kui seal kasvatatakse taimi istutusmaterjalina ehk seemikute, istikute või heistritena (vähemalt 1,5 m kõrgune suuremõtmeline istutusmaterjal). Maarjakase istandus, kus taimed jäävad samale kasvukohale kuni puiduks koristamiseni, ei ole ühtse pindalatoetuse mõistes toetusõiguslik.

Erandina saab põllumajanduslikke otsetoetuseid lühikese raieringiga paju (*Salix*) madalmetsa (CN-kood 0602 90 41) kasvatamise korral. Madalmetsa võib rajada ja kasvatada põllumajandusmaal, mille mulla keskmine boniteet on kuni 35 hindepunkti ning kus madalmetsa rajamine ja kasvatamine on kooskõlas [maaparandusseaduses](#) ja [looduskaitseaduses](#) sätestatuga ning millel tehakse raiet hiljemalt igal viiendal aastal arvates istandiku rajamisest. Kui hiljemalt viiendal aastal arvates istandiku rajamisest või viimasest raiest uut raiet ei tehta, loetakse, et põllumajandusmaa ei olnud toetusõiguslik ka eelmisel neljal aastal ning varasematel aastatel makstud toetus nõutakse tagasi. Kaitstaval loodusobjektil asuva lühikese raieringiga paju (*Salix*) taotlemise korral tuleb PRIAle esitada kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek.

4) Kasvuhoone alune maa on toetusõiguslik, kui tegemist on kasvuhoonega, mis on teisaldatava kattega ja selle alust maad hoitakse heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis. Kasvuhoone, mis on rajatud vundamendile (nt betoonpõhjale), on ehitis ja nimetatud hoone alune maa ei ole toetusõiguslik. Kasvuhooned, kus taimi kasvatatakse nt kivivillal või kasutatakse hüdroponilist süsteemi, ei ole toetusõiguslikud.

5) Õuealad ei kuulu toetusõigusliku maa hulka.

**PLK toetusõiguslik maa on** vähemalt 0,1 hektari suurune hoolduskõlblik poollooduslik kooslus, mida taotleja kasutab ning mis on kantud keskkonnaregistrisse ja asub looduskaitseaduse § 4 lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5 nimetatud kaitstaval loodusobjektil.

Hoolduskõlblik on poollooduslik kooslus:

- 1) mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ja on niidetav või karjatatav või
- 2) mille taastamine on lõppenud ja kus on loodud tingimused niidutaimestiku kujunemiseks.

Kadakataga poollooduslikku kooslust ei loeta hoolduskõlblikuks, kui sealsete puittaimede liituvus on suurem kui 0,5. Kui kadakad ja muu puittaimestik kasvavad nii, et ala on takistusteta ülepinnaliselt hooldatav ning on olemas niidule omane rohttaimestik, võib liituvus olla suurem kui 0,5.

PLK toetusõigusliku maa hulka arvatakse:

- 1) põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)” § 3 lõigetes 3-5 ja 7-10 nimetatud maastikuelemendid;
- 2) maa, millel asub kiviaed, heinaküün või loomade varjualune;
- 3) kuni kahe meetri laiused maastiku joonelemendid;

- 4) kuni 0,05 hektari suurused puude ja põõsastega kaetud alad, kus puudub niidutaimestik, kuid mis on seotud traditsioonilise põllumajandustegevusega või keskkonnaalaste eesmärkide saavutamise
- 5) kuni 0,05 hektari suurused väikeveekogud ja taimestikuta alad;
- 6) rannaniidul kõik sellised ala osad, kus taimestik puudub, olenemata ala osa suurusest, välja arvatud taimestiku piirist mere poole jäävad liiva- ja kliburannad;
- 7) roostik, mida on viimase aasta jooksul niidetud või karjatatud maaeluministri 22.04.2015. a määruse nr 38 „[Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus](#)“ § 10 lõike 3 kohaselt.

PLK toetusõigusliku maa nõudeid on pikemalt selgitatud poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse alapeatükis.

## 7. NÕUETELE VASTAVUS

[Nõuetele vastavuse süsteemiga](#) tagatakse, et põllumajandustoetusi makstakse täies mahus vaid neile põllumajandustootjatele, kes täidavad erinevatest seadustest tulenevaid kohustuslikke majandamisnõudeid ja järgivad maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid.

2015. aastast on nõuetele vastavuse süsteemi alused kehtestatud [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1306/2013](#) artiklites 91–101 ja lisa II-s, [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) nr 640/2014](#) artiklites 37–41, [komisjoni rakendusmääruse \(EL\) nr 809/2014](#) artiklites 65–75 ning [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) §-des 32–34.

Nõuetele vastavus koosneb kahest osast:

- maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded;
- kohustuslikud majandamisnõuded.

Nõuetele vastavus kehtib 2016. aastal järgmiste MAK 2014–2020 toetuste taotlejatele: KSM, KSK, KSA, MULD, SORT; PLK, OTL, MAH, NAT, NAM, LHT.

Toetuse saaja peab järgima nõudeid oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal kogu kalendriaasta jooksul. Nõuete rikkumisel vähendatakse taotleja kõikide eelnevalt loetletud toetuste, lisaks kõigi otsetoetuste ja perioodi 2007–2013 MAK toetuste summat.

### 7.1. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK)

Põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määrusega nr 4 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)“ (HPK) kehtestatakse veekaitse, mulla ja süsinikuvarude kaitse ning maastikule iseloomulike vormide säilitamise ja minimaalsete hooldustööde nõuded.

2015. aastaks kehtestati olulisemad muudatused HPK nõuetes ning 2016. aastaks on määruses tehtud ainult 2 maastikuelemendi kriteeriumi täpsustust: puude rea puhul peab iga 20 meetri peal kasvama vähemalt kolm puud ning kuni 4 m katkestusi ei loeta heki katkestuseks.

Alljärgnevalt on toodud kehtivad HPK nõuded teemade kaupa.

#### Teema 1. Veekaitse

Nõue 1: Vooluveekogu äärde tuleb jätta puhverriba, kus on keelatud kasutada väetist. Puhverriba laius tavalisest veepiirist mõõdetuna on vähemalt:

- 1) 1 meetri – alla 10 km<sup>2</sup> valgalaga maaparandussüsteemi eesvoolul;

2) 10 meetrit – jõe, oja, peakraavi ja kanali puhul ning üle 10 km<sup>2</sup> valgalaga maaparandussüsteemi eesvoolul.

Vooluveekogude äärde puhverribade rajamise nõue maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena on kehtinud alates 1. jaanuarist 2012. a. Vooluveekogude ääres puhverribade rajamise ja säilitamise peamiseks eesmärgiks on takistada väetiste võimalikku kandumist veekogudesse. Tavaliselt koosneb puhverriba püsivast looduslikust taimestikust, põõsastest või puudest. Tihe taimestik ja nende juured takistavad füüsiliselt saasteainete veekogusse kandumist ning looduslike veekogude äärsed puhverribad üldiselt ei vaja eraldi hooldamist. Soovitav on siiski arvestada, et liialt tihedast rohurindeta võsastikust kipuvad vesi ja väetisained läbi voolama ja soodustada tuleks rohurinde tekkimist. Puhverribade rajamisel tuleb arvestada [maaparandusseaduses](#) ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatuga, et tagada maaparandussüsteemi nõuetekohane toimimine. Näiteks ainult puittaimestikust koosnevad puhverribad drenaažisüsteemide maa-alal pole lubatud, kuna puujuured ummistavad dreene ja kollektoreid. Puhverribad aitavad lisaks veekaitsele reostuse eest säilitada ka veekogu ja maismaa vahelist looduslikku tasakaalu. Puhverribadel on positiivne mõju looduslikule elurikkusele ja maastiku mitmekesisusele, võimaldades kasvukohti veekoguäärsetele taimeliikidele ning luues pesitsuspaiku lindudele, loomadele ja putukatele, sh kimalastele. Veekogudeäärsetel puhverribadel takistavad mulla ärakannet veekogudesse ja kaitsevad põlde üleujutuse puhul. Sisuliselt on tegemist ühe osaga [veeseaduse](#) §-s 29 sätestatud keelatud tegevustest veekogude äärses veekaitsevööndis. [HPK määruses](#) sätestatud nõue keelab väetiste (nii orgaaniliste kui mineraalväetiste) kasutamise veekaitsevööndi ulatuses. Veekaitsevööndis keemilise taimekaitsevahendi kasutamise keeld ei ole antud nõude osaks, kuna on nõuetele vastavuse süsteemi teise osa ehk kohustuslike majandamisnõuete punkti 10, mis sätestab taimekaitsevahendite kasutamise nõuded, osaks. [HPK määruse](#) nõudena loetakse vooluveekogudeks jõed, ojad, peakraavid, kanalid ja maaparandussüsteemide eesvoolud. Kõik nimetatud vooluveekogud on Eestis kaardistatud ja toetuste taotlejatele kättesaadavad Maa-ameti kaardirakendusest. Kaarte uuendatakse vähemalt iga 4 aasta tagant ja vajadusel täiendatakse jooksvalt. Maaparandussüsteemide eesvoolu mõiste on lahti kirjutatud [maaparandusseaduse](#) § 3 lõikes 7. Tavaline veepiir on Maa-ameti põhikaardil märgitud veekogu piir.

Nõue 2: Vee kasutamisel põllumajandusmaa niisutamiseks peab [veeseaduse](#) §-s 8 sätestatud juhtudel olema vee erikasutusluba, sealhulgas kui kasutatakse:

- 1) põhjavett rohkem kui 5 m<sup>3</sup> ööpäevas;
- 2) pinnavett rohkem 30 m<sup>3</sup> ööpäevas.

Vee kasutamisel põllumajandusmaa niisutamiseks peab [veeseaduse](#) §-s 8 sätestatud juhtudel olema vee erikasutusluba, sealhulgas kui kasutatakse põhjavett rohkem kui 5 m<sup>3</sup> ööpäevas või pinnavett rohkem kui 30 m<sup>3</sup> ööpäevas. Vee erikasutusluba saab taotleda Keskkonnaametist.

Nõue 3: Põllumajanduslikus majapidamises ohtlike ainete ja muude saasteainete käitlemisel tuleb järgida [veeseaduse](#) § 26<sup>5</sup> lõikes 8 sätestatud nõudeid.

Sisuliselt on tegemist [veeseaduse](#) § 26<sup>5</sup> lõikes 8 kehtestatud nõudega, mille kohaselt järgib taotleja oma põllumajanduslikus majapidamises [veeseaduse](#) § 26<sup>5</sup> lõike 10 alusel kehtestatud nimistusse 1 kuuluvate ohtlike ainete ja prioriteetsete ohtlike ainete pinnavette juhtimise ning nimetatud ainete ja muude saasteainete otse põhjavette juhtimise keeldu, välja arvatud erandjuhtudel vee erikasutusloa alusel. Nimistusse 2 kuuluvate ohtlike ainete ja prioriteetsete ainete juhtimine pinnavette ja põhjavette on lubatud ainult vee erikasutusloa alusel vastavalt [veeseaduse](#) paragrahvile 26<sup>11</sup>. Nõuete täitmist kontrollib Keskkonnainspeksioon, kes on sama nõude täitmist kontrollinud ka seni. Kohapeal kontrollitakse eelkõige seda, kas taotleja on kasutanud vastavatesse nimistutesse kuuluvaid aineid (ostudokumendid, kanded

põlluraamatusse, hoidlate visuaalne kontroll) ning kas kasutamisel on toimunud ohtlike ainete, nt biotsiidide ja pestitsiidide lekkeid hoidlast või taarast. Kontrollitakse ka taimekaitseadmete pesemise ja heitvee ärajuhtimise kohti.

Nõue 4: Põllumajanduslikus majapidamises naftasaaduste hoidmisehitiste puhul tuleb järgida veeseaduse § 26 lõike 3 alusel kehtestatud nõudeid.

Sisuliselt on tegemist veeseaduse § 26 lõike 3 alusel Vabariigi Valitsuse määruses nr 172 „Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitsenõuded” kehtestatud nõuete järgimise kohustusega. Naftasaaduste hoidmisehitis on: 1) naftasaaduste mahuti, mille maht on üle 3 m<sup>3</sup>; 2) üle 3 m<sup>3</sup> mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega; 3) üle 3 m<sup>3</sup> mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega ning laadimis- või tankimisplatsiga. Konkreetsed nõuded hoidmisehitisele olenevad selle mahust. Osa nõudeid puudutavad kõiki hoidmisehitisi, aga keskmiste ja suurte hoidmisehitiste puhul peab arvestama rangemate nõuetega. Näiteks peab naftasaadusehitise valdaja või operaator hoidmisehitiste lekke korral kohe asuma tõkestama reostuse levikut ning teatama keskkonnoohtlikust lekkest päästeasutusele, hoidmisehitise asukohajärgsele kohalikule omavalitsusele ja Keskkonnainspeksioonile. Juhul, kui taotleja ei ole hoidmisehitise omanik, peab ta teatama hoidmisehitise lekkest ka selle omanikule. Kui taotleja põllumajanduslikus majapidamises on mitu mahutit, nt kaks 2 m<sup>3</sup> mahutit, ja need pole omavahel ühendatud, siis käsitletakse neid eraldi ja nende mahtusid ei liideta. Hoidmisehitise juures peab olema võimaliku reostuse piiramiseks vajalikus koguses absorbenti (nt turvas või sünteetilised absorbendid). Selliste hoidmisehitise mahutite kohta, mille maht on üle 100 m<sup>3</sup>, peab olema reostusavarii likvideerimise plaan ja tuleb pidada hoolduspäevikut. Taotleja on kohustatud järgima oma põllumajanduslikus majapidamises määruse sätestatud nõudeid olenemata sellest, kas tal on otsene või kaudne valdus naftasaaduste hoidmisehitise üle. Nõude täitmise kontrollimisel fikseeritakse vastavus deklareeritud hoidmisehitise suurusele, nõutud dokumentatsiooni ja absorbendi olemasolu, võimalike lekete esinemine ning tootja tegevus lekete korral.

## **Teema 2. Mulla ja süsinikuvarude kaitse**

Nõue 1: Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina, Rõuge, Antsla, Kambja, Kanepi, Nõo ja Võru vallas asuvast põllumajandusmaast, mida toetuse saajal on õigus kasutada, peab vähemalt 30 protsenti olema talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumajandusmaal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü.

Põllumajandusuuringute Keskuse uuringute andmetel esineb Eestis põhiliselt vee-erosiooni, mis ei ole üleriikliku, vaid piirkondliku tähtsusega, kuna vee-erosioonist ohustatud mullad paiknevad peamiselt Kagu-Eestis. Analoogne nõue kehtis seni 5 vallas, kuid nüüdseks on nõudealuste valdade asjakohasus üle vaadatud ja valdade loetelu uuendatud. Nõue kehtestatakse kümnele vallale, kus PRIA põllumassiivide kaardi ning mullastikukaardi andmete järgi esineb kõige rohkem erodeeritud ja erosiooniohtlike muldadega põllumassiive. Kohapealses kontrollis lähtub teenistuja põlluraamatusse või mõnda muusse tehtud töid ja tööde teostamise aegu kajastavatesse andmetesse tehtud sissekannetest ja reaalsest olukorrast põllul, mida tuvastatakse visuaalselt. Talvise taimkatte arvestusse lähevad taotlusel näidatud rohumaad (püsirohumaa, tundlik püsirohumaa, poolloodusliku koosluse alad, samuti lühiajalised rohumaad), püskikultuurid ja ka külvatud taliviljad ning kõrretüü. Kui taotleja valduses on põllumajandusmaid mitmes nimetatud vallas, siis vaadatakse 30% täitumist taotleja-, mitte vallapõhiselt.

Nõue 2: Üle 10 protsendilise kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid. Sobivateks agrotehnilisteks võteteks on mulla harimine risti kallakuga, püsirohumaa rajamine, heintaimede kasvatamine, minimeeritud

mullaharimine, kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele või muu mullaerosiooni takistav tegevus.

Üle 10% kaldega alade määramiseks kasutab PRIA Maa-ameti poolt koostatud >10% kaldega alade kaarti, mis on kättesaadav PRIA veebikaardil <https://kls.pria.ee/kaart/>.

Nõue 3: Põllumajandusmaal kulu, heina ja põhku põletada ei ole lubatud.

Tegemist on juba palju aastaid kehtinud nõudega. Kokkukogutud põhku ja heina on võimalik kasutada bioenergia tootmiseks, loomasöödaks, allapanuna, ära müüa, anda jahimeestele ulukite toitmiseks vms. Riknenud põhku, heina või silo saab eelnevalt hekseldada ja segada sõnniku hulka või komposteerida. Nõude kontrollimisel on põletamise indikaatoriks selgete põlemistunnustega taimeosad.

Nõue 4: Põllumajandusmaa kohta viljavaheldus- või külvikorrapiplan tuleb koostada või uuendada hiljemalt taotluse esitamise aasta 15. juuniks. Viljavaheldus- või külvikorrapiplan peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav kuni viis aastat pärast selle koostamist. Plaanis peavad sisalduma vähemalt HPK määruse lisas 1 oleva viljavahelduse või lisas 2 oleva külvikorra näidisplaanis andmed.

Vastava aasta kohta koostatud plaan peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav 5 aastat pärast seda aastat, mille kohta plaan on koostatud. Plaan koostatakse ettevõtte kogu põllumajandusmaa kohta, välja arvatud järgmises lõigus nimetatud juhtudel. Plaanis peavad sisalduma vähemalt HPK määruse lisas 1 oleva viljavahelduse või lisas 2 oleva külvikorra näidisplaanis andmed. Külvikorrapiplan on vajalik eelkõige mahetootjatel. Plaan võib olla ka elektrooniline ja teises vormis. Oluline on, et näidisplaanis olevad andmed oleks plaanis kajastatud.

Viljavaheldus- või külvikorrapiplaan ei pea koostama püsirohumaa, püsiluultuuride, mitmeaastaste köögiviljade, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumajandusmaa kohta ning väiksema kui 0,3 ha suuruse põllu kohta, millel kasvatatakse teravilja-, kaunvilja-, köögivilja-, õli-, kiu- või rühvelkultuure. Mitmeaastasteks köögiviljadeks loetakse rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mädarõigas ja mugullauk. Antud nõude raames ei ole oluline, mitut või milliseid kultuure alla 0,3 ha suurusel põllul kasvatatakse.

### **Teema 3. Maastikule iseloomulike vormide säilitamine ja hooldustööde minimaalne tase**

Põllumajandusmaastikul asuvate maastikuelementide määratlemise ja kaitsmise eesmärk on säilitada maastiku ja looduskeskkonna mitmekesisust ja elurikkust. Maastikuelemendid arvatakse toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka ja toetuste taotlejal on kohustus neid elemente säilitada. Toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka saab arvata ka mitu vahetult üksteise kõrval asetsevat maastikuelementi nt kiviaed-puude rida või hekk-kraav. Kõrvutiasetsevad maastikuelemendid peavad olema üksteisest selgesti eristatavad. Maastikuelementide haldamise ja järelevalve üle peab arvestust PRIA. Taotleja valduses asuvad maastikuelemendid, milleks on põllusaar, metsasiil, puude rida, hekk, eesvoolud ja kraavid ning kiviaiad, kaardistatakse koostöös taotleja ja PRIAga, kusjuures taotlejal on kohustus PRIAle teada anda oma kasutuses oleval põllumajandusmaal esinevatest maastikuelementidest. Taotleja saab nõuetes 1–6 nimetatud maastikuelemente soovi korral arvestada oma ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade hulka juhul, kui maastikuelement on seotud tema põllumaaga. Kui taotlejast sõltumatutel asjaoludel on toimunud maastikuelemendi rikkumine või eemaldamine, siis taotleja peab teavitama sellest koheselt PRIA-t.

Nõue 1: Põllumaal tuleb säilitada 0,01 kuni 0,5 hektari suurune põõsaste või puudega põllusaar, kus võivad esineda põõsastikud, puudesalud, kivid või muu looduslik taimkate ning see maa-ala peab olema selgesti eristatav ümbritsevast põllumaast.

Põllusaar võib olla igasuguse kujuga kuni 0,5 hektari suurune loodusliku taimestiku ja päritoluga maastikuelement. Nõude täitmise kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud oleks tervik. Säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ja lubatud on teha vajalikke hooldustöid ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Hukkunud puid asendada ei ole vaja.

Nõue 2: Põllumaal tuleb säilitada minimaalselt 20 meetri pikkune ja maksimaalselt 30 meetri laiune metsasiil, mis on selgesti eristatav ümbritsevast põllumaast. Erandjuhul võib metsasiil kokku puutuda põllumassiivi piiriga maksimaalselt 30 meetri ulatuses. Metsasiilu all mõeldakse eelkõige puudest koosnevat kitsaid kuni 30 m laiuseid põllumaal asuvaid metsaribasid, mis ei sobi põllusaare kriteeriumite alla. Metsasiil võib asuda põllumaa keskel nii, et ei puutu ühestki servast põllumassiiviga kokku või puutub põllumassiivi piiriga kokku oma kitsamast servast mitte rohkem kui 30 m ulatuses. Nõude täitmise kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud oleks tervik. Säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ja lubatud on teha vajalikke hooldustöid ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Üksikuid hukkunud puid asendada ei ole vaja.

Nõue 3: Põllumajandusmaa servas ja sellega külgneval alal tuleb säilitada selgesti eristatav puude rida, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning kus iga 20 meetri peal kasvab vähemalt kolm puud. Põllumaa puhul tuleb puude rida säilitada kogu põllumaa maa-alal. Puude rea minimaalne suurus on 0,01 hektarit, mis arvestatakse võrade ulatuse põhjal. 2016. aastaks suurendati puude hõreduse kriteeriumit 3 puu kohta, mis nüüdsest on 20 meetrit. Puude reaks ei arvata põllumassiivi ja metsa vahel asuvat puude rida. Puude reaks ei loeta puid, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi pervel või nõlval. Puude reas tuleb hukkunud puud asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Säilitada tuleb põllumajandusmaaga vahetult külgnev puude rida, mis arvatakse toetusõigusliku põllumajandusmaa osaks ja mida edaspidi nimetatakse põllumajandusmaa servas olevaks puude reaks.

Nõue 4: Põllumajandusmaa servas ja sellega külgneval alal tuleb säilitada selgesti eristatav puude või põõsastega hekk, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning maksimaalselt 10 meetri laiune. Põllumaa puhul tuleb hekk säilitada kogu põllumaa maa-alal. Hekiks ei arvata põllumassiivi ja metsa vahel asuvat hekki. Hekiks ei loeta puid ja põõsaid, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi pervel või nõlval. Hekis tuleb hukkunud puud või põõsad asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Kuni 4-meetriseid heki katkestusi ei loeta heki katkemiseks. Hekiks loetakse ka esimesel aastal rajatud hekk. Säilitada tuleb põllumajandusmaaga vahetult külgnev hekk, mis arvatakse toetusõigusliku põllumajandusmaa osaks ja mida edaspidi nimetatakse põllumajandusmaa servas olevaks hekiks. Põllumaa puhul tuleb puude rida ja hekk säilitada kogu põllumaa maa-alal. See tähendab, et põllumaa puhul tuleb lisaks põllu servas asuvale puude reale või hekile säilitada ka põllumaa maa-ala sees asuv puude rida või hekk.

Nõue 5: Põllumajandusmaal ja põllumajandusmaaga külgneval alal tuleb säilitada alla 10 km<sup>2</sup> valgalaga eesvoolud ja maaparandussüsteemi maa-alal paiknevad kuivenduskraavid. Nõudega ei ole hõlmatud kraavid, mis ei asu maatulundusmaal, vaid on „muul maal“ ja ei ole maaparandussüsteemi osad. Toetusõigusliku maa osaks arvatakse kuni 12 meetri laiused eesvoolud ja kuivenduskraavid. Kraavi ja põllu vahele ei tohi jääda üle 2 m puittaimestikku. Maastikuelemendi säilitamise nõude täitmise kontrollimisel loetakse säilitatuks eesvool ja kuivenduskraav, mis täidab maaparanduslikku eesmärki olenemata hooldustööde teostamise tasemest. Kraavi säilitatuks lugemisel ei kontrollita nõuetekohaste maaparanduslike hooldustööde tegemist ja taimestiku esinemist kraavi pervel või nõlval.



Nõue 6: Põllumajandusmaal ja põllumajandusmaaga külgneval alal tuleb säilitada Maaelu arengukava 2007–2013 ja Maaelu arengukava 2014–2020 kiviaia taastamise toetuse raames taastatud või taastatav kiviaed ja püramüüriobjektina kaardistatud kiviaed. Kiviaiale on kehtestatud järgnevad miinimum- ja maksimummõõdud: minimaalne laius 50 cm, maksimaalne laius 280 cm, minimaalne kõrgus 30 cm ja maksimaalne kõrgus 170 cm. Püramüüriobjektina määratletud kiviaiad on üle Eesti kaardistatud ning vastav kaardikiht on kõigile avalikult kasutatav ning kättesaadav Maa-ameti kaardirakenduses. Nimetatud kaardikiht on lisatud ka PRIA kodulehel asuvale põllumassiivide veebikaardile <https://kls.pria.ee/kaart/>. Toetusega rajatud või taastatud kiviaedade säilimise kontrollimisel lähtutakse samadest kontrollikriteeriumitest, mis on sätestatud toetusega rajatud või taastatud kiviaia säilitamisele. Püramüüriobjektina määratletud kiviaedade puhul on oluline, et objekt oma ajaloolises väärtuses samal kohal säilitataks. Püramüüriobjektina määratletud kiviaiale võib taotleja kiviaia taastamise toetust ja taastada kiviaed samale kohale. Sel juhul ei pea seda kiviaeda säilitama algses olekus ning nõue loetakse täidetuks, kui säilitatakse taastatud kiviaed.

Nõue 7: Põllumajandusmaal tuleb säilitada looduskaitseaduse § 4 lõike 1 alusel kaitse all olev looduse üksikobjekt, mis on üksik puu, kivi (sh rahn või kivikülv) ja allikas. Analoogne nõue on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena kehtinud alates 1. jaanuarist 2010. a. 2015. aastast on nõude sõnastuses välja toodud konkreetsed looduse üksikobjektid, mis põllumajandusmaal esineda võivad ja nendeks on üksik puu, kivi, rahn või kivikülv ja allikas. Jätkuvalt tuleb säilitada ka kõik ülejäänud looduskaitseaduse § 4 lõike 6 alusel kaitse all olevad looduse üksikobjektid, kuid need ei ole otseselt seotud põllumajandustoetuste saamisega ja määratletud maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetena. Nimetatud looduse üksikobjektid on kaardistatud ja taotlejale kättesaadavad nii Maa-ameti kaardirakendusest, EELIS andmebaasist kui ka PRIA põllumassiivide veebikaardil <https://kls.pria.ee/kaart/>.

Nõue 8: Põllumajandusmaal tuleb säilitada muinsuskaitseaduse § 3 lõikes 2 sätestatud kinnismälestis, milleks on matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild. Analoogne nõue on HPK nõudena kehtinud alates 1. jaanuarist 2010. a. 2015. aastast on nõude sõnastuses välja toodud konkreetsed kinnismälestise liigid, mis võivad põllumajandusmaaga seoses esineda ning nendeks on matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild. Nimetatud kinnismälestised on kaardistatud ja leitavad nii Maa-ameti kaardirakendusest kui ka PRIA põllumassiivide veebikaardi <https://kls.pria.ee/kaart/> arheoloogiamälestiste kaardikihilt.

Nõue 9: Põllumajandusmaal tuleb säilitada püramüüriobjektina kaardistatud mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee ja karjatanum. Aastatel 2006–2011 toimus üle Eesti püramüüriobjektide kaardistamine ning loodi andmebaas [Maa-ameti kaardirakenduse](#) juurde. Selleks, et püramüüriobjektid teadmatusel või niisama hooletusest ei hävineks, on oluline maaomanike ja maastikul tegutsejate teadlikkus nende väärtuslike objektide olemasolust. Alates 2015. aastast on maastikuelemendina säilitamist vajavate objektide hulka arvatud ka püramüüriobjektid, millel on otsene seos põllumajandusmaa või põllumajandustegevusega. Oma valduses olevad püramüüriobjektid leiab Maa-ameti kaardirakendusest ja ka PRIA põllumassiivide veebikaardilt ning need elemendid saab arvata oma toetusõigusliku põllumajandusmaa hulka.

Nõue 10: Nõuetes 3, 4, 7 ja 9 nimetatud puude rea, heki või üksiku puu hoolduslõikus või pügamine on keelatud lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal ning on lubatud alates 15. juulist. Sisuliselt on tegemist loodusliku [linnustiku kaitse direktiivist 2009/147/EÜ](#) tuleneva kohustusega ja Eestis [looduskaitseaduse](#) § 55 lõikes 6<sup>1</sup> kehtestatud nõudega, mis sätestavad lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise kaitse nõuded. Siin määruses

kehtestatud nõudega sätestatakse konkreetne kuupäev, millest varem ei tohi maastikuelementidena määratletud puid ja hekke pügada, et kaitsta lindude pesitsemist ja poegade üleskasvatamist. Mõistlik hekkide ja puude lõikamise või pügamise aeg ongi sügisel ning ei ole vajadust seda teha kevadel või suve esimeses pooles.

Nõue 11: Põllumajandusmaal rakendatakse „[Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse](#)” 6. peatükis sätestatud tuulekaera tõrjeabinõusid. Kui põllumajandusmaal esineb tuulekaera, esitab taotleja Põllumajandusametile viivitamata, kuid hiljemalt 31. juuliks, põllumajandusministri 27. detsembri 2004. a määruse nr 196 „[Tuulekaera tõrjeabinõud](#)” lisa 1 esitatud vormi kohase teatise tuulekaera esinemise kohta. Tuulekaerast teatamise nõue on HPK nõudena kehtinud ligi 10 aastat. Kuna tuulekaer on Eestis jätkuvalt laialt levinud ja tuleb rakendada meetmeid tuulekaera leviku vältimiseks, kehtib tuulekaerast teatamise nõue ka edaspidi. PRIA koostab nimekirja taotlejatest, põldudest ja põllumassiividest, kus on kohapealse kontrolli käigus tuvastatud tuulekaera esinemine ning esitab selle Põllumajandusametile 15. oktoobriks. Põllumajandusamet kontrollib, kas loetelus märgitud põldude kohta on 31. juuliks esitatud tuulekaera esinemise teatis, ja edastab kontrolli tulemused PRIAle loetelu saamisest arvates kümne tööpäeva jooksul.

Nõue 12: Põllumajandusmaal või põllumajandusmaaga külgneval alal esinevast karuputke võõrliigist, mille kohta ei ole Maa-ameti andmeid, tuleb hiljemalt 31. maiks esitada lisa 3 toodud [vormi kohane teatis](#) Keskkonnaametile. Suures enamuses on Keskkonnaametil karuputke võõrliigi esinemise kohad juba kaardistatud ja edastatud Maa-ameti geoportaali [karuputke rakendusse](#) ning üldjuhul on nendel maadel karuputke tõrje maaomanikuga ka erinevate infokanalite kaudu kooskõlastatud. Nõude kehtestamise eesmärk on toetuste taotlejate tähelepanu juhtimine karuputke võõrliikide esinemise probleemile ning vajadusele tegeleda tõrjega. Toetuste taotleja peaks kontrollima oma valduses olevaid põllumajandusmaid ja põllumajandusmaaga külgnevaid alasid ning karuputke esinemise korral kontrollima, kas koloonia on geoportaali karuputke rakendusse märgitud. Kui ei ole, siis tuleb täita [HPK määruse](#) lisa olev teatis ning esitada see Keskkonnaametile. Põllumajandusmaaga külgneva ala all mõeldakse vahetult põllumajandusmaaga kokkupuutes olevaid karuputke esinemiskohti, kuid soovitatav on Keskkonnaametile teada anda ka põllumajandusmaast kaugemal olevatest karuputke esinemise kohtadest. Eestis esinevad peamised karuputke võõrliigid on Sosnovski karuputk, hiid-karuputk ja pärsia karuputk. Eestis esineb ka nt siberi karuputk, mis ei ole võõrliik, mille levik ei ole inimesele ega loodusele kahjulik ja mida ei ole vaja tõrjuda. Kui on raskusi karuputke liigi määramisel, on kindlam esitada teatis või konsulteerida Keskkonnaametiga. Teatistes teeb taotleja ise valiku või vajadusel konsulteerib Keskkonnaametiga, kas ta tegeleb karuputke tõrjega ise või laseb Keskkonnaametil tõrje tellida. Kui toetuse saaja tegeleb karuputke tõrjega ise, siis tuleks tal tutvuda Keskkonnaameti kodulehel [avaldatud juhendiga](#). Kui tegemist on mahepõllumajanduslikult tunnustatud ettevõtte põllumajandusmaaga, siis tuleb kasutada mahetootmises aktsepteeritavat tõrjemeetodit, milleks on nt käsitsi kaevamine või õisikute lõikamine.

## **7.2. Kohustuslikud majandamisnõuded (KM)**

Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) rakendusid Eestis nõuetele vastavuse raames järkjärgult aastatel 2009–2013. Alates 2015. aastast on KM loetelu kehtestamise aluseks [Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse nr 1306/2013](#) artikkel 93 ja lisa II avaldatud õigusaktid. Nimetatud õigusaktide artiklitest lähtuvalt, mis puudutavad valdkondi nagu veekaitse, elurikkus, toiduohutus, loomade identifitseerimine ja registreerimine, loomahaigused, taimekaitsevahendid ning loomade heaolu, on koostatud kohustuslike majandamisnõuete loetelu. Olulisemad muudatused KM nõuete struktuuris tehti 2015. aastaks. 2016. aastaks on muudatusi nitraaditudliku ala nõuetes (KM 1), mis tulenevad alates 16.1.2016 kehtima hakanud

veeseaduse muudatustest, ning põllumajandusloomade kaitse (KM 13) nõuetes on täpsustatud viiteid ning täiendatud nõude 3 sõnastust. Kohustuslike majandamisnõuete loetelu on avaldatud Maaeluministeeriumi kodulehel

<http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/toetused-ja-riigiabi/nouetele-vastavus> ja PRIA kodulehel [http://www.pria.ee/et/oluline-info/vaade/nouetele\\_vastavus/nouetele\\_vastavus/](http://www.pria.ee/et/oluline-info/vaade/nouetele_vastavus/nouetele_vastavus/).

### 7.3. Nõuetele vastavuse küsimustik

Alates 2012. aastast tuleb taotlejal koos taotluse esitamisega täita ka nõuetele vastavuse küsimustik. Tegemist on informatiivse küsimustikuga, mille eesmärgiks on saada ülevaade nendest taotlejale rakenduvatest nõuetest, mille kohta ei ole võimalik saada piisavat infot olemasolevate registrite kaudu. Alates 2015. aastast on küsimustik ühise taotlusvormi [PT50](#) osa. Alljärgnevalt on välja toodud kõik küsimustiku küsimused ning mõistete selgitused.

#### Keskkond

1. Minu valduses on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena määratletud maastikuelemente, mida tuleb säilitada. Maastikuelementide deklareerimine on toimunud taotlejate ja PRIA koostöös 2014. aasta lõpust alates. Taotleja märgib küsimustikus „X“, kui tema valduses on HPK maastikuelemendi kriteeriumitele vastav (vt [HPK maastikuelementide nõuded 1–9](#)) põllusaar, metsasiil, puude rida, hekk, kraav, kiviaed, looduse üksikobjekt, kinnismälestis või pärandkultuuriobjekt.

2. Kasutan põllumajandusmaa niisutamiseks põhjavett rohkem kui 5m<sup>3</sup> või pinnavett rohkem kui 30m<sup>3</sup> ööpäevas. Põllumajandusmaa niisutamiseks loetakse niisutus- ehk vihmatusüsteemi ja altniisutusüsteemi kasutust. Niisutusüsteem [maaparandusseaduse](#) (§ 3 p 3) tähenduses on maatulundusmaa niisutamiseks ettenähtud maaparandussüsteem, mille kaudu vesi ammutatakse veekogust või põhjaveekihist ja jaotatakse niisutatavale maale. Põhjavesi on maapõues sisalduv vesi (veeseadus § 2 p 6). Pinnavesi on püsivalt või ajutiselt veekogus seisev või voolav vesi või lume- või jääkogumis sisalduv vesi, välja arvatud merevesi ([veeseadus](#) § 2 p 4).

3. Minu valduses on üle 3m<sup>3</sup> mahutavusega naftasaaduste hoidmisehitis.

Naftasaaduste hoidmisehitis on:

- 1) naftasaaduste mahuti, mille maht on üle 3m<sup>3</sup>;
- 2) üle 3m<sup>3</sup> mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega;
- 3) üle 3m<sup>3</sup> mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega ning laadimis- või tankimisplatsiga.

Valduseks tuleb lugeda kõik enda ettevõtted ja nende territooriumid, mille kasutamiseks on toetuse taotlejal õigus. Kui taotleja valduses on mitu mahutit, nt kaks 2m<sup>3</sup> mahutit ja need pole omavahel ühendatud, siis käsitletakse neid eraldi ja nende mahtusid ei liideta.

4. Kasutan mineraalväetisi. Märgib taotleja, kelle ettevõtte/majapidamise/põllumajandusliku majapidamise territooriumil kasutatakse mineraalväetisi. Mineraalväetis on defineeritud [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13.10.2003. määruse nr 2003](#) artikli 2 punktis e.

5. Hoian sõnnikut sõnnikuhooldlas. Märgib taotleja, kelle ettevõttes/majapidamises/põllumajanduslikus majapidamises hoitakse sõnnikut sõnnikuhooldlas ja/või sügavallapanuga laudas.

6. Hoian sõnnikut aunades. Sõnnikuaun on [Vabariigi Valitsuse 28.08.2001. a määruse nr 288](#) nõuete kohaselt põllul hoitav sõnnikukogum. Märgib taotleja, kelle

ettevõtte/majapidamise/põllumajandusliku majapidamise territooriumil hoitakse sõnnikut aunades.

## Rahva-, looma- ja taimetervis

1. Kasutan taimekaitsevahendeid. Märgeb taotleja, kelle ettevõttes/majapidamises/põllumajanduslikus majapidamises kasutatakse taimekaitsevahendeid. Rist märgitakse juhul, kui taimekaitsevahendi kasutajaks on inimene enda ettevõttest või kui töö on tellitud teenuse osutajalt.

2. Tegelen alljärgnevate loomsete esmatoodete (toorpiim, munad, mesi, muu) tootmise ja turustamisega ja 3. Tegelen alljärgnevate mitteloomsete esmatoodete (teravili, köögivilja, muu) tootmise ja turustamisega.

Ei märgi taotleja, kes toodab esmatooteid oma tarbeks.

Esmatootmine – esmatoodete tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lüpsmine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist.

Taimsete esmatoodete tootmine on nt teravilja, puuvilja, köögivilja ja maitsetaimede kasvatamine ja sellega seonduvad tegevused (saagi koristamine, puhastamine, hoiustamine jne).

Loomsete esmatoodete tootmine on nt munade tootmine ja kogumine tootja juures v.a munade pakkimine; mesindusega seonduvad tegevused, mida teostatakse mesiniku enda juures, nagu mee kogumine, vurritamine; lüpsiloomade lüpsmine ja piima hoiustamine piimafarmis; kalade kasvatamine vesiviljelusettevõttes ning nende vedu töötlemisettevõttesse; toiduloomade kasvatamine põllumajandusettevõttes ning sellega seotud toimingud, kaasa arvatud lihloomade vedu turule, tapamajja või loomade vedu põllumajandusettevõtete vahel.

Loomsete esmatoodete hulka kuuluvad muu hulgas nt munad, toorpiim, mesi, kalatooted, teod jms. Värske liha ei ole esmatood, kuna see saadakse pärast tapmist.

Turuleviimine on toidu või sööda valdamine müügi eesmärgil, kaasa arvatud müügiks pakkumine ja mis tahes muud liiki tasu eest või tasuta üleandmine ning müük, turustamine ja muud liiki üleandmine.

## 8. NÕUETE TÄITMISE 5-AASTANE KOHUSTUS

Kohustus on enamike toetuste puhul tegevuste elluviimine toetuste määrustes ettenähtud ajavahemikul toetusõiguslikul maal või loomade osas, mille kohta toetust taotletakse. SORT, OTL ja LHT toetuste kohustused on lävendipõhised.

Kohustus algab esimesel kohustuseaastal taotluses näidatud või taotluse kontrollimisel kindlaks tehtud toetusõiguslikul maal ja selle pindalal. Kui kontrollimisel tehakse kindlaks, et toetusõigusliku maa pindala on suurem kui selle maa pindala, mille kohta toetust taotletakse, loetakse kohustusealuseks maaks maa ning selle pindalaks pindala, mille kohta toetust taotletakse. Kui kontrolli käigus selgub, et tegelik toetusõigusliku maa pindala on väiksem kui taotluses näidatud, rakendatakse [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) 640/2014](#) artiklit 19. Kohustus algab sel juhul kindlakstehtud pindalale. Ühel taotlejal saab sama toetuse kohta olla vaid üks kohustus.

Lävendipõhiste kohustuste puhul võib taotlejal taotletav pind või loomade arv kohustuseperioodil muutuda, oluline on, et igal kohustuseaastal oleks taotlejal vastavalt meetme nõuetele minimaalne pind või loomade arv olemas.

Üheks kohustuseaastaks loetakse üks kalendriaasta. Viieaastase kohustusega toetuste puhul moodustavad viis järjestikust kalendriaastat kokku kohustuseperioodi. Kohustuse võtmise aastal algab esimene kohustuseaasta tagasiulatuvalt 1. jaanuarist.

Näiteks: 2016. aastal võetud kohustuse puhul algab kohustuseperiood 1. jaanuarist 2016 ja kestab kuni 31. detsembrini 2020. Tegevust tuleb ellu viia toetuse taotluses näidatud või taotluse kontrollimisel kindlaks tehtud konkreetsetel toetusõiguslikul maal. Esimesel kohustuseaastal kindlakstehtud konkreetne maa ja selle maa pindala loetakse esimese kalendriaasta kohustusealuseks maaks (kohustuse algkogus), millest arvestatakse nii kohustuse suurendamist kui vähendamist.

## **9. KESKKONNASÕBRALIKU MAJANDAMISE TOETUS (KSM)**

Toetust võib taotleda KSM põhitegevuse, täiendava veekaitse lisategevuse ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse (KSMis edaspidi *kohustus*). KSM põhitegevust tuleb ellu viia viie järjestikuse kalendriaasta (edaspidi *kohustuseperiood*) jooksul, täiendavat veekaitse lisategevust ja mesilaste korjealade rajamise lisategevust tuleb ellu viia ühe kalendriaasta (edaspidi *kohustuseaasta*) jooksul. Täiendava veekaitse lisategevuse ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest võib toetust taotleda iga-aastaselt või harvemini, esitades asjakohased andmed toetuse taotlusega. Alates teisest kohustuseaastast võib ellu viia ka põllulindude soodustamise lisategevust. Lisategevusi saab ellu viia üksnes koos põhitegevusega. Lisategevuste elluviimisel toimub kohustuseaastate loendamine põhitegevuse kohustuseaastate järgi. Näiteks, kui toetust taotletakse 2015. aastal ja kahel esimesel aastal (2015 ja 2016) viiakse ellu vaid põhitegevust ning 2017. aastal taotletakse toetust lisategevuste eest, siis lisategevused viiakse ellu kolmandal kohustuseaastal.

Kuna täiendavat veekaitse lisategevust ja mesilaste korjealade rajamise lisategevust peab ellu viima samal maal kus põhitegevustki, siis toimub kohustuse suurendamine, vähendamine, asendamine, üleandmine ja ülevõtmine üksnes selle kohustusealuse maaga, millel viiakse ellu põhitegevust. Põllulindude soodustamise lisategevust viiakse ellu püsirohumaal, mille kohta KSM toetust taotleda ei saa, seega ei arvestata seda maad ka kohustusealuse maa hulka.

### **9.1. KSM põhitegevus**

#### **Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale**

KSMi võib taotleda põllumajandusega tegelev äriregistris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik. Toetust ei või taotleda taotleja, kes taotleb samaaegselt:

- 1) MAH toetust või
- 2) „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antavat mahepõllumajandusliku tootmise toetust.

Mahepõllumajandustootjatele kompenseeritakse KSMiga sarnaste nõuete täitmine MAH toetusega. „Eesti maaelu arengukava 2014-2020” alusel antava MAH toetuse nõuded kattuvad osaliselt KSMi nõuetega, seega ei saa taotleda toetust samaaegselt mõlema toetuse kohta.

Taotleja peab igal kohustuseaastal kasvatama põllumajandusliku majapidamise põllumaal vähemalt kolme erinevat põllumajanduskultuuri. Põllumaa arvestusse lähevad kõik taotleja kasutuses olevad maad, mis on taotlusele märgitud tähisega P (põllumajanduskultuurid ja lühiajaline rohuma) või M (mustkesa). Kolmest põllumajanduskultuurist vähemalt üks peab olema teravili, kaunvili, rühvelkultuur, õlikultuur, kiukultuur, muu tehniline kultuur, ravimtaim, maitsetaim, köögivilid või maasikas.

Põllumajanduskultuuride arvu määratlemisel lähtutakse [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EL\) nr 1307/2013](#) artikli 44 lõikes 4 ning [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) nr 29](#)

[639/2014](#) artiklis 40 sätestatust. Selle kohaselt loetakse ühte perekonda kuuluvad põllumajanduskultuurid üldjuhul üheks kultuuriks. Erinevad kultuurtaime perekonnad on näiteks nisu, oder, kaer, rukis, ristik jne. Samasse perekonda kuuluvaid tali- ja suvivilju arvestatakse siiski erineva põllumajanduskultuurina, seega näiteks talinisu ja suvinisu loetakse erinevateks kultuurideks. Erandi moodustavad ka taimeliigid, mis kuuluvad järgmistesse sugukondadesse: ristõielised (nt raps, rüps, harilik kapsas), maavitsalised (nt kartul, tomat) ja kõrvitsalised (nt kurk, kõrvits), kus iga taimeliiki käsitletakse erineva põllumajanduskultuurina. Erinevate põllumajanduskultuuridena käsitletakse ka kesa (mustkesa, sööt) ja heintaimede segu (rohi ja rohttaimed). Seega kui kasvatatakse puhaskultuurina ristikut ning seguna ristikut ja timutit, siis on tegemist kahe erineva põllumajanduskultuuriga. Kasvatatavad taimede segud, mis koosnevad muudest põllumajanduskultuuridest kui heintaimed, loetakse hoolimata sellest, millistest konkreetsetest põllumajanduskultuuridest segu koosneb, kõik üheks kultuuriks ehk segakultuuriks. Segakultuuriks on näiteks kaunvilja ja teravilja segu. Allakülvide korral loetakse erinevaks põllumajanduskultuuriks üksnes kattevilja. Kui samal põllul kasvatatakse samaaegselt kahte või enamat kultuuri eraldi ridades, arvestatakse iga põllumajanduskultuur, mis hõlmab põllust vähemalt 25%, erineva põllumajanduskultuurina. Põllumajanduskultuurid koos süstemaatilise kuuluvusega on nimetatud [põllumajanduskultuuride loetelus](#).

Kui taotleja taotles perioodi 2007–2013 KSM toetust ja planeeris oma lühiajalise rohumaa enne viiendat aastat püsirohumaks (märkides taotlusele PR), peab ta seda maad säilitama rohumana vähemalt viis aastat selle rajamise aastast arvates, märkides pindalatoetuste- ja maksetaotlusel sellise maa maakasutustüübiks kindlasti PR. 2007–2013 perioodi KSM planeeritud püsirohumaaade puhul tuleb kindlasti neid hoida viis aastat rohumana, et kuni 4-aastaste rohumaaade suhe ei läheks tagasiulatuvalt suuremaks kui 50%, mistõttu eelmisel perioodil makstud toetus nõutakse nende aastate eest tagasi!

## **Toetusõiguslikkuse nõuded maa kohta**

Toetust võib taotleda põllumaa kohta, millel kasvatatakse teravilja, kaunvilja, rühvelkultuuri, õlikultuuri, kiukultuuri või muud tehnilist kultuuri (KSMis edaspidi põllukultuur), köögivilja, ravimtaimi, maitsetaimi, või maasikat. Kuna kohustuseperioodi jooksul võib tekkida vajadus jätta põllumaa sööti või hoida seda mustkesas, siis vältimaks sellise maa osas kohustuse katkemist ja eelnevalt makstud toetuse tagasimaksmist, on toetusõiguslikuks maaks määratletud ka mustkesa ja sööti jäetud maa. Kuid sellel kohustuseaastal, kui maad hoitakse mustkesas või jäetakse see sööti, selle maa kohta toetust ei maksta.

Lisaks võib toetust taotleda põllumaa kohta, millel kasvatatakse kuni neljal järjestikusel aastal heintaimi, kuid hiljemalt heintaimede kasvatamise neljandale järjestikusele aastale järgneval kohustuseaasta hiljemalt 15. juuniks peab sellel maal kasvatama kas põllukultuuri, köögivilja, ravimtaimi, maitsetaimi, maasikat või hoidma seda maad mustkesas. Toetust võib taotleda ka põllumaa kohta, millel kasvatatakse seemne tootmiseks heintaimi, mis on põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 „Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” sätestatud nõuete kohaselt põldtunnustatud (KSMis edaspidi heinaseemnepõld). See annab võimaluse taotleda toetust ka üle nelja aasta samal maal kasvatatavate heintaimede kohta, muudel juhtudel peab pärast heintaimede kasvatamise neljandat järjestikust kalendriaastat kasvatama sellel maal põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või hoidma seda maad mustkesas. Heinaseemnepõllu kohta toetuse taotlemiseks tuleb taotlusel põldude loetelus märkida heinaseemnepõllu veergu märke HS. Põllumajandusametisse põldtunnustamise taotlust esitades tuleb kasutada sama põllumassiivi numbrit, põllu numbrit ja põllu pindala, mis esitatakse pindalatoetuste- ja maksetaotlusel

PRIAle. Kui üle nelja aasta samal maal kasvatatud heintaimi kohustuseaastal ei põldtunnustatud vääramatut jõu või erandlike asjaolude tõttu, siis selle maa osas toetust ei maksta või makstakse proportsionaalselt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 4 kohaselt. Kui üle nelja aasta samal maal kasvatatud heintaimi ei põldtunnustatud taotleja enda süül, siis ei ole see põld toetusõiguslik ja eelnevatel aastatel selle põllu osas makstud toetus nõutakse tagasi. Kui kuni nelja-aastast heinaseemnepõldu kohustuseaastal vääramatut jõu, erandlike asjaolude või muude põhjuste tõttu ei põldtunnustatud, käsitletakse seda maad kui tavapäraselt kuni nelja-aastast rohumaad.

Kui enne kohustuse võtmist on heintaimi kasvatatud samal maal juba mitu järjestikust aastat, siis peab kohustuseperioodil sellel maal kasvatama vähemalt pärast rohumaad neljandat aastat põllukultuuri, ravimtaimi, maitsetaimi, köögivilja või maasikat või hoidma seda maad mustkesas. See tähendab, et rohumaad vanust arvestatakse tagasiulatuvalt. Kui pärast rohumaad neljandat aastat ei kasvatata kohustuseperioodil sellel maal põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või ei hoita seda maad mustkesas, siis nõutakse eelmistel kohustuseaastatel selle rohumaad kohta makstud toetus tagasi. See tähendab, et kohustuseperioodi jooksul ei tohi pärast heintaimede kasvatamist jätta maad ka sööti – sel juhul nõutakse samuti selle maa kohta makstud toetus tagasi! Kui kohustuse võtmise aastal taotletakse toetust viienda aasta rohumaale, siis selle maa kohta toetust ei maksta ja selle maa osas ei alga kohustus. Olemasoleva rohumaad ja heinaseemnepõllu uuendamine ilma põllukultuuri, ravimtaimede, maitsetaimede, köögivilja või maasika kasvatamiseta või maa mustkesas hoidmiseta ei katkesta rohumaad vanust. Nimetatud kultuure peab kasvatama hiljemalt pärast rohumaad neljandat aastat põhikultuurina või hoidma maad mustkesas. Sööti jäetud maa, mida kasutatakse heintaimede vaheldusena, ei katkesta olemasoleva rohumaad ega heinaseemnepõllu vanust. Heintaimed võivad külvata küll pärast sööti, kuid sellisel juhul peab enne sööti jätmist kasvatama sellel maal põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või hoidma seda maad mustkesas.

Heintaimed, mis on külvatud enne 15. juunit, on taotlemise aasta põhikultuur ja sel juhul loetakse külvamise aasta heintaimede vanuse arvestamisel esimeseks aastaks. Heintaimede allakülvi aasta loetakse heintaimede vanuse arvestamise juures nullaastaks, kuna põhikultuurina arvestatakse kattekultuuri. Ka samal aastal pärast põhikultuuri, milleks võib olla põllukultuur, ravim- või maitsetaimed, köögivilja või maasikas, koristamist külvatud heintaimed arvestatakse nullaastaks. Heintaimede nullaastaks loetakse ka heintaimede külvid, mis on tehtud pärast 15. juunit maale, mida samal aastal hoiti mustkesas.

Kui taotletakse MULD toetust maale, kus on kasvatatud kuni neljal järjestikusel aastal heintaimi, siis see maa ei lähe KSM toetusõigusliku pinna arvestusse! Alates 2016. aastast on muutunud MULD toetuse lühiajaliste rohumaapõldude maakasutustüübi märkimine. Kui 2015. aastal märgiti lühiajalise rohumaad põllud, millele taotleti MULD toetust, maakasutustüübiks „PR“ ehk need põllud planeeriti jätta püsirohumaaks, siis 2016. aastal tuleb nende põldude maakasutustüübiks märkida „P“ (põllumaa).

Kuna KSM toetuse üheks eesmärgiks on suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust, siis arvestatakse toetusõigusliku maa hulka ka mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava tee ja põllukultuuri, köögivilja, maasika, ravim- või maitsetaimede, heintaimede, mustkesas hoitava maa või sööti jäetud maa vahel paiknev kuni 5 meetri laiune mitmeaastaste kõrreliste heintaimede ja teiste rohtsete õistaimede segust koosnev mitmeliigilise taimestikuga rohumaariba (KSMis edaspidi rohumaariba). Kuna sellised rohumaaribad on ka üheks agrotehniliseks võtteks bioloogilise taimekaitse soodustamiseks, siis võib need rohumaaribad arvestada selle toetusõigusliku põllu pindala hulka, millega rohumaariba piirneb.

Toetuse taotlemiseks peab taotleja kasutuses olema vähemalt 1,00 hektarit toetusõiguslikku maad. Toetust võib taotleda põllu kohta, mis on pindalaga vähemalt 0,3 hektarit või samal massiivil asuvate alla 0,3- hektariliste põldude kohta, mis moodustavad vähemalt 0,3 hektari suuruse ühtse maa-ala, ja mille ühe hektari kohta ei kasva rohkem kui 50 puud. Põllu pindala hulka arvestatakse kuni kahe meetri laiune hekk, kraav, piire, traditsiooniline maastikuobjekt või muu maastikule iseloomulik vorm ning HPK määruuses nimetatud maastikuelemendid. Toetust ei või taotleda maa kohta, mille kohta taotletakse MAH, PLK, MULD või KSA toetust. Ka püsirohumaat, püsirohumade, katmikalal kasvatatavate kultuuride ja teiste eelpool loetlemata kultuuride või kultuurigruppide kohta ei saa KSMi taotleda. Kui KSMis on läbivalt käsitletud põlluna põllumajanduskultuuride loetelus nimetatud põllumajanduskultuuri või põllumajanduskultuuride segu piiritletud kasvualaga sõltumata taotletud toetusest, siis antud loigus lähtutakse põllu määratlemisel Euroopa Liidu õigusaktides sätestatust. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 67 lõike 4 punkti a kohaselt arvestatakse põlluna ühe põllumajandustootja deklareeritud ühtset maatükki, millel ei kasvatata rohkem kui ühte põllumajanduskultuurirühma. Põllumajanduskultuurirühm on määratletud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklis 17. Selle kohaselt on maaelu arengukava toetuste puhul põllumajanduskultuurirühm erineva ühikumääraga toetuse saamise jaoks deklareeritud pindala, ühtse pindalatoetuse puhul on aga põllumajanduskultuurirühm ühtse pindalatoetuse saamiseks deklareeritud pindala. Kui sama maa kohta taotletakse erinevaid pindalatoetusi, arvestatakse selle maa pindala iga taotletud toetuse puhul eraldi.

Näide 1: KSMi põhitegevuse ühikumäär on 50 eur/ha/a, valides mesilaste korjealade rajamise lisategevuse, on ühikumäär lisaks 100 eur/ha/a. Kui ühel põllumassiiivil kasvatatakse kõrvuti põldudel rukist „Sangaste“, valget ristikut „Jõgeva 4“, valget mesikat ja harilikku keerispead ning nende põllumajanduskultuuride kohta taotletakse toetust KSM põhitegevuse elluviimise eest, siis see ala kokku moodustab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1306/2013 artikli 67 lõike 4 punkti a kohaselt ühe põllu. Kui lisaks KSM põhitegevusele taotletakse ristiku, mesika ja keerispea kohta toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest, moodustavad ristik, mesikas ja keerispea selle lisategevuse raames kokku ühtse põllu. Kui sama maa kohta taotletakse toetust veel mõne muu pindalatoetuse raames, näiteks SORT toetust, siis arvestatakse rukki- ja ristikupõld SORT toetuses eraldi põldudeks.

Näide 2: Kuna mustkesa ja sööti jäetud maa eest KSMi ei maksta, siis moodustavad mustkesa ja sööti jäetud maa KSMis Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1306/2013 artikli 67 lõike 4 punkti a kohaselt põllu. Toetust võib taotleda aga üksnes põllu kohta, mille pindala on vähemalt 0,3 hektarit. Seega kui viis hektarit põllumaad on mustkesas ja on ühenduses väiksemate kui 0,3 hektari suuruste põldudega, millel kasvatatakse mõnda KSMi toetusõiguslikku põllumajanduskultuuri, siis nende alla 0,3 hektari suuruste põldude kohta KSMi taotleda ei või.

## **Nõuetele vastavus**

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ sätestatud nõudeid ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteemi ja nõudeid on pikemalt kirjeldatud „Nõuetele vastavuse“ peatükis.

## **Baasnõuded**

Taotleja peab täitma baasnõudeid kohustuseperioodi jooksul ja need on järgmised:



1) peamine põllumajanduskultuur ei tohi hõlmata rohkem kui 75 protsenti põllumaast ja kaks peamist põllumajanduskultuuri ei tohi hõlmata kokku rohkem kui 95 protsenti põllumaast.

Põllumajanduskultuurid määratletakse lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 44 lõikes 4 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artiklis 40 sätestatust. Taotleja peab lisaks kolme põllumajanduskultuuri kasvatamisele, mis on üheks toetusõiguslikkuse nõudeks, pidama arvestust ka kehtestatud kasvupinna lävendite ulatuses, et mitte ületada suurima kasvupinnaga põllumajanduskultuurile kehtestatud määra. Põllumajanduskultuuri osakaal arvutatakse põllumaal ajavahemikus 15. juunist kuni 15. augustini kasvavate põllumajanduskultuuride kasvupinna alusel. Põllumaa arvestusse lähevad kõik taotleja kasutuses olevad maad, mis on taotlusele märgitud tähisega P (põllumajanduskultuurid ja lühiajaline rohumaa) või M (mustkesa). Nõude täitmise kindlakstegemiseks peab sel ajavahemikul kasvatatav põllumajanduskultuur või kultuurijäädid (nt kõrretüü) olema kohapealses kontrollis tuvastatavad. Taotlusele peab taotleja märkima kultuuri, mis on 15. juuniks maha pandud, istutatud või külvatud.

NB! Euroopa Komisjoni poolt 2015. a suvel tehtud püsirohumaade arvestuse käsitluse muutumisest tulenevalt peatub piirkondliku mullakaitse toetuse kohustusealusel maal, mis enne kohustuseperioodi algust ei olnud püsirohumaad, või maal, mida taotlusel näidatakse harimispraktikana ökoalade nõude täitmiseks, püsirohumaaks muutumise arvestus. Nt kui taotlejal on maa enne mullakaitse toetuse taotlemist olnud 2 aastat lühiajaline rohumaa, siis peale 5-aastast kohustuseperioodi lõppu jätkub maakasutuse arvestus sellest punktist, mis oli enne mullakaitse toetuse kohustuse algust, ehk kolmandast aastast. See tähendab, et see maa on KSM mõistes MULD kohustuseperioodi jooksul põllumaa.

Juhul, kui kohapealses kontrollis selgub, et taotlusel märgitud kultuur erineb kasvatavast kultuurist, kuid on muude andmete alusel nõude täitmiseks sobiv, siis loetakse nõue täidetuks. Põllumajandusliku majapidamise kogu põllumaa iga hektarit võetakse ühe kohustuseaasta jooksul arvesse ainult üks kord.

2) taotleja kannab andmed põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse.

3) taotleja koostab või vajaduse korral uuendab põllumajandusmaa kohta viljavaheldus- või külvikorrplaani. Vastava aasta kohta koostatud plaan peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav viis aastat pärast seda aastat, mille kohta plaan on koostatud. Plaanis peavad sisalduma vähemalt HPK määruse lisas 1 oleva viljavaheldus- või lisas 2 oleva külvikorra näidisplaani andmed. Viljavaheldus- või külvikorrplaani ei pea koostama püsirohumaad, püskikultuuride, mitmeaastaste köögiviljade, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumajandusmaa kohta ning väiksema kui 0,3 hektari suuruse põllu kohta, millel kasvatatakse teravilja, kaunvilja, köögivilja, õli-, kiu- või rühvelkultuure. Mitmeaastasteks köögiviljadeks loetakse rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mädarõigas ja mugullauk.

4) Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina, Rõuge, Antsla, Kambja, Kanepi, Nõo ja Võru vallas asuvast põllumajandusmaast peab vähemalt 30% olema talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini kogu põllumajandusmaal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü. Selle nõude puhul lähvad talvise taimkatte arvestusse taotlusel näidatud rohumaad, maasikas, ravim- ja maitsetaimed, püskikultuurid ja ka külvatud taliviljad ning kõrretüü. Kui taotleja valduses on põllumajandusmaid mitmes eelpool nimetatud vallas, siis arvestatakse 30% täitumist kõikides nendes valdades olevast põllumajandusmaast kokku.

5) taotleja säilitab põllumajandusmaal asuvat HPK määruse § 3 lõigetes 8–10 nimetatud looduse üksikobjekti, kinnismälestist ja kaardistatud pärandkultuuriobjekti. Looduse üksikobjektideks loetakse üksik puu, kivi (sh rahn või kiviülv), allikas, kinnismälestiseks matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild ning pärandkultuuriobjektiks mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee ja karjatanum. Nimetatud looduse üksikobjektid ja kinnismälestised on kaardistatud ja taotlejale kättesaadavad nii Maa-ameti kaardirakendusest, EELIS andmebaasist kui ka PRIA põllumassiivide veebikaardil <https://kls.pria.ee/kaart/>.

6) taotleja tagab, et põllumajandusmaal on välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ja seda maad on võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta. Nimetatud nõue kehtib kogu taotleja kasutuses oleva põllumajandusmaa kohta ja see peab olema visuaalselt tuvastatav. Ebasoovitavate taimede all mõistetakse kõiki neid taimi, mida inimene ei kultiveeri, kuid mis on kohanenud kultuurtaimede kasvutingimustega, kasvavad nendega koos ja vähendavad saaki. Ebasoovitava taimestikuna käsitletakse eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku levikuna mõistetakse kogu põldu hõlmavat ebasoovitavat taimestikku. Põllumajanduslik maa ei ole heas korras, kui põld on võsastunud või seal kasvavad valdavalt ebasoovitavad taimed. Kui putkede ja puittaimedega on põllust kaetud vaid osa, siis see põllu osa ei vasta tingimustele. Ilma lisakuludeta kasutusele võtmine tähendab rohumaa niitmisele või põllumaa kündmisele täiendavate tegevuste tegemist selleks, et seda maad ettevalmistada põllumajanduskultuuride kasvatamiseks.

7) enne taimekaitsevahendi kasutamist korraldab taotleja põllumajandusmaal taimekahjustajate seire ja kannab andmed seire kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse. Seire nõue loetakse täidetuks, kui põlluraamatust on näha, et enne taimekaitsevahendi kasutamist on tehtud taimekahjustajate tõrjevajaduse hindamine. Seire kohta peab taotleja tegema kande põlluraamatusse selle põllu tehtud tööde lahtrisse, millel taimekaitsevahendit kasutati. Taimekahjustajate seire andmeteks on eelkõige põllul tehtud vaatlused, kuid vajaduse korral võib täiendavalt arvestada muudest allikatest saadud taimekahjustajate leviku andmeid või asjakohase kvalifikatsiooniga konsulentide soovitusi.

## **Põhitegevuse nõuded**

Põhitegevuse nõudeid tuleb täita üldjuhul kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal igal kohustuseaastal. Seega kui taotletakse toetust ja kohustus on võetud vaid osa põllumajandusliku majapidamise maa kohta, tuleb nõudeid täita siiski kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal.

### **1. Viljavahelduse või külvikorra järgimine**

Viljavahelduse rakendamine võimaldab ohjata haiguste, kahjurite ja umbrohtude levikut, vähendades seeläbi taimekaitsevahendite kasutamist ning sellest tulenevat riski keskkonnale. Samal maal ei kasvatata sama liiki põllukultuuri või köögivilja kauem kui kahel järjestikusel aastal ning samal maal ei kasvatata teravilja kauem kui kolmel järjestikusel aastal. Teraviljadeks loetakse põllumajanduskultuuride loetelus teraviljade grupis nimetatud põllumajanduskultuure sõltumata sellest, kas neid kasvatatakse haljasmassiks, teraks või energiakultuuriks. Viljavahelduse nõudes arvestatakse sama liiki tali- ja suviviljade puhul nende süstemaatilist kuuluvust, seega on sama liiki suvi- ja taliviljad üks liik ja neid ei tohi samal maal kasvatada kauem kui kahel järjestikusel aastal. Mais ja tatar katkestavad teraviljade järgnevuse külvikorras.

Perekonda köömen kuuluvaid põllumajanduskultuure võib kasvatada samal maal kuni kolmel järjestikusel aastal, kuna harilikust köömnest saab saaki mitmel külvijärgsel aastal.

Ristõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi KSMis ristõielised) ei ole lubatud kasvatada samal maal uuesti enne kolme aasta möödumist, kuna ristõieliste sage järgnevus külvikorras on loonud soodsad tingimused taimekahjustajate arvu suurenemiseks. Ristõielised on nimetatud põllumajanduskultuuride loetelus. Seega kui 2016. aastal kasvatatakse põllul suvirapsi, siis sellel põllul võib suvirapsi või mõnda muud ristõielist kasvatada uuesti 2020. aastal.

Kultuuride järgnevust võetakse arvesse ka segude kasvatamisel. Näiteks kui rapsi või sinepit kasutatakse põldherne tugikultuurina, siis võib sellel maal ristõielisi uuesti kasvatada pärast kolme aasta möödumist. Või kui kahel eelneval aastal on samal põllul kasvatatud nisu või segavilja, mis sisaldab nisu, siis kolmandal aastal ei tohi sellel põllul enam nisu ega nisu sisaldavat segavilja kasvatada. Samamoodi on ka eri liiki teraviljade järgnevuse nõudega (teravilja või teravilja sisaldavaid segusid võib kasvatada kokku kuni kolmel järjestikusel aastal), mille puhul järgitakse samuti eelnevaid aastaid.

Sööti jäetud maa ja mustkesa, mida kasutatakse põllumajanduskultuuride vaheldusena, ei katkesta põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust külvikorras. Ka pärast põhikultuuri koristamist samale maale külvatud vahekultuur, mis järgneva kalendriaasta kevadel mulda küntakse, ei katkesta põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust külvikorras.

Viljavahelduse või külvikorra nõuded ei hakka kehtima mitte kohustuse võtmise aastast, vaid nende nõuete täitmisel peab arvestama samal maal ka kohustuseperioodile vahetult eelnenud aastatel kasvatatud kultuuridega. Näiteks kui kohustuse võtmise aastale eelnenud kahel järjestikusel aastal on samal maal kasvatatud nisu, siis esimesel kohustuseaastal ei tohi sellel maal enam nisu kasvatada. Või kui samal maal on enne kohustuse võtmist kolmel või enamal järjestikusel aastal kasvatatud teravilja, siis esimesel kohustuseaastal peab sellel maal kasvatama muud kultuuri kui teravili. Sama on rapsi jt ristõieliste kasvatamisega: kui kohustuse võtmisele vahetult eelnevatel aastatel on kasvatatud ristõielisi, siis võib ristõielisi samal maal kasvatada uuesti kolme aasta pärast.

Kultuuride järgnevust ei pea järgima mitmeaastaste köögiviljade, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamisel ning alla 0,3 hektari suurusel põllul. Mitmeaastasteks köögiviljadeks loetakse rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mädarõigas ja mugullauk.

Põllumajanduskultuurid peavad olema külvatud, maha pandud või istutatud kohustuseaasta 15. juuniks, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid või tuleb maad sama kuupäeva seisuga hoida mustkesas või söötis.

## 2. Liblikõieliste põllumajanduskultuuride kasvatamine

Taotleja kasvatab vähemalt 15%-l toetusõiguslikul maal liblikõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi KSMis liblikõielised). Liblikõielisi on lubatud kasvatada puhaskultuurina, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega. Liblikõieliste kasvatamise protsendi täitmisel võetakse arvesse ka liblikõieliste puhaskultuuri ja liblikõieliste-kõrreliste heintaimede segud, mida kasutatakse allakülvina. Liblikõieliste kaetus liblikõieliste-kõrreliste heintaimede ja liblikõieliste-haljasväetistaimede segu taimikus peab olema vähemalt 30%.

Põldhernest on lubatud kasvatada tugikultuuriga, kui põldherne kaetus segu taimikus on vähemalt 70%. Herne kasvatamisel tugikultuuriga põhk ja juurejäänused lagunevad ja mineraliseeruvad lämmastikuks aeglasemalt kui herne puhaskultuuris kasvatamisel, säilitades mulla huumusevaru ja minimeerides lämmastiku leostumist. Põldherne kasvatamisel tugikultuuriga tuleb järgida viljavahelduse nõudeid mõlema taimeliigi kohta. Sama liiki põllukultuuri või köögivilja ei ole lubatud kasvatada samal põllul kauem kui kahel järjestikusel aastal. Näiteks kui kahel eelneval aastal on samal maal kasvatatud kas otra puhaskultuurina või odra-põldherne segu, siis kolmandal aastal ei tohi sellel maal enam otra ega odra-põldherne segu kasvatada. Ühtlasi peab jälgima, et teravilja (sh teravilja sisaldavaid segusid) ei kasvatataks samal põllul enam kui kolmel järjestikusel aastal. Kui herne tugikultuuriks kasutatakse ristõielisi, peab arvestama, et ristõielisi võib samal maal uuesti kasvatada kolme aasta pärast.

Liblikõieliste puhaskultuuride ja liblikõielisi sisaldavate segude kasvatamine külvikorras suurendab mullaviljakust ja parandab mulla füüsikalisi omadusi. Liblikõieliste kasvatamisega väheneb taimekaitsevahendite ja mineraalväetiste kasutamise vajadus ja sellest tulenevalt säilib veekeskonna seisund. Liblikõielised transpordivad sügavamatest mullakihtidest künnikihti mineraalseid toiteelemente ja sümbioosis mügarbakteritega seovad õhulämmastikku, muutes need järgnevatele kultuuridele kättesaadavaks. Mitmeaastaste liblikõieliste abil on võimalik efektiivselt alla suruda umbrohtusid ja vähendada viljaka mullakihi erosiooni. Ühtlasi mitmekesistavad liblikõielised maastikku, on toidutaimedeks tolmeldajatele ja elu-, toidu- ning varjupaikadeks teistele loomadele (sh lindudele), suurendades bioloogilist mitmekesisust.

Viljavaheldus- või külvikorraplaani koostamisel peab taotleja arvestama viljavahelduse või külvikorra ja liblikõieliste kasvatamise nõuetega. Viljavaheldus- või külvikorraplaanid peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad!

### 3. Sertifitseeritud teraviljaseemne kasutamine

Taotleja peab kasutama külvisena taotluse esitamise aastale eelneva kalendriaasta sügisesel ja taotluse esitamise aasta kevadisel teraviljade külvipinnal kokku vähemalt 15% sertifitseeritud teraviljaseemet.

Teraviljadeks loetakse põllumajanduskultuuride loetelus teraviljade grupis nimetatud põllumajanduskultuurid. Maisi ja tatra külvipinda ning teravilja ja teiste põllumajanduskultuuride segu külvipinda ei arvestata teraviljade kogupinna hulka ning sertifitseeritud seemnega külvatud teraviljade pinna hulka. Teraviljadest koosnevad segud arvestatakse teraviljade pinna hulka, samuti arvestatakse teraviljade pinna hulka teraviljad või teraviljade segud, millele on tehtud allakülv. Sertifitseeritud seemnena arvestatakse teraviljaseemet kategooriaga supereliit, eliit või sertifitseeritud. Maisi ja tatra sertifitseeritud seemet ei arvestata sertifitseeritud teraviljaseemne hulka.

Eestis kasutatakse sertifitseeritud seemet mitmete teiste riikidega võrreldes oluliselt vähem. Sertifitseeritud seeme on sordiehtne, kontrollitud umbrohuseemnete (sh tuulekaer), taimehaiguste jms. näitajate osas, mistõttu tema kasutamine vähendab põldude umbrohtumust ja taimekahjustajate levikut, vähendades vajadust taimekaitsevahendite kasutamise järele. Ühtlasi loob sertifitseeritud seemne kasutamine eeldused suurema ja kvaliteetsema saagi saamiseks suurendamata keemilist koormust külvipinnale. Kaudselt aidatakse sertifitseeritud seemne nõudega kaasa uute sortide aretamisele. Kuna mitmete põllumajanduskultuuride (nt mais, raps) kasvatamisel kasutatakse juba valdavalt sertifitseeritud seemet, siis on suurem vajadus sertifitseeritud seemne kasutamise järele traditsiooniliste teraviljade kasvatamisel.

Samale põllule ei tohi külvata sertifitseeritud ja sertifitseerimata teravilja seemet, välja arvatud juhul kui sertifitseerimata seemet kasutatakse allakülviks. Seega ei tohi sertifitseeritud seemet segada sertifitseerimata seemnega, samuti ei tohi põllu üht osa külvata sertifitseerimata ja teist osa sertifitseeritud seemnega. Viimasel juhul loetakse, et tegemist on kahe erineva põlluga.

Seemnepartii sertifitseerimist tõendav külvatud seemne müügipakendi etikett ja sertifitseeritud seemne ostmist tõendav dokument peavad olema kohustuseperioodi jooksul kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad!

#### 4. Glüfosaadipiirang

Glüfosaati sisaldavate umbrohutõrjevahendite ja teiste taimekaitsevahendite kasutamise piiramine suurendab bioloogilist mitmekesisust, tagab mulla- ja vee-elustiku parema ohutuse ja vähendab jääkainete sisaldust toidus ning loomasöödas.

Glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid ei ole lubatud kasutada põllukultuuridel ja köögiviljadel tärkamisest, istutamisest või maha panemisest kuni saagi koristamiseni. Samuti ei ole lubatud kasutada glüfosaati haljaskesal ja haljasväetiseks kasvatatavatel heintaimedel. Haljaskesa või haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuride puhul märgitakse taotlusele kasvatatav põllumajanduskultuur ja tehakse haljaskesa korral märke HK ja haljasväetistaimede sissekunniaastal märke HV. Põllul, mille kohta taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest, ei ole lubatud kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid selle lisategevuse taotlemise kohustuseaastal.

#### 5. Talvine taimkate

Taotleja peab hoidma toitainete leostumise vältimiseks vähemalt 30% toetusõiguslikust maast kohustuseaasta 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse taliviljad, kuni 4-aastased rohumaad, maasikas ning muud sügisel roheline taimiku moodustavad põllumajanduskultuurid, sh ka püüdekultuurid. Koristuse käigus mahavarisenud kultuurtaimede seemned on varis, millest tärgranud taimed loetakse umbrohuks ning seetõttu ei arvestata seda talviseks taimkatteks. Ka koristamata põllukultuure ja kõrretüüdi ei loeta talviseks taimkatteks, kuna sellised taimed on kasvu juba lõpetanud ja ei väldi leostumist.

#### 6. Mullaproovid

Mullaproovide analüüsitulemusi teades on võimalik koostada väetusplaan selliselt, et see minimeeriks muldade kurnamist ning üleväetamisest tulenevat keskkonnareostust. Samuti on võimalik planeerida mullaanalüüside tulemustest lähtudes sobivat külvikorda ja agrotehnikat ning vajadusel muldade neutraliseerimist, et luua kultuurtaimede jaoks soodsamad kasvutingimused ja vältida ebaotstarbekat väetiste ning liigset taimekaitsevahendite kasutamist.

Taotleja peab korraldama toetusõigusliku maa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi laboratoorium) hiljemalt kohustuseaasta 1. detsembriks. Kui toetusõiguslikult maalt on varem võetud mullaproov ja selle kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks. Näiteks, kui eelmised mullaproovid võeti 2013. aastal, tuleb uued proovid võtta 2018. aasta 1. detsembriks.

Taotleja korraldab mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni viie hektari toetusõigusliku maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata mulla happesust, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust ning mulla orgaanilise süsiniku sisaldust. Kui toetusõiguslikku maad on alla 5 hektari, tuleb võtta vähemalt üks mullaproov, millest tuleb lasta analüüsida mulla happesust ning taimedele omastatavate toiteelementide fosfori ja kaaliumi sisaldust. Kui toetusõiguslikku maad on näiteks 20,1 hektarit, siis tuleb võtta mulla happesuse, fosfori ja kaaliumi analüüsimiseks 5 mullaproovi, kui maad on 19,9 hektarit, siis tuleb võtta 4 mullaproovi jne.

Arvesse võetakse ka varem võetud mullaproovid, mis ei ole vanemad kui viis aastat ja mille kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta. Seega peab taotleja tagama, et iga kohustuseaasta 1. detsembriks on toetusõigusliku maa iga kuni 5 hektari kohta kas kehtivad analüüsitulemused mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta või on võetud nõuetekohased mullaproovid ja saadetud need laboratooriumisse analüüsimiseks.

Kui kohustuse võtmise aastale eelnenud viie aasta jooksul ei ole põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikult maalt mullaproove võetud ja laboratooriumisse analüüsimiseks saadetud, tuleb korraldada mullaproovide võtmine ja laborisse analüüsimiseks saatmine esimese kohustuseaasta 1. detsembriks. Kui taotleja suurendab kohustuseperioodi jooksul toetusõigusliku maa pindala, peab ka sellel maal järgima mullaproovide nõuet.

Üle 10 hektari suuruse toetusõigusliku maaga põllumajanduslikes majapidamistes peab mullaproovid võtma Põllumajandusuuringute Keskuse (edaspidi PMK) korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isik. Kui mullaproovid kogub koolituse läbinud isik, väljastab PMK analüüsitulemustega nii laboriprotokollid kui ka väetustarbekaardi. Väetustarbekaardi alusel saab tootja planeerida väetamist vastavalt väetustarbele põldude ja ka põlluosade lõikes. Mullaproovivõtjate koolituse läbinud isikute nimekiri koos kontaktandmete ja tegevuse maakonnaga on kättesaadav PMK kodulehel <http://pmk.agri.ee/index.php?valik=168&keel=1&template=template2teenused.html>. Arvesse võetakse ka enne määruse jõustumist võetud mullaproov, mida ei ole kogunud PMK korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isik.

Laboratooriumis peab määrama mullaproovidest mulla happesuse kaaliumkloriidi (pHKCl) lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi (DL) või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi (AL) meetodil. Nimetatud meetoditel on Eestis välja töötatud väetustarbe gradatsioonid ja seega on need meetodid Eesti tingimustes väetamise planeerimisel kasutatavad. Kui enne KSMi määruse jõustumist (5. mai 2015) on mullaproovidest analüüsitud mulla happesust ja taimedele omastatavate toiteelementide fosfori ning kaaliumi sisaldust ilma nimetatud meetoditeta, siis arvestatakse nõude täitmisel ka neid analüüsitulemusi.

Kohustuseperioodi jooksul võetud mullaproovidest peab lisaks taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldusele ning mulla happesusele analüüsima viienda aasta 1. detsembriks mulla orgaanilise süsiniku sisaldust arvestusega, et toetusõigusliku maa iga kuni 20 hektari kohta oleks analüüsitud vähemalt üks proov. Kui toetusõiguslikku maad on alla 20 hektari, tuleb analüüsida vähemalt ühest mullaproovist mulla orgaanilise süsiniku sisaldust. Kui toetusõiguslikku maad on näiteks 20,1 hektarit, siis tuleb võtta 5 mullaproovi, millest analüüsitakse mulla happesust, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust ning nendest viiest proovist kahest tuleb analüüsida lisaks mulla orgaanilise süsiniku sisaldust.

Laboratooriumi väljastatud laboriprotokoll mullaproovide analüüsi tulemustega peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav!

## 7. Väetusplaani koostamine

Taotleja, kes kasutab väetist, peab koostama kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa kohta iga kohustuseaasta 15. juuniks väetusplaani. Väetusplaani peab taotleja kandma andmed orgaaniliste ja mineraalväetiste kasutamise kohta põldude lõikes, arvestades väetatavate põllumajanduskultuuride toitainevajadust, saaki ning mulla toiteelementide ja orgaanilise süsiniku sisaldust. Väetusplaani koostamisel tuleb arvesse võtta mullaproovide analüüsitulemusi ning järgida veeseaduses kehtestatud väetiste kasutamise piirnorme. Kohustuseperioodi jooksul koostatud väetusplaani peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad!

Väetusplaani koostamise soovituslik vorm on toodud 2014. aastal PMK väljaantud trükise „Väetamise ABC“ [http://pmk.agri.ee/pkt/files/f22/vaetamise\\_ABC.pdf](http://pmk.agri.ee/pkt/files/f22/vaetamise_ABC.pdf) lisas 2. Väetusplaani koostamisega planeeritakse taimede kasvuks vajaminevad väetisekogused, arvestades kultuuride toitainevajadust, planeeritavat saaki ja mulla toiteelementide ning orgaanilise süsiniku sisaldust. Selliselt koostatud väetusplaani kohaselt väetamine minimeerib muldade kurnamist ühelt poolt ning üleväetamisest tulenevat keskkonnareostust teiselt poolt.

## 8. Toetusõigusliku maa ja avalikult kasutatava tee vahele rajatava rohumaariba või muu maastikuelemendi nõue

Kui taotleja põld või põllud, millel kasvatatakse põllukultuure, köögivilja või mida hoitakse mustkesas, moodustavad enam kui 20 hektari suuruse ühtse maa-ala, mis piirneb mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava teega, mille koosseisu kuuluval teemaal ega teega külgneval taotleja põllumajandusmaal ei asu vähemalt kahe meetri laiust püsitaimestikuga rohumaariba või maastiku joonelementi, nagu kraav, hekk või kiviaed (edaspidi maastiku joonelement), peab taotleja eelpool nimetatud tee ja põllukultuuride, köögivilja ning mustkesa vahele rajama 2–5 meetri laiuse rohumaariba või maastiku joonelemendi.

Looduslik taimkate suurepinnaliste põldude servas tagab erinevate kohalike taksonoomiliste rühmade nagu putukad, linnud, mullamikroobid jt jätkusuutliku püsimise ja mitmekesisuse põldude vahetus läheduses, säilitab mitmekesise põllumajandusmaastiku, ökoloogiliste ja inimestele kasulike funktsioonide toimimise. Sellised alad on levimiskoridorideks, elu- ja varjupaikadeks ning alternatiivseteks toitumispaikadeks tolmeldajatele, parasitoididele ja rööv- ning segatoidulistele lüljalgsetele (nt jooksiklased, pehmekoorlased, ämblikud), kes pakuvad põldudel tolmeldamisteenust või biotõrjet.

Alates 1. juulist 2015 on kehtetuks tunnistatud teeseadus ning avalikult kasutatava tee mõiste on sätestatud ehitusseadustikus. Ehitusseadustiku kohaselt on avalikult kasutatavaks teeks riigitee, kohalik tee ja avalikuks kasutamiseks määratud eratee. Riigitee on riigile kuuluv tee, mille osas omaniku ülesandeid täidab Maanteeamet. Kohalik tee on tee, mille osas omaniku ülesandeid täidab kohaliku omavalitsuse üksus. Kohalik tee võib olla avalikuks kasutamiseks määratud eratee, kohaliku omavalitsuse üksusele kuuluv tee või kohaliku omavalitsuse volikogu otsuse kohaselt kohaliku omavalitsuse hallatav kohaliku liikluse korraldamiseks vajalik muu tee. Kuna eelpool märgitud rohumaariba või maastikuelement peab asuma üksnes mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava tee ääres, siis ei kohaldu nõue jalgtee ega jalgrattatee osas. Liikluseaduse kohaselt on mootorsõiduk mootori jõul liikuv sõiduk ning mootorsõidukiks ei loeta mootoriga jalgratast, pisimopeedi, maastikusõidukit, trammi ega sõidukit, mille valmistajakiirus on alla kuue kilomeetri tunnis.

teede asukohta saab vaadata Riiklikust Teeregistrist:  
<https://teeregister.riik.ee/mnt/index.do;jsessionid=14D69FAB1961DAC128DBD8FB29ABDC68>  
Maa ameti kaardirakenduse vahendusel:  
[http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis?app\\_id=UU75&user\\_id=at&bbox=530080.952380952,6435000.690842.857142857,6515000&LANG=1](http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis?app_id=UU75&user_id=at&bbox=530080.952380952,6435000.690842.857142857,6515000&LANG=1). Avalikuks kasutamiseks määratud erateede kohta saab infot kohalikest omavalitsustest.

Samuti ei pea rohumaariba või maastikuelementi rajama nende alla 20 hektari suuruste põldude äärde, mis moodustavad küll kõrvalasuva põllu või põldudega kokku üle 20 hektari suuruse maa-ala, aga on eraldatud kõrvalasuvast põllust HPK määruse § 3 lõigetes 1–7 määratletud maastikuelemendiga. Põld peab olema teisest põllust eelnevalt nimetatud põllumajandusministri määramises kirjeldatud maastikuelemendiga eraldatud ilma katkestuseta. Rohumaariba rajamise nõude täitmisel arvestatakse põllu pindala ilma HPK määruse § 3 lõigetes 1–7 määratletud maastikuelementide pindalata.

Kui rohumaariba või maastiku joonelemendi laius on väiksem kui kaks meetrit, peab taotleja rajama rohumaariba või maastiku joonelemendi nii, et rohumaariba või maastiku joonelementide laius kokku on 2–5 meetrit. Rohumaariba või maastikuelement tuleb rajada hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks. Rohumaariba tuleb rajada mitmeliigilisena ning see peab koosnema madalate või keskmisekasvuliste kõrreliste heintaimede ja rohtsete õistaimede segust.

Selleks, et rohumaaribad oleksid ökoloogiliselt kvaliteetsemad, liigirikkamad ning toimiksid paremini elupaikadena erinevatele organismirühmadele, on soovitatav nende rajamisel kasutada traditsioonilisest rohumaakülvist hõredamat külvi ja suurendada külviliikide arvu segudes. Selleks võib lisada segusse väga väikese osakaaluga lisaliike (näiteks korjates selleks lähiümbruses kasvavate looduslike taimede seemneid). Samuti on soovitatav vähendada suurema idanemisvõimega liikide proportsiooni külvisegudes, et need ei hakkaks liigselt domineerima.

Kui rohumaariba rajamisel on olemasolev rohukamarat moodustavate püsitaimeedega rohumaariba vähemalt ühe meetri laiune, võib taotleja jätta ülejäänud servaosa sellest põllumaast sööti. Rohumaariba rajamiseks sööti jäetud põllumaa serva on soovitatav umbrohtude allasurumiseks sööti jätmise aastal ja sellele järgneval aastal enne 10. augustit vähemalt kaks korda (vajadusel sagedamini) niita.

Taotleja ei tohi toetusõiguslikul maal olemasolevat või alles rajatud rohumaariba kohustuseperioodi jooksul üles harida ega muul viisil hävitada. Toetusõiguslikul maal asuvat rohumaariba tuleb igal kohustuseaastal 10. augustiks niita või hekseldada. Umbrohtude ja kiirekasvuliste püsikute kasvu pidurdamiseks ja madalamakasvuliste liikide arenguks võib esmaniite teha juba varasuvel. Rohumaaribal tuleb võimaluse korral vältida väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamist. Rohumaaribadel ei tohi esineda tuulekaera taimi ja keskkonnaministri 7. oktoobri 2004. a määramises nr 126 „Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekiri” loetletud taimeliikide taimi. Ida-kitseherne ja lupiini taimi võib rohumaaribal olla kuni 10%-l serva joonpikkusest. Ida-kitsehernes ja lupiin on invasiivsed liigid, mis ei sobi põlluservadesse, kuhu peaks kujunema poollooduslik kooslus. Lisaks moodustavad ida-kitsehernes ja lupiin tihedaid puhmikuid, mille tõttu on teiste liikide kasv ja levik pärsitud, põlluservad peaksid aga olema mitmekesise taimestikuga.

## 9. Koolitused

Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, peab olema osalenud PMK korraldatud keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel esimese kohustuseaasta 1. detsembriks ja keskkonnasõbraliku



majandamise täienduskoolitusel viienda kohustuseaasta 15. juuniks. Keskkonnasõbraliku majandamise alg- ja täienduskoolitust koordineerib PMK, kes kannab koolitustel osalenute andmed ühtsesse andmebaasi, mille kaudu kontrollib PRIA koolitustest osavõttu. Koolitusel osaleva töötajaga sõlmitud töösuhte aluseks peab olema vormistatud tööleping. Töötajaks ei loeta teenust osutavaid isikuid, st. töövõtulepingu, käsunduslepingu või muu võlaõigusliku lepingu alusel teenust osutavad isikud. Erandina võib koolitusel osaleda juhatuse liige.

Koolitustena arvestatakse keskkonnasõbraliku majandamise koolitusi, mis on korraldatud alates 2015. aastast. Kui toetuse saaja annab kogu oma kohustuse või osa sellest üle teisele isikule ning kui kohustuse ülevõtjal puudus varem kohustus, peab kohustuse ülevõtja või tema esindaja kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks olema osalenud keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel ja viienda kohustuseaasta 15. juuniks olema osalenud keskkonnasõbraliku majandamise täienduskoolitusel.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär ühe hektari kohustusealuse maa kohta on KSM põhitegevuse elluviimise eest 50 eurot kalendriaastas.

## **9.2. KSM lisategevused**

### **Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale**

Mesilaste korjealade rajamise ja täiendava veekaitse lisategevuste eest võib toetust taotleda üksnes sama taotleja, kes taotleb toetust KSM põhitegevuse eest. Ka põllulindude soodustamise lisategevust võib ellu viia üksnes taotleja, kes taotleb toetust põhitegevuse eest.

Lisaks peab mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest toetuse taotlemiseks olema taotlejal endal vähemalt kümme mesilasperet või peab taotlejal olema mesilasperede kasutamise kohta kokkulepe mesinikuga, kellel on vähemalt kümme mesilasperet. Mesilaspered peavad olema registreeritud põllumajandusloomade registris kohustuseaasta 1. mai seisuga või tuleb mesila andmete uuendamiseks PRIAle mesilasperede arv teada anda hiljemalt 15. maiks 1. mai seisuga. Sellel ajavahemikul teada antud mesilasperede alusel võib korjetaimedega rajatud maa kohta toetust taotleda.

### **Toetusõiguslikkuse nõuded maa kohta**

Lisategevuste elluviimise korral võib toetust taotleda kohustusealuse maa kohta, millel viiakse ellu põhitegevust ning mesilaste korjealade rajamise lisategevuse korral peab sellel maal lisaks kasvatama korjetaimi. Täiendava veekaitse ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest võib toetust taotleda samaaegselt sama maa kohta.

Mesilaste korjetaimed: põld-hiirehernes, aniisi hiidiisop, harilik iisop, harilik esparsett, harilik keerispea, harilik kurgirohi, harilik lutsern, humallutsern, aedmajoraan, kollane mesikas, valge mesikas, valkjas mesiohakas, pikalehine münt, piparmünt, põldmünt, rohemünt, väärismünt, ümaralehine münt, harilik nõiahammas, naistenõges, punane ristik, roosa ristik, valge ristik, aedsalvei, valge sinep, veiste südamerohi, harilik tatar, moldaavia tondipea, põlduba, aeduba, harilik ussikeel, suvivikk.
---

Mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest antakse toetust iga 0,5 hektari kohustusealuse maa kohta, millel kasvatatakse korjetaimi ja mille kohta on vähemalt üks mesilaspere kas taotlejal endal või mesinikul, kellega taotlejal on kokkulepe mesilasperede

kasutamiseks. Mesilasperena arvestatakse tootmisperet. Taotleja võib rajada korjealadid suuremas ulatuses, kui on taotluses teada antud nendele vastavaid mesilasperesid, kuid toetust antakse nende hektarite eest, mis vastavad taotluses märgitud ja põllumajandusloomade registris registreeritud mesilasperede arvule. Kui taotlusele märgitud ja põllumajandusloomade registrisse kantud mesilasperede arv on suurem kui korjetaimede põllu pindala, siis rakendatakse [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) nr 640/2014](#) artiklit 19. Juhul kui taotlusele märgitud mesilaspered väärmatu jõu või erandlike asjaolude tõttu hukuvad, tuleb sellest teavitada [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) nr 640/2014](#) artikli 4 kohaselt PRIAt 15 tööpäeva jooksul. Mesilasperede loendamisel arvestatakse kõiki ühes tarus peetavaid mesilasi üheks mesilaspereks. Mesilaspered peavad olema korjetaimedeks rajatavast põllust kuni 200 meetri kaugusel vähemalt taotlemise aasta 15. juunist kuni 15. augustini.

Mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest ei või taotleda toetust maa kohta, mille kohta taotletakse keskkonnasõbraliku aianduse toetust köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse või maasikakasvatuse eest või millel kasvatatakse kultuure kitsede ja lammaste söödaks loomade heaolu toetuse saamiseks.

### **Lisategevuste nõuded**

Täiendava veekaitse lisategevusega suurendatakse maa pinda, mida hoitakse toitainete leostumise vältimiseks talvise taimkatte all. Toetuse saamiseks peab toetusõiguslikust maast, millel viiakse ellu põhitegevust, vähemalt 50% olema taotluse esitamise aasta 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse taliviljad, kuni 4-aastased rohumaad, maasikas ning muud sügisel rohelist taimikut omavad põllumajanduskultuurid, sh püüdekultuurid. Talviseks taimkatteks ei arvestata koristuse käigus mahavarisenud kultuurtaimede seemnetest tärganud taimi, koristamata põllukultuure ja kõrretüüde.

Mesilaste korjealade rajamise lisategevusega luuakse mesilasperede lähedusse õietolmu ja nektarit pakkuv toiduressurs, mis tõstab mesilaste vastupidavust haigustele, kahjuritele ja keskkonnast tulenevale negatiivsele mõjule. Taotleja peab kasvatama toetusõiguslikul maal kuni kohustuseaasta 15. augustini mesilasperedest kuni 200 meetri kaugusel vähemalt kolme korjetaime liiki. Korjetaimedega rajatud põld, kui see paikneb mesilasperedest kaugemal kui 200 meetrit, peab puutuma kokku mõne teise korjetaimede põlluga nii, et lähim korjetaimede põld asub mesilasperedest kuni 200 meetri kaugusel. Kui mesilaspered paiknevad vaid ühe korjetaimede põllu servas, siis peab see põld moodustama ülejäänud korjetaimede põldudega ühtse maa-ala.

Korjetaimed peavad olema külvatud puhaskultuurina, lubatud on allakülvid korjetaimedele järgmise aasta korjeala loomiseks. Näiteks keerispeale, mis on üheaastane kultuur ja õitseb külvamise aastal, võib teha ristiku allakülvi. Ristik valdavalt esimesel aastal ei õitse, kuid järgneval aastal pakub mesilastele rikkalikku toiduressurssi. Korjetaimedena arvestatakse üksnes korjetaimede liike, mis taotluse esitamise aastal õitsevad!

Kolmest suurima pindalaga korjetaime liigist väikseima liigi kogupindala ei tohi olla alla 20% kolme peamise korjetaime liigi kogupindalast. Mesilased hindavad korjetaimede ressurssi selle suuruse järgi ja väga väikese pinna korral ei pruugi nad seda ala korjeks kasutada.

Põllul, mille kohta taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest, ei ole lubatud kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid toetuse taotlemise aastal. Võimaluse korral tuleb mesilaste korjealadeks rajatud maal vältida ka teiste taimekaitsevahendite ning väetiste kasutamist. Korjetaimede kasvatamisel peab järgima ka

põhitegevuse viljavahelduse nõudeid ja arvestama heintaimede vanusega! Toetust ei või taotleda heintaimedele, mida on kasvatatud samal maal järjest enam kui neljal aastal.

Korjetaimede kasvatamisel niitmine, karjatamine, hekseldamine ja maa ettevalmistamine järgmise kultuuri kasvatamiseks on keelatud kuni kohustuseaasta 15. augustini. Sellel kohustuseaastal, kui taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest, peab mitmeaastaseid korjetaimi, mida ei kasutata haljasväetiseks (taotlusel lisaks märke HV), ajavahemikul 16. august kuni 15. september niitma või hekseldama. Mitmeaastaste korjetaimede külviaastal mitmeaastaseid korjetaimi niitma või hekseldama ei pea.

Põllulindude soodustamise lisategevusega soodustatakse bioloogilist mitmekesisust, sealhulgas pakuvad sellised alad lindudele pesitsemis- ja toitumispaiku. Taotleja võib jätta alates teisest kohustuseaastast oma kasutuses oleva püsirohumaa üle aasta niitmata, hekseldamata või muul moel hooldamata hektarite ulatuses, mis on väiksem või võrdne kohustuseaasta põhitegevuse toetusõigusliku maa pindalaga. Püsirohumaa tuleb jätta hooldamata kogu põllu pindala ulatuses. Kohustuseperioodi jooksul võib püsirohumaa jätta hooldamata nii ühel kui ka mitmel kohustuseaastal, kuid püsirohumaad ei tohi jätta hooldamata kahel järjestikusel aastal. Püsirohumaa hooldamata jätmisele järgneval aastal tuleb see püsirohumaa põld ühtse pindalatoetuse saamise nõuete kohaselt hooldada. Püsirohumaa andmed peavad olema kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, mida saab teha ka samaaegselt toetuse taotluse esitamisega.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär ühe hektari kohustusealuse maa kohta täiendava veekaitse lisategevuse elluviimise eest 5 eurot kalendriaastas ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest 100 eurot kalendriaastas. Põllulindude soodustamise lisategevuse eest toetust ei maksta.

## **10. PIIRKONDLIK MULLAKAITSE TOETUS (MULD)**

Maaeluministri 22. aprilli 2015 määrus nr 40 „[Piirkondlik mullakaitse toetus](#)“ kehtestab piirkondliku mullakaitse toetuse andmise tingimused ja korra. Toetuse üldeesmärgiks on tagada erodeeritud ja turvasmuldade jätkusuutlik kasutamine. Spetsiifilisteks eesmärkideks on kasvuhoonegaaside emissiooni piiramine, mullaerosiooni (sh deflatsiooni) piiramine, toitainete leostumise vähendamine ning mulla orgaanilise aine sisalduse säilitamine ja suurendamine. Kuna turvasmuldade kasutamisel turvas laguneb ja mineraliseerub, tuleks vältida või vähendada turvasmuldade harimist ja soodustada turbaalade viimist püsirohumaade alla. Mullaerosioon mõjutab oluliselt mullaviljakust ning on üheks olulisemaks toitainete väljakannet põhjustavaks protsessiks. Eriti tundlik on erosiooni suhtes mustkesa, aga ka maa, millel kasvatatakse vaheltharitavaid kultuure. Teraviljade kasvatamisel on erosiooniohtlikum periood künnist kuni taimkatte kujunemiseni. Üheks oluliseks erosiooni tõkestamise meetmeks on selliste alade püsirohumaade alla viimine.

Toetust antakse piirkondliku mullakaitse tegevuse elluviimise eest toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse (edaspidi *kohustus*). Tegevust tuleb ellu viia 5 järjestikusel kalendriaastal, mis moodustab kohustuseperioodi.

### **Nõuded taotlejale ja toetusõigusliku maa kohta**

Toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik, kes kohustuseperioodi esimesel kalendriaastal taotleb ka MAK 2014–2020 arengukava alusel antavat KSM toetust. Piirkondlik mullakaitse toetus on suunatud ainult

keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saajatele kui aktiivsematele keskkonnahoidlikele põllumajandustootjatele, kuna just nende kasutuses olevate turvas- ja erodeeritud muldadega alade puhul on oht, et rohumaad võetakse kasutusse haritava maana.

Toetust võib taotleda taotleja kasutatava vähemalt 0,3 hektari suuruse rohumaa kohta ja põllumajandusmaa kohta, millel kasvatatakse viljapuid või marjapõõsaid. Maakasutuse tüübiks märgitakse taotlusvormile lühiajalise rohumaa puhul „P“ või püsirohumaa puhul „PR“ ja põllumajandusmaa, millel kasvatatakse viljapuid või marjapõõsaid puhul püskikultuur ehk „PK“. Alates 2016. aastast ei ole enam vajadust kasutada mõistet „pikaajaliseks planeeritud rohumaa“. See muudatus tuleneb Euroopa Komisjoni poolt 2015. a suvel tehtud püsirohumaade arvestuse käsitlemise muutumisest, mille järgi ka piirkondliku mullakaitse toetuse kohustusealusel maal, mis enne kohustuseperioodi algust ei olnud püsirohumaa, peatub püsirohumaaks muutumise arvestus kogu kohustuseperioodi osas. Nt kui taotlejal on maa enne mullakaitse toetuse taotlemist olnud 2 aastat lühiajaline rohumaa, siis peale 5-aastast kohustuseperioodi lõppu jätkub maakasutuse arvestus sellest punktist, mis oli enne mullakaitse toetuse kohustuse algust, ehk kolmandast aastast.

Toetust võib taotleda maa kohta, mille andmed on kantud Maa-ameti mullakaardile ning nendest nähtub, et taotletaval maal on vähemalt 90 protsendi ulatuses turvasmullad või erodeeritud ja deluviaalmuldade kompleks. Piirkondliku mullakaitse toetuse toetusõiguslike alade määramiseks on PRIA põllumassiivide veebikaardil <https://kls.pria.ee/kaart/> avaldatud turvas- ja erodeeritud (sh deluviaalmullad) muldade kaardikihid, mis on kasutatavad ka e-PRIA kaudu taotlejatele.

Toetust antakse maa kohta, mille kohta ei taotleta arengukava alusel antavat muud pindalatoetust, va kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus. Samale maale ei saa taotleda nt mahepõllumajandusliku tootmise toetust või poolloodusliku koosluse hooldamise toetust. Kui samale maale taotletakse ka kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust, siis tuleb seda teha nii, et toetusalusel maal on täidetud ka kõik piirkondliku mullakaitse toetuse tingimused.

Toetust ei või taotleda maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „[Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus](#)“ § 12 lõikes 4 nimetatud keskkonnatundliku püsirohumaa kohta. Keskkonnatundliku rohumaa on määratletud Natura 2000 alal asuvad 100 % turvasmullaga alad, mille kasutusotstarbe muutmine ja ülesharimine on keelatud.

Toetusõigusliku maa määramisel lähtutakse põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „[Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord](#)“ §-s 5 sätestatust. Nimetatud paragrahv annab alused, mille alusel PRIA määrab põllumassiivi maksimaalse toetusõigusliku pindala. Näiteks arvestatakse põllumassiivi pindala hulka maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetena määratletud maastikuelemendid.

## **Nõuetele vastavus**

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri [14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“](#) sätestatud nõudeid ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteem ja nõuded on pikemalt kirjeldatud „[Nõuetele vastavuse](#)“ peatükis.

## **Baasnõuded**

Taotleja täidab kohustuseperioodi jooksul kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „[Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore](#)

[põllumajandustootja toetus](#)“ §-s 12 sätestatud püsirohumaat säilitamise tava. Juhul, kui taotlejale on määratud püsirohumaat tagasirajamise kohustus ja ta seda ei järgi või kui taotleja ei järgi keskkonnatundliku püsirohumaat säilitamise reegleid, vähendatakse taotleja piirkondliku mullakaitse toetust.

### **Toetatavad tegevused**

Toetatava tegevuse nõudeid tuleb täita toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse.

Maa tuleb hoida rohukamara all, mis peab olema rajatud hiljemalt kohustuseperioodi esimese kalendriaasta 15. juuniks. Rohumaat ja viljapuud või marjapõõsad võivad olla varem rajatud (istutatud) või tehakse seda esimese kohustuseaasta 15. juuniks. Toetusealust maad tuleb rohumaat või viljapuu- ja marjaaiana hoida kogu kohustuseperioodi vältel. Rohukamara all hoidmine tähendab, et sellel maal ei tehta mullaharimistöid nagu kündmine, koorimine, kultiveerimine, äestamine, randaalimine ja freesimine, mis kahjustavad rohukamarat. Kohustuse suurendamisel ja asendamisel peab rohumaat olema rajatud hiljemalt 15. juuniks.

Maa rohukamara kahjustamine maa ülekarjatamise tõttu on keelatud. Maa ülekarjatamise tõttu võib maa rohukamar kahjustuda, kui loomade karjatamisel ei järgita sobivat karjatamiskoormust ehk ei arvestata konkreetse maa karjatamise taluvust või ei arvestata konkreetse aasta rohukasvu ja ilmastikuolusid. Ülekarjatamise vältimiseks on soovitatav karjamaid plaanipäraselt vahetada, jootmiskohti liigutada ja karjatada loomaliike vahelduvalt. Nõude täitmise kontrollimisel vaadatakse toetusealuse maa rohukamara olukorda, mis ei tohi olla ulatuslikult kahjustatud. Karjatatava maa-ala kohta maksimaalselt lubatud loomade arvu (loomkoormust) antud toetuse raames ei kehtestata, vaid taotleja peab ise valima oma maadele karjatamiseks sobiva loomkoormuse.

Taotleja võib rohukamarat uuendada ainult otsekülvi ja pealekülvi teel. Turvasmuldadel rohumaat uuendamine on lubatud üks kord kohustuseperioodi jooksul randaalimise ja freesimise teel.

### **Toetuse ühikumäär**

Piirkondliku mullakaitse toetuse ühikumäär ühe hektari maa kohta kalendriaastas on 50 eurot.

## **11. KESKKONNASÕBRALIKU AIANDUSE TOETUS – KÖÖGIVILJA-, RAVIMTAIME- JA MAITSETAIMEKASVATUS NING MAASIKAKASVATUS (KSK)**

Toetust antakse keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse või keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse ning nendega seotud tegevuste (mullaproovid ja koolitus) elluviimise eest järjepidevalt ühe kalendriaasta jooksul toetusõiguslikul maal, mille kohta taotletakse toetust (edaspidi *kohustus*).

Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse eest antakse toetust, kui kasvatatakse avamaa köögivilja või määruse lisas loetletud ravim- või maitsetaimi.

Maaeluministri 29. aprilli 2015. a määruse nr 51 „[Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse ning maasikakasvatuse toetus](#)“ lisas loetletud ravim- ja maitsetaimed, mille kasvatamise eest toetust makstakse:

1. Aedtill *Anethum graveolens*
2. Altee, harilik *Althaea officinalis*
3. Aniisi-hiidiisop *Agastache foeniculum*
4. Apteegitill, aed- *Foeniculum vulgare*

5. Estragonpuju *Artemisia dracunculus*
6. Iisop, harilik *Hyssopus officinalis*
7. Kapsasrohi, must *Brassica nigra*
8. Kapsasrohi, sarepta *Brassica juncea*
9. Karulauk *Allium ursinum*
10. Kassinaeris, mets- *Malva sylvestris*
11. Kassinaeris, muskus- *Malva moschata*
12. Kikkaputk, harilik *Angelica archangelica*
13. Koriander, aed- *Coriandrum sativum*
14. Kress, salat- *Lepidium sativum*
15. Kuldjuur, roosilõhnaline *Rhodiola rosea*
16. Kummel, tee- *Chamomilla recutita*
17. Lagritsa-magusjuur *Clycyrrhiza glabra*
18. Lavendel, tähk- *Lavendula angustifolia*
19. Lavendel, vahelmine *Lavendula x intermedia*
20. Leeskputk, harilik *Levisticum officinale*
21. Liivatee, aed- *Thymus vulgaris*
22. Liivatee, sidrun- *Thymus x citriodorus*
23. Liivatee, varane *Thymus praecox*
24. Liivsinep, võõr- *Diplotaxis tenuifolia*
25. Maarjaohakas, harilik *Silbum marianum*
26. Majoraan, aed- *Origanum majorana*
27. Mesiputk *Myrrhis odorata*
28. Monarda, aed- *Monarda didyma*
29. Monarda, sidrun- *Monarda citriodora*
30. Murulauk *Allium schoenoprasum*
31. Mädarõigas, aed- *Armoracia rusticana*
32. Münt, pikaleheline *Mentha longifolia*
33. Münt, ümaraleheline *Mentha rotundifolia*
34. Münt, pipar- *Mentha x piperita*
35. Münt, rohe- *Mentha spicata*
36. Münt, vääris- *Mentha x gracilis*
37. Naistenõges, harilik *Nepeta cataria*
38. Petersell, aed- *Petroselinum crispum*
39. Pune, harilik *Origanum vulgare*
40. Rukkilill *Centaurea cyanus*
41. Saialill, harilik *Calendula officinalis*
42. Salvei, aed- *Salvia officinalis*
43. Sidrunmeliss *Melissa officinalis*
44. Siilkübar, ahtalehine *Echinacea angustifolia*
45. Siilkübar, kahkjäs *Echinacea pallia*
46. Siilkübar, purpur- *Echinacea perpurea*
47. Sinilatv, harilik *Polemonium caeruleum*
48. Südamerohi, veiste- *Leonorus villosus*
49. Tondipea, moldaavia *Dracocephalum moldavica*
50. Vaak, aed- *Inula helenium*
51. Võõrkapsas, põld- *Eruca sativa*
52. Vägihein, kõrge *Verbascum densiflorum*
53. Vägihein, suureõieline *Verbascum phlomoides*
54. Vürtsbasiilik *Ocimum basilicum*

Taotleja peab täitma kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal, millel ta kasvatab avamaa köögiviljakultuuri, lisas loetletud ravimtaime- ja maitsetaimekultuuri või maasikat, selle toetatava tegevuse nõudeid, mille elluviimise eest ta toetust taotleb.

See tähendab, et kui taotleja kasvatab nii maasikat kui ka köögivilja, aga toetust taotleb ainult maasikakasvatuseks, siis peab ta keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse nõudeid täitma kogu ettevõtte maasikakasvatuseks kasutataval toetusõiguslikul maal. Samas ei pea taotleja aga täitma oma majapidamise köögiviljamaal keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse nõudeid. Kui taotleja taotleb toetust nii köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuseks kui ka maasikakasvatuseks, siis peab ta toetuse saamise nõudeid täitma kogu majapidamise köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuseks ning maasikakasvatuseks kasutataval toetusõiguslikul maal ka juhul, kui mingile osale sellest maast toetust ei taotleta.

Kohustus on 1-aastane. Maa kohta, mille kohta toetust taotletakse, peab olema arengukava kohane KSM kohustus. Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse ning maasikakasvatuse toetust võib taotleda ühel või mitmel aastal, mil KSM kohustus kehtib. Näiteks kui taotleja rajab 2015. aastal maasikaistandiku, võib ta toetust taotleda kõigil aastatel, mil istandik saaki annab (näiteks aastatel 2015–2017). Samas võib köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuseks ning maasikakasvatuseks toetust taotleda ka ainult ühel KSMi kohustuseperioodi aastal.

Köögiviljaks loetakse üksnes inimtoiduks kasvatatavaid köögivilju. Need kultuurid, mis on põllumajandusmaa klassifikaatoris märgitud küll köögiviljaks, aga mida kasvatatakse söödaks, loetakse söödajuurviljaks ja need tuleb taotlusele märkida muu rühvelkultuurina. Kui köögivilju (nt lehtsigurit) kasvatatakse segus heintaimedega, siis on tegemist rohumaaga. Nimetatud kultuurid ei ole KSK toetusõiguslikud.

### **Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale**

Toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja ja juriidiline isik (edaspidi *taotleja*).

### **Toetusõiguslikkuse nõuded maa kohta**

Toetust võib taotleda vähemalt 0,3 hektari suuruse põllumajandusmaa kohta, mille kohta on taotleja võtnud keskkonnasõbraliku majandamise (KSM) kohustuse ning mida ta kasutab avamaa köögivilja, lisas loetletud ravim- või maitsetaimede või maasikataimede kasvatamiseks.

Toetust võib taotleda ka avamaa köögivilja, lisas loetletud ravim- või maitsetaimede või maasikataimede kasvatamiseks kasutatava maaga külgneva kuni 15 meetri laiuse teenindusala kohta, millel ei kasvatata avamaa köögivilja, lisas loetletud ravim- või maitsetaimi või maasikataimi. Nimelt on aianduskultuuride kasvatamisel põllutöomasinate ümberpööramiseks vaja kuni 15 m teenindusalasid kummaski rea otsas. Samas ei ole teenindusalade jätmine kohustus, vaid võimalus. Näiteks kui taotleja toetusõigusliku maaga külgneb püsirohumaad, millel põllutöomasinaid ümber pööratakse, siis pole eraldi teenindusala rajada või jätta vaja.

Maa, mille kohta taotletakse toetust keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest, on toetusõiguslik, kui seal kasvatatavate maasikataimede miinimumtihedus on 20 000 taime hektari kohta. Taimede miinimumtiheduse määramisel ei arvestata teenindusala alla jäävat maad.

Toetusõigusliku maa määramisel lähtutakse põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „[Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta](#)”

[esitatavad andmed ja nende esitamise kord](#)” §-s 5 sätestatust.

Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse tegevuse elluviimise eest ei või toetust taotleda maa kohta, mille kohta taotletakse arengukava alusel antavat:

- 1) keskkonnasõbraliku majandamise toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest;
- 2) toetust keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest;
- 3) PLK toetust;
- 4) MULD toetust;
- 5) SORT toetust;
- 6) MAH toetust.

Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse tegevuse elluviimise eest ei või toetust taotleda maa kohta, millel kasvatatakse põllumajanduskultuuri kitsede ja lammaste söödaks arengukava alusel antava loomade heaolu toetuse raames.

Keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest ei või toetust taotleda maa kohta, mille kohta taotletakse arengukava alusel antavat:

- 1) keskkonnasõbraliku majandamise toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest;
- 2) toetust keskkonnasõbraliku köögivilja- ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse tegevuse elluviimise eest;
- 3) PLK toetust;
- 4) MULD toetust;
- 5) SORT toetust;
- 6) MAH toetust.

Samuti ei anta kumbagi toetust maa kohta, mille kohta taotletakse MAK 2007–2013 alusel antavat:

- 1) poolloodusliku koosluse hooldamise toetust;
- 2) kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust;
- 3) mahepõllumajandusliku tootmise toetust.

## **Nõuetele vastavus**

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)“ sätestatud nõudeid ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteemi ja nõudeid on pikemalt kirjeldatud „[Nõuetele vastavuse](#)“ peatükis.

## **Baasnõuded**

Taotleja täidab kohustuseperioodi jooksul kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses järgmisi baasnõudeid:

- 1) ta peab kandma andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta [veeseaduse](#) alusel peetavasse põlluraamatusse;
- 2) kui taotleja taotleb toetust keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse eest, korraldab ta enne taimekaitsevahendi kasutamist maal, kus kasvatab köögivilja, ravim- ja maitsetaimi, taimekahjustajate seire ning kannab andmed seire kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse. Taimekahjustajate seire andmeteks on eelkõige põllul tehtud vaatlused, kuid vajaduse korral võib arvestada maaelu arengu ja põllumajanduse valdkonna konsulentide soovitusi, teaduslikult põhjendatud hoiatus-, prognoosimis- või varase diagnoosimise süsteemide andmeid. Seire nõue loetakse täidetuks, kui põlluraamatust on näha, et



enne taimekaitsetööde teostamist on tehtud tõrjevajaduse hindamine, kirja on pandud seire tegemise kuupäev ja seire tegemise käigus tuvastatud taimekahjustajad. Taimkahjustajate seire tegemise lihtsustamiseks on välja antud trükis „Enamlevinud puuvilja-, marja- ja köögiviljakultuuride kahjustajad“, mis on kättesaadav PRIA kodulehelt <http://www.pria.ee/>.

## **Toetuse saamise nõuded**

### **1. Koolitused**

Koolitustel osalemise nõue kehtib nii keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse kui ka maasikakasvatuse toetuse taotlejatele. Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, peab keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse tegevuse või keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse esmakordse elluviimise kohustuseaasta 1. detsembriks olema osalenud Maaeluministeeriumi korraldatud keskkonnasõbraliku aianduse koolitusel. Nõude täitmisel arvestatakse alates 2015. kalendriaastast toimunud koolitusi. Keskkonnasõbraliku aianduse koolituse kestvuseks on vähemalt kuus akadeemilist tundi. Koolitusel antakse toetuse taotlejatele ülevaade toetuse saamise nõuetest, peamistest taimehaigustest ja -kahjuritest ning bioloogilist mitmekesisust toetavatest elementidest. Kui taotleja on keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse nõudena juba keskkonnasõbraliku aianduse koolituse läbinud, siis läheb koolitusena arvesse eelpoolnimetatud koolitus ja uuesti taotleja keskkonnasõbraliku aianduse koolitust läbima ei pea.

### **2. Mullaproovid**

Mullaproovide nõue kehtib nii keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse kui ka maasikakasvatuse toetuse taotlejatele. Taotleja korraldab toetusõigusliku maa, millel kasvavad need kultuurid, mille kohta ta toetust taotleb, kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi *laboratoorium*) hiljemalt tegevuse esmakordse elluviimise kohustuseaasta 2. maiks. Kuna toetusõiguslikud on nii maa, millel kasvatatakse avamaa köögivilja või lisas loetletud ravim- või maitsetaimi, kui ka maa, millel kasvatatakse maasikataimi, siis on täpsustatud, et mullaproovid tuleb teha vaid selle toetusõigusliku maa kohta, millel kasvavad need kultuurid, mille kohta taotleja toetust taotleb. Ehk kui toetust taotletakse ainult keskkonnasõbralikuks maasikakasvatuseks, tuleb mullaproovid võtta ainult sellelt toetusõiguslikult maalt, millel kasvatatakse maasikataimi. Kui toetust taotletakse ainult keskkonnasõbralikuks köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuseks, tuleb mullaproovid võtta sellelt toetusõiguslikult maalt, millel kasvatatakse avamaa köögivilja või lisas loetletud ravim- või maitsetaimi.

Kui toetusõiguslikult maalt on varem võetud mullaproov ja selle kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla taimedele omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks.

Taotleja korraldab mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni kolme hektari toetusõigusliku maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata taimedele omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisaldust. Arvesse võetakse ka varem võetud mullaproovid, mis ei ole vanemad kui lõikes 2 sätestatud ja mille kohta on väljastatud laboriprotokoll taimedele omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase, mangaani ja boori sisalduse kohta. Taimedele omastatava magneesiumi, kaltsiumi, vase ja mangaani sisalduse määramiseks kasutatakse Mehlich 3 meetodit ja taimedele omastatava boori sisalduse määramiseks B –

Bergeri või Truogi meetodit.

Kui taotlejal on toetusõiguslikku maad vähem kui 3 hektarit, saadetakse laboratooriumisse vähemalt üks mullaproov.

Laboratooriumi väljastatud laboriprotokollid analüüsitulemustega peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

### **Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse lisategevuse nõuded**

Taotleja ei tohi toetusõiguslikul maal, millel kasvatab köögivilja, ravim- ja maitsetaimi, kohustuseaasta jooksul kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid. See nõue on rangem kui keskkonnasõbraliku majandamise toetuse glüfosaadikeelu nõue, kus glüfosaati sisaldavate taimekaitsevahendite kasutamine on keelatud tärkamisest kuni saagi koristamiseni. Taotleja peab arvestama, et nõude rikkumiseks loetakse ka juhtu, kui nõude kontrollimiseks võetud mullaproovist leitakse glüfosaadijääki, seega on mõistlik glüfosaati mitte kasutada ka köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatusele eelneval aastal.

Taotleja hoiab teenindusala tegevuse elluviimise kohustuseaastal kuni põllumajanduskultuuri koristamiseni rohukamaras. Rohu kõrgus ei tohi ületada 30 cm. Rohukamaras hoidmise all mõistetakse siin seda, et teenindusala ei künta kuni põllumajanduskultuuri koristamiseni üles, keelatud on ka kultiveerimine ja äestamine. Kuna vaheltharimisriistadega kantakse mulda vao otstest kaugemale, siis võib kuni 2 meetrit põllu servast olla must.

### **Keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse lisategevuse nõuded**

Taotleja kasutab maal, millel kasvatab maasikataimi, maasikaridade peal multši. Multši tuleb kasutada alates istandiku rajamisest ja see peab olema põllul kogu vegetatsiooniperioodi jooksul. Taotleja hoiab maal, millel kasvatab maasikataimi, maasika reavahed multšiga kaetuna või niidetud rohukamaras. Kogu põllul, sealhulgas teenindusalal, ei tohi rohu kõrgus ületada 30 cm. Taotleja valib multšimaterjali ise. Näiteks, võib kasutada puukoort, saepuru, põhku, kilet jms.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär ühe hektari maa kohta on keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse tegevuse elluviimise eest 344 eurot aastas ja keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse elluviimise eest 248 eurot aastas. Need ühikumäärad kehtivad ka toetusõigusliku maaga külgnevate teenindusalade kohta.

## **12. KESKKONNASÕBRALIKU AIANDUSE TOETUS – PUUVILJA- JA MARJAKASVATUS (KSA)**

Toetust antakse keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse ning sellega seotud tegevuste (mullaproovid ja koolitus) elluviimise eest järjepidevalt viie järjestikuse kalendriaasta jooksul toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse (edaspidi *kohustus*). Kohustus on 5-aastane. Kohustuseperiood algab toetuse taotlemise kalendriaasta algusest (1. jaanuar) ja lõpeb viienda kohustuseaasta kalendriaasta lõpus (31. detsember). Näiteks kui taotleja taotleb toetust esmakordselt 2015. a maikuus, siis kestab kohustuseperiood 1. jaanuarist 2015 kuni 31. detsembrini 2019.

## Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale

Toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja ja juriidiline isik (edaspidi *taotleja*).

## Toetusõiguslikkuse nõuded maa kohta

Toetust võib taotleda vähemalt 0,3 hektari suuruse põllumajandusmaa kohta, millel taotleja kasvatab loetletud viljapuid või marjapõõsaid järgmise istutustihedusega:

- 1) õunapuu tugeva kasvuga alusel – vähemalt 100 tk hektari kohta;
- 2) õunapuu keskmise kasvuga alusel – vähemalt 300 tk hektari kohta;
- 3) õunapuu nõrga kasvuga alusel – vähemalt 500 tk hektari kohta;
- 4) luuviljalised, pirnipuu – vähemalt 270 tk hektari kohta;
- 5) astelpaju, aroonia – vähemalt 600 tk hektari kohta;
- 6) sõstar, karusmari – vähemalt 2000 tk hektari kohta;
- 7) vaarikas, pampel – vähemalt 3000 tk hektari kohta;
- 8) viinapuu – vähemalt 1300 tk hektari kohta;
- 9) kultuurmustikas, ebaküdoonia – vähemalt 1000 tk hektari kohta;
- 10) kultuurjõhvikas – vähemalt 30 000 tk hektari kohta.

Toetuse saamiseks peab taotleja kasvatama ühe hektari maa kohta vähemalt loetelus toodud arvul viljapuid või marjapõõsaid. Loetelus toodud luuviljaliste hulka loetakse ploom, hapukirss, maguskirss ehk murel, kreek ja haraline ploomipuu (alõtša). Nimetatud istutustiheduste määramisel ei arvestata teenindusala alla jäävat maad.

Põllumajandusmaa on toetusõiguslik, kui viljapuud ja marjapõõsad on istutatud hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks. Kui järgnevatel kohustuseaastatel võetakse maad juurde (lubatud suurendamine sama kohustuse raames on kuni 15% pinnast), siis tuleb lisandunud maale viljapuud ja marjapõõsad istutada samuti 15. juuniks.

Toetust võib taotleda ka toetusõigusliku maaga külgneva kuni 15 meetri laiuse teenindusala (edaspidi *teenindusala*) kohta, millel ei kasvatata viljapuid või marjapõõsaid. Lähtuvalt aianduskultuuride kasvatamise spetsiifikast on põllutöomasinate ümberpööramiseks vaja kuni 15 meetri laiuseid teenindusalasid kummaski rea otsas. Samas ei ole teenindusalade jätmine mitte kohustus, vaid võimalus. Näiteks kui taotleja puuvilja- või marjaaiaga külgneb püsirohumaad, millel põllutöomasinaid ümber pööratakse, siis pole eraldi teenindusala rajada või jätta vaja.

Toetust ei anta maa kohta, mille kohta taotletakse järgmisi arengukava alusel antavaid toetusi:

- 1) KSM toetus;
- 2) MULD toetus;
- 3) KSK toetus;
- 4) SORT toetus põllukultuuri kasvatamise eest;
- 5) PLK toetus;
- 6) MAH toetus.

Samuti ei anta toetust maa kohta, mille kohta taotletakse MAK 2007–2013 alusel antavat

- 1) poolloodusliku koosluse hooldamise toetust;
- 2) kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust;
- 3) mahepõllumajandusliku tootmise toetust.

Enamikul juhtudest on teiste keskkonnatoetuste saamine puuvilja- ja marjaaedadele välistatud, sest neid toetusi antakse põllukülvikorras olevale maale, keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetust aga püskikultuuride all olevale maale. Mahepõllumajanduse toetuse ning keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse saamine samale maale on välistatud

mõnede toetuse saamise nõuete kattuvuse tõttu. Toetust ei maksta maale, mille kohta taotletakse kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust põllumajandusliku kasvatamise eest. Kohalikku sorti viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamise toetus on aga puu- ja põõsa-, mitte maapõhine, ja kui taotleja kasvatab toetusaluses puuvilja- ja marjaaias toetusõiguslikke kohalikku sorti viljapuid ja marjapõõsaid, on tal nende kasvatamise eest õigus saada nii keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse kui ka kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust.

Toetusõigusliku maa määratlemisel lähtutakse põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 [„Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord“](#) §-s 5 sätestatust.

## **Nõuetele vastavus**

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri [14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“](#) sätestatud nõudeid ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteemi ja nõudeid on pikemalt kirjeldatud [„Nõuetele vastavuse“](#) peatükis.

## **Baasnõuded**

Taotleja täidab kohustuseperioodi jooksul kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses järgmisi baasnõudeid:

- 1) taotleja peab kandma andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse;
- 2) põllumajandusministri 5. novembri 2013. a määruse nr 62 [„Integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise tingimused ja viis“](#) kohaselt eelneb taimekaitsevahendi kasutamisele taimekahjustajate seire, mille kohta peab taotleja tegema kande põlluraamatusse põllul tehtud tööde loetellu. Taimekahjustajate seire andmeteks on eelkõige põllul tehtud vaatlused, kuid vajaduse korral võib arvestada maaelu arengu ja põllumajanduse valdkonna konsulentide soovitusi, teaduslikult põhjendatud hoiatus-, prognoosimis- või varase diagnoosimise süsteemide andmeid. Seire nõue loetakse täidetuks, kui põlluraamatust on näha, et enne taimekaitsetööde teostamist on tehtud tõrjevajaduse hindamine, kirja on pandud seire tegemise kuupäev ja seire tegemise käigus tuvastatud taimekahjustajad. Taimekahjustajate seire tegemise lihtsustamiseks on välja antud trükis „Enamlevinud puuvilja-, marja- ja köögiviljakultuuride kahjustajad“, mis on kättesaadav PRIA kodulehelt <http://www.pria.ee/>.

## **Toetuse saamise nõuded**

Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetust makstakse järgnevate nõuete täitmise eest:

### **1. Glüfosaadipiirang**

Toetusõiguslikul maal ei tohi kohustuseperioodi jooksul kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid. Nõue kehtib kogu kohustuseperioodi jooksul, nõuet kontrollitakse nii põlluraamatu andmete põhjal kui ka kohapealse kontrolli käigus.

## 2. Feromoonpüünised

Toetusõiguslikul maal, millel kasvatatakse viljapuid, hoitakse kohustuseperioodi iga kalendriaasta 1. maist kuni 31. augustini õunamähkuri, ploomimähkuri, õunakoi ja õunapuu võrgendkoi avastamiseks feromoonpüüniseid. Püünised peavad olema paigutatud tihedusega vähemalt üks püünis igal 0,3 hektari suurusel maa-alal. Kohapealse kontrolli käigus peab taotleja kontrolli läbiviijale ette näitama feromoonpüüniste asukohad.

## 3. Bioloogilist mitmekesisust toetavad elemendid

Toetusõiguslikul maal hoitakse kohustuseperioodi teise aasta 1. maist kuni kohustuseperioodi lõpuni bioloogilist mitmekesisust toetavaid elemente. Bioloogilist mitmekesisust toetavad elemendid peavad olema paigutatud järgmise tihedusega:

- 1) vähemalt kaks elementi igal 0,3 hektari suurusel maa-alal, millel kasvatatakse kultuurmustikaid või -jõhvikaid;
- 2) vähemalt kaks elementi, millest üks on lindude pesakast, igal 0,3 hektari suurusel maa-alal, millel kasvatatakse puuvilju või marju, välja arvatud kultuurmustikaid või -jõhvikaid.

Bioloogilist mitmekesisust toetavad elemendid on lindude pesakast, röövlindude istumiskoht, putukapesa ja mesitaru, milles peetakse mesilasi. Röövlindude istumiskoht peaks olema aia servas asuv ja puudest pisut eemal olev kõrgem vai või post, mille otsa on kinnitatud horisontaalne pulk, millel istudes on röövlindudel aiast hea ülevaade. Putukapesade all peetakse silmas inimese rajatud (vanad aukudega tellised, pilliroost meisterdatud putukapesad, kõrrepusad jms), mitte looduslikke pesi. Putukapesade meisterdamise näiteid: [http://www.loodusesober.ee/artikkel1612\\_1595.html](http://www.loodusesober.ee/artikkel1612_1595.html). Kohapealse kontrolli käigus peab taotleja kontrolli läbiviijale ette näitama bioloogilist mitmekesisust toetavate elementide asukohad.

## 4. Toetusõigusliku maa hoidmine rohukamaras

Toetusõiguslikul maal hoitakse viljapuude ja marjapõõsaste reavahed vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaras. Uue viljapuu- ja marjaaia rajamise korral peavad reavahed vähemalt kahe kolmandiku ulatuses olema rohukamaraga kaetud rajamisele järgneva kalendriaasta 15. juuniks. Nimetatud nõuet ei pea täitma kultuurmustika ja -jõhvika alusel maal.

Rohu kõrgus võib toetusõiguslikul maal, sealhulgas teenindusalal, olla kuni 30 cm.

## 5. Viljapuude ja marjapõõsaste võrade hooldamine

Toetusõiguslikul maal kasvavate viljapuude ja marjapõõsaste võrasid hooldatakse lõikamise teel. Nimetatud nõuet ei pea täitma kultuurmustika ja -jõhvika alusel maal.

## 6. Kaitsehekid

Toetusõigusliku maa iga põllu ühel küljel peab hiljemalt kohustuseperioodi teise aasta 1. mai seisuga olema kaitsehekk. See tähendab, et nõude täitmisel arvestatakse ka juba olemasoleva kaitsehekiga. Uue kaitseheki rajamisel peab see olema vähemalt kaherealine ja koosnema vähemalt kahest põõsa- või puuliigist. Kui kaitseheki rajamisel kasutatakse ohtlike taimekahjustajate viljapuu-bakterpõletiku või tamme-äkksurma peremeestaimi (nt vaher, tamm, viirpuu, sirel jt), on soovitatav kasutada taimepassiga varustatud või kontrollitud istikuid. Ohtlike taimekahjustajate kohta saab rohkem informatsiooni Põllumajandusameti kodulehelt <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=133&sub2=205> Ühtselt haritava maa-ala

moodustavate põldude kohta võib olla üks kaitsehekk. Kaitseheki peab säilitama kuni kohustuseperioodi lõpuni. Kaitseheki nõuet ei pea täitma kultuurmustika ja –jõhvika alusel maal.

## 7. Mullaproovid

Taotleja peab korraldama ka mullaproovide võtmise ja analüüside teha laskmise. Taotleja korraldab toetusõigusliku maa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi *laboratoorium*) hiljemalt kohustuseaasta 1. detsembriks.

Kui toetusõiguslikult maalt on varem võetud mullaproov ja selle kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse ning taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks.

Taotleja korraldab mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni kolme hektari toetusõigusliku maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata mulla happesust ning taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust. Arvesse võetakse ka varem võetud mullaproovid, mis ei ole vanemad kui lõikes 2 sätestatud ja mille kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse ning taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta. Mulla happesus määratakse kaaliumkloriidi lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse määramiseks kasutatakse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi meetodit. Nimetatud nõue ei kehti mullaproovide suhtes, mis on võetud enne 5. maid 2015.

Kui taotlejal on toetusõiguslikku maad vähem kui 3 hektarit, saadetakse laboratooriumisse vähemalt üks mullaproov.

Laboratooriumi väljastatud laboriprotokollid analüüsitulemustega peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

## Koolitused

Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, peab esimese kohustuseaasta 1. detsembriks olema osalenud Maaeluministeriumi korraldatud keskkonnasõbraliku aianduse koolitusel. Nõude täitmisel arvestatakse alates 2015. kalendriaastast toimunud koolitusi. Koolituse kestvuseks on vähemalt kuus akadeemilist tundi. Koolitusel antakse toetuse taotlejatele ülevaade toetuse saamise nõuetest, peamistest taimehaigustest ja -kahjuritest ning bioloogilist mitmekesisust toetavatest elementidest. Kui taotleja on keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimekasvatuse või keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse toetuse nõudena juba keskkonnasõbraliku aianduse koolituse läbinud, siis läheb koolitusena arvesse eelpoolnimetatud koolitus ja uuesti taotleja keskkonnasõbraliku aianduse koolitust läbima ei pea.

## **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär ühe hektari maa kohta on 160 eurot kalendriaastas. Ühikumäär kehtib ka toetusõigusliku maaga külgnevate teenindusalade kohta.

## 13. KOHALIKKU SORTI TAIMEDE KASVATAMISE TOETUS (SORT)

[Maaeluministri 29. aprilli 2015. a. määrusega nr 52](#) kehtestatakse kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse raames antava toetuse tingimused ning kord. Toetuse eesmärk on tagada kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse seisukohast oluliste kohalike taimesortide säilimine ning soodustada vanade kohalike puuvilja- ja marjasortidega uute istandike rajamist. Ehkki enamjaolt jäävad kohalikud sordid saagikuse tõttu alla uutele kultuursortidele, on need kohanenud kohalike oludega ning kannavad mitmeid häid omadusi. Perioodil 2014–2020 on laiendatud toetuse maksmist ka teiste sortide eest peale talirukki „Sangaste“. Toetatavate sortide nimekirja on lisandunud neli põllukultuuri ning 50 puuvilja- ja marjakultuuri.

### Kohustus

Kohustus on 5-aastane. Kohustuseperiood algab toetuse taotlemise kalendriaasta algusest (1. jaanuar) ja lõpeb viienda kohustuseaasta kalendriaasta lõpus (31. detsember). Igal kohustuseaastal peab oma majapidamise toetusõiguslikul põllumajandusmaal kasvatama vähemalt ühte sorti määruse esimeses lisas loetletud põllukultuuri vähemalt minimaalsel pinnal või puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvaid taimi vähemalt minimaalses koguses ja sortide arvu. Kogu kohustuseperioodi jooksul ei pea kasvatama tingimata üht sorti taimi, vaid neid võib vahetada. Toetuse saaja võib asendada põllumajandusministri 15. märtsi 2010. a määruse nr 28 „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord“ kohase kohustuse täielikult arengukava 2014-2020 alusel antava toetuse kohustusega. Sellisel juhul algab uus kohustus, mille kestus on viis järjestikust kalendriaastat. Osaliselt kohustust asendada ei saa.

### Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale

Toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik.

### Nõuetele vastavus

Toetuse saaja peab täitma kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)“ sätestatud nõudeid ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteem ja nõuded on pikemalt kirjeldatud „[Nõuetele vastavuse](#)“ peatükis.

### Baasnõue

Selle toetuse baasnõudeks on kohustus kanda andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta [veeseaduse](#) alusel peetavasse põlluraamatusse.

### Toetuse saamise nõuded

Põllu-, puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvad taimed, mille eest taotletakse toetust, peavad olema külvatud, maha pandud või istutatud hiljemalt kohustuseaasta 15. juunil, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid. Kohalikele normidele vastavad agrotehnilised võtted tähendavad näiteks õiget külvinormi vastavalt põllukultuurile, mis loob aluse, et põld ei umbrohtuks. Agrotehniliste võtete all on silmas peetud ka mullaharimist,

taimekaitset, väetamist, külvi ettevalmistamist, külvi, saagi koristamist ja säilitamist. Nende võtete arvestamisel tuleb lähtuda kultuuri iseärasustest.

### **13.1. Põllumajanduskultuuride kasvatamine**

#### **Toetusõiguslik põllukultuur**

Toetusõiguslikud põllukultuurid on: talirukis „Sangaste“, põlduba „Jõgeva“, põldhernes „Mehis“, kartul „Ando“, valge ristik „Jõgeva 4“

#### **Toetusõiguslikkuse nõuded maa kohta**

Põllumajanduskultuuride kasvatamise korral on toetusõiguslik põld pindalaga vähemalt 0,3 hektarit. Toetusõiguslik maa on taotleja õiguslikul alusel kasutatav põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa, millel kasvatatakse igal kohustuseaastal vähemalt ühte SORT toetusõigusliku põllu-, marja- või puuviljakultuuri.

Põllumajanduskultuuri kohalikku sorti kuuluvate taimede kasvatamiseks on määratud põllumajandusmaa minimaalne suurus igal kohustuseaastal.

Minimaalne toetusõiguslik pind on:

1. Talirukki „Sangaste” kasvatamisel 5 ha;
2. Kartuli „Ando” kasvatamisel 0,3 ha;
3. Põldoa „Jõgeva” kasvatamisel 0,5 ha;
4. Põldherne „Mehis” kasvatamisel 0,5 ha;
5. Valge ristiku „Jõgeva 4” kasvatamisel 1,0 ha.

Põllumajanduskultuuride kasvatamisel võib kasutada üksnes sertifitseeritud seemet.

Kartuli kasvataja peab olema kantud taimetervise registrisse, kui ta kasvatab üle ühe hektari suurusel alal kartulit turustamise eesmärgil.

Rohumaariba on [maaeluministri 29 aprilli 2015. a määruse nr 49](#) keskkonnasõbraliku majandamise toetuse tähenduses toetusõiguslik nimetatud määruses sätestatud tingimustel. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuses saab rohmaariba põllu pinna hulka arvestada vaid sellisel juhul, kui keskkonnasõbraliku majandamise toetuse raames on nõuetekohane olemasolev või rajatud rohmaariba toetusõigusliku maa hulgas. Rohumaaribade puhul on tegemist sellise agrotehnilise võttega, mis loob põllumajandusmaastikes looduslikke liikumiskoridore ja pakub elupaika kasulikele putukatele.

Valge ristiku „Jõgeva 4” kasvatamiseks saab toetust taotleda kuni neljal järjestikusel kalendriaastal põllu rajamisest alates ning kui selle põllukultuuri seemne müügipakendi originaaletikett on eelneval aastal PRIA-le esitatud ja selle eest on toetust määratud, ei ole vaja seda uuesti esitada.

#### **Toetuse saamise nõuded**

Põllumajanduskultuuri, mille eest taotletakse toetust, tuleb igal kohustuseaastal kasvatada vähemalt õitsemiseni. See on vajalik, et vältida näiteks kultuuri varast sissekündmist ja kultuuri kasvatamist ainult toetuse saamise eesmärgil.

Põldhernest „Mehis” ja valget ristikut „Jõgeva 4” võib kasvatada segus teiste põllumajanduskultuuridega. Üldjuhul kasvatatakse valget ristikut segus aasnurmikaga, kuid lubatud on ka teised põllumajanduskultuurid. Põldhernest „Mehis” peab segus kasvatamisel



seemnesegus olema vähemalt 70 protsenti. Kõiki teisi põllukultuure sh ka põldhernest „Mehis” ja valget ristikut „Jõgeva 4” võib kasvatada puhaskultuurina.

Talirukki „Sangaste” puhul on minimaalne seemne külvinorm 140 kg/ha.

Kartuli „Ando” puhul on minimaalne seemne külvinorm 2,5 t/ha.

Põldoa „Jõgeva” puhul on minimaalne seemne külvinorm 225 kg/ha.

Põldherne „Mehis” kasvatamisel on minimaalne seemne külvinorm puhaskülvi puhul 200 kg/ha ja segu puhul 100 kg/ha.

Valge ristiku „Jõgeva 4” minimaalne külvinorm puhaskülvi või segu puhul on 4 kg/ha. Seemne kasvatamisel on praktikas välja kujunenud, et valge ristiku tugikultuuriks on kõige sobilikum aasnurmikas, sealjuures on külvinorm spetsialistide sõnul sama, mis puhaskultuurina kasvatades. Segus võib valget ristikut „Jõgeva 4” kasvatada ka teiste heintaimedega, kuid minimaalseks külvinormiks on ka sel juhul 4 kg seemet hektari kohta.

## Toetuse ühikumäär

Toetuse ühikumäär ühe hektari maa kohta aastas on:

- Talirukis „Sangaste” – 32 eurot;
- Kartul „Ando” – 60 eurot;
- Põldhernes „Mehis” – 50 eurot;
- Põlduba „Jõgeva” – 65 eurot;
- Valge ristik „Jõgeva 4” – 100 eurot;

## 13.2. Viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamine

### Toetusõiguslikud viljapuud ja marjapõõsad

#### Õunasordid

1. „Aia ilu“
2. „Eva kuld“
3. „Karlapärl“
4. „Krameri tuviõun“
5. „Maimu“
6. „Meelis“
7. „Paide taliõun“
8. „Põltsamaa taliõun“
9. „Raeda suviõun“
10. „Roogoja“
11. „Suure-Jaani suveõun“
12. „Talipirnõun“
13. „Tallinna pirnõun“
14. „Vahur“
15. „Vambola“
16. „Veiniõun“

#### Pirnisordid

17. „Eesti pirn“
18. „Järve“
19. „Kägibergamott“
20. „Liivi roheline võipirn“
21. „Saaremaa punane“
22. „Tallinna pikk“
23. „Tartu pirn“
24. „Tervishoiuõun“

#### Ploomisordid

25. „Amitar“
26. „Hiiu sinine“
27. „Kihelkonna“
28. „Kullamaa suur“
29. „Lahtise luuga kreek“
30. „Mõisaploom“
31. „Noarootsi kollane“
32. „Noarootsi punane“
33. „Polli Emma“
34. „Polli viljakas“
35. „Pärnu sinine“
36. „Suur Tõll“
37. „Tamme sinine“
38. „Tartu kaunitar“
39. „Tartu kollane“
40. „Tartu punane“
41. „Vikana“
42. „Volli ploom“

#### Kirsisordid

43. „Nõmme liivakirss“

**Musta sõstra sordid**

- 44. „Anneke“
- 45. „Albos“
- 46. „Mede must“
- 47. „Moka“
- 48. „Mulgi must“
- 49. „Musti“

**Punase sõstra sordid**

- 50. „Krameri punane“
- 51. „Kurvitsa 4“

**Karusmarjasordid**

- 52. „Aamissepa viljakas“
- 53. „Jaanike“
- 54. „Polli esmik“
- 55. „Rae 1“

**Toetusõiguslikkuse nõuded maa kohta**

Põllumajanduskultuuride kasvatamise korral on toetusõiguslik põld pindalaga vähemalt 0,3 hektarit. Toetusõiguslik maa on taotleja õiguslikul alusel kasutatav põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa, millel kasvatatakse igal kohustuseaastal vähemalt ühte SORT toetusõigusliku põllu-, marja- või puuviljakultuuri.

Viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamise korral tuleb istandiku rajamisel kasutada taimetervise registrisse kantud isikult saadud istutusmaterjali. Turustatav puuvilja- ja marjakultuuri sort peab olema registreeritud sordiregistris, aga nimekirjas on ka selliseid sorte, mis ei ole praegu sordiregistris registreeritud. Selliseid sorte turustada ei tohi. Registreerimiseks tuleb turustajal esitada Põllumajandusameti sordibüroosse taotlus koos sordikirjeldusega.

Puuviljakultuuri kohalikku sorti kuuluvate taimede kasvatamise eest võib toetust taotleda, kui kohustuseaastal kasvatatakse vähemalt 20 viljapuud vähemalt kümnest erinevast lisas nimetatud puuviljakultuuri kohalikust sordist. Marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvate taimede eest võib toetust taotleda, kui igal kohustuseaastal kasvatatakse vähemalt kümnet marjapõõsast vähemalt viiest erinevast lisas nimetatud marjakultuuri kohalikust sordist. Kui nende taimede taimepassid või sõstraliste ja karusmarjaliste taimede puhul tarnija dokument on eelneval aastal esitatud ja nende eest on toetust määratud, ei ole vaja seda uuesti esitada.

**Toetuse saamise nõuded**

Põllumajandusmaa kohta, kus taotleja kasvatab puuvilja- või marjakultuuri kohalikku sorti kuuluvaid taimi, mille eest ta taotleb toetust, koostab taotleja aiaplaani või vajaduse korral uuendab seda. Aiaplaanile märgitakse kohalikku sorti viljapuude ja marjapõõsaste asukohad koos sordinimega ning aia paiknemine ilmakaarte suhtes.

Viljapuude ja marjapõõsaste reavahed tuleb hoida vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaras. Uue puuvilja- või marjaiaia rajamisel peavad reavahed olema vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaraga kaetud hiljemalt aia rajamisele järgneva aasta 15. juuniks.

Marjaiaias ning selle teenindusaladel tuleb hoida rohu kõrgus kogu aeg alla 30 sentimeetri. Reavahede ja teenindusalade rohu hooldamiseks ei seata ajalist kohustust, kuid rohu kõrguse hoidmine kuni 30 cm kõrgusena tagab aia hooldatuse.

**Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär viljapuude tükki koht on 12 eurot aastas ja marjapõõsastel 5 eurot tüki kohta aastas.

SORT toetus on üks neljast põllumajandusliku keskkonnatoetuse alameetmest, millele on Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse [1305/2013](#) lisas sätestatud maksimaalne toetuse suurus hektari kohta:

- üheaastaste kultuuride hektari kohta 600 € (süsi gruppi arvestatakse teraviljad, õli- ja kiukultuurid, muud tehnilised kultuurid, kaunviljad, rühvelkultuurid, köögiviljad ja mustkesa);
- mitmeaastaste kultuuride hektari kohta 900 € (süsi gruppi arvestatakse kõik ravim- ja maitsetaimed, maasikad ning viljapuu- ja marjaaiad);
- muu maakasutuse puhul 450 € (süsi gruppi arvestatakse kõik põllud maakasutusega PR, TPR, P+heintaimed ja PLK maad).

Kui taotleja ületab toetust taotledes hektari kohta makstavat maksimaalset piirmäära, siis ületava osa eest talle toetust ei maksta. Oluline on, et hektari kohta makstava toetuse piirmäära arvutamisel arvestatakse kõik taotletud põllumajanduslikud keskkonnatoetused kokku (keskkonnasõbraliku majandamise toetus, mahepõllumajandusliku tootmise toetus, poolloodusliku koosluse hooldamise toetus ja SORT toetus).

#### **Näide:**

Taotleja esitas 2016. a pindalatoetuste- ja maksetaotluse, millel taotles SORT toetust 31-le kohalikku sorti viljapuule. Taotleja on pindalatoetuste- ja maksetaotlusele märkinud ka ühe 0,33 ha suuruse püsilikultuuride põllu, millel kasvatatakse kultuuriks on märgitud „viljapuu- ja marjaaiad väikestel pindadel“. Lisaks taotleb ta perioodi 2007-2013 poolloodusliku koosluse hooldamise toetust (PLK) 0,30 ha puisniidu kohta.

Kuna antud juhul makstakse SORT toetust taimede kohta, siis taotles taotleja SORT toetust kokku 31 taime × 12 eurot = 372,00 eurot.

PLK toetust taotles 0,30 ha × 238,07 eurot = 71,42 eurot.

**Kokku taotles taotleja toetust 372,00+71,42 = 443,42 eurot.**

Vastavalt EN määrusele 1698/2005 oleks taotlejal õigus saada maksimaalselt:

SORT toetust 0,33 ha × 900 eurot = 297,00 eurot (Kuna taotleja pindalatoetuste- ja maksetaotlusele on märgitud üks 0,33 ha suurune põld, millel kasvatatakse viljapuu ja marjapõõsaid.)

PLK toetust 0,30 ha × 450 eurot = 135,00 eurot (Kuna taotleja pindalatoetuste- ja maksetaotlusele on märgitud üks 1,00 ha suurune PLK ala.)

**Seega kokku oleks taotlejal õigus saada kokku 297,00 +135,00 = 432,00 eurot.**

**Kuna taotlejale määratav toetussumma ületab EN määrusega ettenähtud maksimaalset hektari kohta makstavat summat, siis makstakse talle toetust summas 432,00 eurot ja seda ületavas osas, so 443,42 – 432,00 = 11,42 eurot talle toetust ei maksta.**

## **14. OHUSTATUD TÕUGU LOOMA PIDAMISE TOETUS (OTL)**

Maaeluministri 30. aprilli 2015 määrus nr 55 „[Ohustatud tõugu looma pidamise toetus](#)“ kehtestab ohustatud tõugu looma pidamise toetuse andmise tingimused ja korra.

### **Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale**

Toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsiline isik, füüsilisest isikust ettevõtja, juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega ühendus.

## Kohustus

Toetust antakse ohustatud tõugu looma pidamise eest viie järjestikuse kalendriaasta jooksul. Tõud, kelle pidamise kohta saab kohustuse võtta, on eesti maatõugu veis, eesti hobune, tori universaalsuuna ja vana-tori suuna hobune, eesti raskeveohobune ning eesti vutt. Iga tõu puhul algab eraldi viieaastane kohustus ning kui tõu kohta on kohustus võetud, peab viis aastat pidama vähemalt ühte sellist tõugu looma, seejuures võivad loomad ja loomade arv, kelle kohta toetust taotletakse, olla aastati erinevad. Juhul kui kohustus võetakse eesti vuttide pidamise kohta, siis tuleb viis aastat pidada aasta keskmisena vähemalt 350 eesti vutti.

## Kohustuse asendamine MAK 2014–2020 perioodi kohustusega

MAK 2007–2013 perioodil võetud OTL kohustust on võimalik asendada MAK 2014–2020 perioodi OTL sama liiki loomatõu kohustusega. Kohustuse asendamise aastal tuleb uut kohustust jätkata kõigi eelmise kohustuse aluste loomade osas. Need loomad, kelle osas uut kohustust ei jätkata, arvestatakse vana kohustuse vähenemisena.

Kohustuse asendamisel algab uus 5-aastane kohustus kõigi valitud tõugude kohta.

Korraga ei ole lubatud jätkata MAK 2007–2013 perioodi kohustusi ja alustada sama meetme osas uute MAK 2014–2020 perioodi kohustustega. Juhul kui on võetud vähemalt üks uus 5-aastane OTL kohustus, siis on nõutud asendada varasemalt võetud kõik kehtivad OTL kohustused ja ülevõetud OTL kohustused MAK 2014–2020 perioodi vastava tõu kohustuseks.

## Nõuetele vastavus

Taotleja peab järgima kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a. määruses nr 4 sätestatud HPK nõudeid. Samuti peab ta täitma kogu majapidamises kohustuslikke majandamisnõudeid (vt ka ptk *Nõuetele vastavus*).

## Ohustatud tõugu loomade loetelu täitmine

Ohustatud tõugu loomade loetelu ([vorm MT60B](#)) täitmisel palun jälgige, et hobuste elunumbrid (UEN) ja veiste registreerimise numbrid oleksid kirjutatud üheselt arusaadavalt. Palun kontrollige enne taotluse esitamist, kas esitatud andmed on samasugused nagu looma passis esitatud. Kui olete vahemikus 01.01.2016 kuni taotluse esitamise hetkeni loomi asendanud, siis märkige loomade loetelule asendusloomad.

Lisage loetelule üksnes need loomad, kelle osas soovite toetust taotleda ja kes vastavad toetuse saamise tingimustele. [EK määruse nr 640/2014](#) art 31 kohaselt sanktsioneeritakse taotlejat, kui ta lisab taotlusele loomi, kes ei ole toetuskoõbulikud.

### 14.1. Ohustatud tõugu hobused ja maatõugu veis

Ohustatud tõugu hobuste kohta antakse toetust, kui taotleja peab kohustuseaasta (taotluse esitamise kalendriaasta) 2. mai seisuga vähemalt kuue kuu vanust puhtatõulist, tõuraamatu põhiosas registreeritud või põhiossa kantud eesti hobust, eesti raskeveohobust või vana-tori suuna hobust, või tori tõuraamatu TA osa põhiossa registreeritud või kantud tori tõu universaalsuuna hobust. Hobune peab olema nõuetekohaselt identifitseeritud, looma andmed peavad olema nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud ning looma üle tuleb pidada nõuetekohast arvestust.

Eesti maatõugu veise kohta antakse toetust, kui taotleja peab kohustuseaasta 2. mai seisuga vähemalt kuue kuu vanust puhtatõulist, tõuraamatu põhiossa kantud eesti maatõugu veist, kelle mõlemad vanemad ja vanavanemad on kantud eesti maatõugu veiste tõuraamatu põhiossa ning

kes on nõuetekohaselt identifitseeritud, kelle andmed on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud ning kelle üle peetakse nõuetekohast arvestust.

Juhul kui taotletakse toetust eesti maatõugu veise pidamise eest, on võimalik taotleda sama looma kohta lisatingimuste täitmise korral lisatoetust. Lisatingimuste täitmine ei ole kohustuslik kogu viieaastase kohustuseperioodi jooksul, taotleja saab valida, millisel kohustuseaastal ta lisatingimusi täidab ja lisatoetust taotleb.

Lisatoetust võib taotleda maatõugu veise kohta, kui loom on:

- 1) tõuraamatusse kantud vähemalt ühe aasta vanune eesti maatõugu pull;
- 2) eesti maatõugu lehm, kelle suhtes tehakse kohustuseaastal jõudluskontrolli [põllumajandusloomade aretuse seaduses](#) sätestatud alustel ja korras (piimaveiste jõudluskontrolliks omab tegevusluba Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS);
- 3) eesti maatõugu lehm, kes on toetuse taotlemisele eelnenud aastal andnud puhtatõulise järglase või järglased.

Eesti maatõugu veise kohta toetust taotledes tuleb arvestada, et Eesti maatõugu veiste aretusprogrammi

<http://www.vet.agri.ee/static/files/1130.Eesti%20maatougu%20veiste%20aretusprogramm.pdf>

kohaselt kantakse emasloom tõuraamatusse sünnijärgselt, pullid vaadatakse enne tõuraamatusse kande tegemist üle Eesti Maakarja Kasvatajate Seltsi komisjoni poolt ning pull peab olema vähemalt 1-aastane. Nende pullide ja pullikute kohta, keda tõuraamatusse kantud ei ole, toetust ja lisatoetust ei maksta.

Taotleja peab pidama looma, kelle kohta ta toetust taotleb, terve kalendriaasta. Kui loom läheb kohustuseaastal karjast välja, tuleb loom asendada 20 tööpäeva jooksul looma asendamise tinginud sündmusest arvates teise sama tõugu ja nõuetele vastava loomaga, kelle kohta ei ole kohustust võetud. Asendusloom peab asendamise ajal olema vähemalt kuue kuu vanune. Kohustusealuse looma asendamisest teavitab taotleja Veterinaar- ja Toiduametit (VTA) seitsme tööpäeva jooksul arvates looma asendamisest, esitades [vormikohase teatise](#) aadressil Väike-Paala 3, 11415 Tallinn.

Kui kohustusealune loom või asendusloom on rendile võetud, esitab taotleja kas toetuse taotlemisel või looma asendamisel VTA-le rendilepingu ärakirja. Rendilepingu alusel peetava looma kohta võib toetust taotleda üksnes juhul, kui loom on antud rendile vähemalt taotleja kehtiva kohustuseperioodi lõpuni.

Kui taotleja taotleb maatõugu veise kohta lisatoetust ja soovib looma kohustuseaastal asendada, kuid asendusloom ei vasta samadele lisatoetuse saamise tingimustele, siis kohustusealuse looma kohta lisatoetust ei maksta.

Kui kohustusealune loom on hukkunud, veterinaarsetel kaalutlustel hukatud või läinud kaduma, peab taotleja teavitama PRIAt 10 tööpäeva jooksul esitades volitatud veterinaararsti kirjaliku kinnituse, kohaliku loomaarsti teatise või Politsei- ja Piirivalveametile esitatud avalduse koopia ning avalduse looma karjast väljaviimise kohta.

Juhul kui looma ei ole võimalik asendada, tema kohta puudub veterinaartõend või loomaarsti teatis, siis peab taotleja eemaldama karjast välja viidud või surnud looma oma ohustatud tõugu loomade loetelult. Vastavalt EK määrusele nr 640/2014 art 31 vähendatakse taotlejale määratavat toetussummat täiendavalt puudustega loomade arvelt.

Toetusõigusliku looma puhul tuleb täita kehtivates õigusaktides sätestatud loomade identifitseerimise, põllumajandusloomade registrisse kandmise ja arvestuse pidamise nõudeid, mis on sätestatud [loomatauditõrje seaduses](#), Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2014. a määruses nr 103 „[Põllumajandusloomade register](#)“ ja põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määruses nr 128 „[Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord](#)“.

Veiste lisatoetuste taotlemisel tuleb veenduda, et järglase isa oleks nõuetekohaselt identifitseeritud ning tema puhtatõulisuse kindlakstegemiseks kõik vajalikud andmed tõuraamatu pidajale esitatud.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär ohustatud tõugu looma kohta on järgmine:

- 1) eesti hobuse, tori universaalsuuna ja vana-tori suuna hobuse pidamise eest 200 eurot aastas;
- 2) eesti raskeveohobuse pidamise eest 260 eurot aastas;
- 3) eesti maatõugu veise pidamise eest 315 eurot aastas;

Lisatoetuse ühikumäär maatõugu veise kohta on järgmine:

- 1) tõuraamatusse kantud vähemalt ühe aasta vanuse eesti maatõugu pulli pidamise eest 100 eurot aastas;
- 2) kohustuseaastal jõudluskontrollis osaleva eesti maatõugu lehma pidamise eest 100 eurot aastas;
- 3) eesti maatõugu lehma, kes on toetuse taotlemisele eelnenud aastal andnud puhtatõulise järglase, pidamise eest 100 eurot aastas.

### **14.2. Eesti vutt**

Eesti vuti pidamise korral antakse toetust taotleja põllumajanduslikus majapidamises kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini peetud toetusõiguslike vuttide keskmise arvu ulatuses.

Toetusõiguslik vutt on tõutunnistusega või tõendatud päritoluga eesti vutt, keda taotleja peab ja kelle suhtes tehakse individuaalset jõudluskontrolli või keda taotleja peab sugulinnuna ja kelle suhtes tehakse rühmaviisilist jõudluskontrolli.

Toetatavate eesti tõugu vuttide arv määratakse söötmisspäevade alusel, mis leitakse toetusõiguslike vuttide karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal. Vuti karja tuleku päev loetakse söötmisspäevade hulka, kuid karjast lahkumise päeva söötmisspäevade hulka ei arvestata. Keskmise toetusõiguslike vuttide arvu leidmiseks kalendrikuus tuleb kõigi karjas olnud toetusõiguslike vuttide söötmisspäevad summeerida ja see arv jagada kuus olevate päevade arvuga. Keskmise toetusõiguslike vuttide arv aastapikkusel perioodil leitakse summeeritud söötmisspäevade arvu jagamisel aastas olevate päevade arvuga 365 või liigaastal 366. Vuttide arv arvestatakse ümardatuna lähima täisarvuni. **Toetust antakse taotlusele (ohustatud tõugu loomade loetelule) märgitud vuttide arvu alusel, milleks on taotlemisele eelnenud aasta 1. maist kuni taotlemise aasta 30. aprillini peetud toetusõiguslike vuttide keskmise arv (söötmisspäevade alusel arvutatuna) või sellest väiksem arv, kuid ei tohi olla väiksem kui 350 vutti.** Vajadusel võib taotleja täiendava info saamiseks pöörduda Veterinaar- ja Toiduametisse.

## **Vastavalt EK määrusele nr 640/2014 art 31 vähendatakse taotlejale määratavat toetussummat täiendavalt taotletud ja kindlakstehtud vuttide arvu erinevuse korral.**

Kui taotletakse toetust eesti vuttide pidamise eest, tuleb taotleja majapidamises läbi viia esimesele kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal ning igal kohustuseaastal eesti vuttide jõudluskontrolli [põllumajandusloomade aretuse seaduses](#) sätestatud alustel ja korras. Eesti vuttide jõudluskontrolli tegemiseks on tegevusluba Eesti Linnukasvatajate Seltsil, kes korraldab eesti vuttide munajõudluse kontrolli läbiviimist "[Eesti vuttide jõudluskontrolli eeskirja](#)" kohaselt.

Eesti vuttide pidamise eest toetuse taotlejal tuleb pidada igapäevaselt arvestust eesti vuttide üle. Arvestust säilitatakse vähemalt kohustuseperioodi lõpuni. Arvestusest nähtuvad vähemalt järgmised andmed:

- 1) vuttide karja toomise ja karjast välja viimise kuupäev;
- 2) vuttide arv karjas;
- 3) andmed jõudluskontrolli läbiviimise kohta.

Eesti vuttide päritolu tõendamiseks peavad taotleja vutid pärinema Eesti Linnukasvatajate Seltsis registreeritud eesti vuttide aretus- ja säilituskarjast. 2014.–2015. aastal oli selliseks karjaks Järveotsa OÜ vutifarmis peetav ning E. Treieri farmis peetav eesti vuttide aretus- ja säilituskari. Väljaspool Eesti Linnukasvatajate Seltsi registreeritud säilitus- ja aretusfarme on eesti vuti põlvnemise aluseks Eesti Linnukasvatajate Seltsi väljastatud tõutunnistused. Sugulindudeks loetakse munemiseas emas- ja isaslinde, keda peetakse koos ning kellelt on võimalik saada haudemune järglaspõlvkonna saamiseks. Toetusõiguslikud on vaid need suguvutid, kellele tehakse rühmaviisilist jõudluskontrolli. Jõudluskontrolli tegemisel tuleb pidada igapäevast arvestust jõudluskontrollialuste lindude munetud munade arvu kohta vastavalt Eesti Linnukasvatajate Seltsi koostatud jõudluskontrolli eeskirjale.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär eesti vuti pidamise eest 4 eurot aastas.

Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab PRIA toetuse ühikumäärasid proportsionaalselt sellises osas, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

## **15. POOLLOODUSLIKU KOOSLUSE HOOLDAMISE TOETUS (PLK)**

Maaeluministri 22. aprilli 2015 määrus nr 38 „[Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus](#)“ kehtestab poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse andmise tingimused ja korra. Toetuse üldeesmärk on parandada poollooduslike koosluste ja nendega seotud liikide seisundit, sealjuures parandada poollooduslike koosluste hooldamise kvaliteeti ja nendega seotud liikide seisundit, suurendada hooldatavate alade pindala ning põllumajandusloomade abil hooldatavate poollooduslike koosluste osa; säilitada ja suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust. [EL-i loodusdirektiivi \(92/43/EMÜ\)](#) kohaselt tuleb säilitada või taastada kõigi üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja elupaigatüüpide soodne seisund. Poollooduslikud kooslused on olulised loodusliku mitmekesisuse säilitamisel. Hinnanguliselt vajab Eesti kaitstavatel aladel säilitamist 60 000 ha erinevaid niidukooslusi, käesoleva toetuse eesmärgiks on tagada aastaks 2020 regulaarne hooldus vähemalt 40 000 hektaril.

## Nõuded taotlejale ja toetusõigusliku maa kohta

Toetust võivad taotleda kõik – nii füüsiline ja juriidiline isik kui ka juriidilise isiku staatusega ühendus.

PLK toetust võib taotleda vähemalt 0,1 hektari suuruse hoolduskõlbliku poolloodusliku koosluse või selle osa kohta, mis on kantud keskkonnaregistrisse ning asub [looduskaitseaduse § 4 lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5](#) nimetatud kaitstaval loodusobjektil.

PLK toetust saab taotleda vaid sellisele poollooduslikule kooslusele, mis on hoolduskõlblik. Hoolduskõlblik poollooduslik kooslus on kaetud niidutaimestikuga ning on hooldatav niitmise ja niite kokkukogumise või karjatamise teel. Alal peab domineerima niidutaimestik. Taimestikuta alad võivad olla hajusalt üle ala – kui vastav ala on suurem kui 0,05 ha, arvatakse kogu see osa toetusõiguslikust pinnast välja.

Poollooduslik kooslus, kus niidutaimestik ei domineeri, loetakse toetusõiguslikuks vaid sellisel juhul, kui alal on taastamistööd korrektselt lõpetatud ja on loodud tingimused niidutaimestiku taastamiseks kiireimal viisil. Taastamistööd loetakse lõppenuks, kui ala vastab vähemalt loodushoiutoetuse määruuses sätestatud taastamise tingimustele – maha ei ole jäänud raidmeid, mille diameeter on üle 5 cm ja pikkus üle 50 cm ning kändud on lõigatud võimalikult madalalt, mitte kõrgemalt kui 15 cm maapinnast; loopealsel taastamistööde lõppemisel kadakate ja muu puittaimestiku liituvus on maksimaalselt 0,3 ning puisniidu ja puiskarjamaa taastamistööde lõppemisel ei ületa liituvus 0,4 ja põõsarinde liituvus on kuni 0,1.

Nende alade puhul, kus on hiljaaegu lõppenud taastamistööd, tuleb silmas pidada, et toetust saab taotleda juhul, kui seal on võimalik teha määruuse kohaseid tegevusi – ala niidetakse ja niide kogutakse kokku või karjatatakse, see tähendab, et loomadel on, millest toituda.

Kogu kohustuseperioodi jooksul tuleb taotlejal endal tagada selline ala hooldamine, et ala säiliks hooldatavana ja elupaiga seisund ei halveneks. Taotleja peab vajaduse korral kohustuseperioodi vältel harvendama puid-põõsaid ja tõrjuma võsa ning pilliroogu.

Kadakatega poollooduslikku kooslust ei loeta toetusõiguslikuks, kui puittaimede liituvus on suurem kui 0,5. Erandina on abikõlblikud vaid sellised üle 0,5 liituvusega kadakatega niidualad, kus kadakad või muu puittaimestik on tüvedena, nii et alal on ülepinnaliselt olemas niidutaimestik, sealjuures on niidule omane rohustu olemas ka kadakate all; ala on takistusteta ülepinnaliselt hooldatav, seal ei esine tihedaid kadakatukskasid ja lehtpuuvõsa puudub. Sellisel alal aitavad kadakad tagada söödabaasi loomadele – kadakate raiumisel oleks heina tootmine väiksem.

Toetusõigusliku pinna osaks on üle 0,5 liituvusega puittaimestikuga tukad juhul, kui need ei ole suuremad kui 0,05 hektarit. Siiski tuleb silmas pidada, et kogu ala liituvus koos vastavate kuni 0,05 hektari suuruste tukkadega ei ületaks 0,5. See tähendab, et kui jagada kuni 0,05 hektari suurused tihedamad tukad kogu ala peale laiali, siis ka sellisel juhul jääb kogu ala liituvus alla 0,5. Seega kui kogu ala üldine liituvus on 0,3-0,4, siis üle 0,5 liituvusega tihedaid kuni 0,05 hektari suuruseid tukkasid ei saa olla palju, sest vastasel juhul ületatakse lubatud kogu ala liituvust.

Toetusõiguslik on selline puisniit ja puiskarjamaa, kus on valdavalt niidutaimestik või kus on taastamistööd lõppenud ja on loodud tingimused niidutaimestiku kujunemiseks.

Puisniidu ja puiskarjamaa puurinde liituvus (võrade projektsioonide osakaal maapinnal) on tavaliselt 20–40%, kuid see võib oluliselt erineda niiduti ja ka ühe niidu piires. Siiski ei tohiks keskmine liituvus (koos suurte põõsastega, nt sarapuudega) tõusta üle 50%, vastasel juhul on pärsitud niidutaimede areng ja maapinnal hakkab domineerima hõre, metsaliikidest dominantidega taimkate. Keskmine puurinde liituvus ei tohi mingil juhul langeda ka alla 10–



20%, sest sel juhul kaob neile omane mikrokeskkond. Heas seisundis puisniidul ei tohi põõsarinde liituvus eraldi võetuna ületada 10%. Põõsarinde kasvamine üle selle viitab puisniidu looduskaitsele väärtuse halvenemisele.

Puisniite ja puiskarjamaid iseloomustab lagedamate (sageli üksikute vanade puude ja põõsastega) niidulaikude vaheldumine erineva tihedusega puude rühmadega.

Puiskarjamaadega väga sarnased on karjatatavad metsad. Nende eristamisel võetakse aluseks rohttaimestiku iseloom: karjatatavate metsade rohuline sarnaneb metsale omase rohttaimestikuga, puiskarjamaadel domineerivad aga niiduliigid, sealjuures kasvab karjamaade umbrohte (nt tuliohakas) või vähem väärtuslikke, kuid vastupidavaid heintaimi (nt luhtkastevars).

PLK toetusõigusliku maa hulka arvatakse järgmised elemendid ja objektid:

- 1) [HPK määruse](#) § 3 lõigetes 3–5 ja 7-10 nimetatud maastikuelemendid;
- 2) maa, millel asub kiviaed, heinaküün või loomade varjualune;
- 3) kuni kahe meetri laiused maastiku joonelemendid;
- 4) kuni 0,05 hektari suurused puude ja põõsastega kaetud alad, kus puudub niidutaimestik, kuid mis on seotud traditsioonilise põllumajandustegevusega või keskkonnaalaste eesmärkide saavutamiseks;
- 5) kuni 0,05 hektari suurused väikeveekogud ja taimestikuta alad;
- 6) rannaniidul kõik sellised ala osad, kus taimestik puudub, olenemata ala osa suurusest, välja arvatud taimestiku piirist mere poole jäävad liiva- ja kliburannad;
- 7) roostik, mida on viimase aasta jooksul niidetud või karjatatud paragrahv 10 lõike 3 kohaselt.

Toetusõigusliku maa osaks arvatakse [HPK määruse](#) § 3 lõigetes 3–5 ja 7–10 nimetatud maastikuelemendid. Nendeks võivad olla puude rida, puude või põõsastega hekk, kiviaed, looduse üksikobjekt, kinnismälestis ja kaardistatud pärandkultuuriobjekt. Alates 2016. aastast ei arvata toetusõigusliku maa hulka alla 10 km<sup>2</sup> valgalaga eesvoolu ja maaparandussüsteemi maaalal paiknevad kuivenduskraave.

Samuti loetakse toetusõigusliku ala osaks kuni 0,05 ha suurused väikeveekogud ja taimestikuta alad ning puudetukad, kui seal ei ole niidutaimestikku, aga vastav looduslik element on vajalik põllumajanduslikuks tegevuseks (näiteks loomade varjumiseks) või keskkonnanäidete saavutamiseks (näiteks maastikuline mitmekesisus).

Puudetukad ja väikeveekogud lisaks looduskaitsele (mikroelupaigad putukatele, seentele, sammaldele, samblikele) ja esteetiliselt tähendusele omavad otsest tähtsust ka loomatervise ja -heaolu seisukohalt. Nii tagatakse karjamaal elavatele kariloomadele loomulikud joogi-, kümbel- ja varjekohad.

Toetusõigusliku ala osaks on kuni 2 m laiused maastiku joonelemendid, nagu kraavid ja teed, ning kuni 0,05 hektari suurused väikeveekogud ja taimestikuta alad. Toetusõiguslike alade hulka loetakse lisaks nõuetele vastavuse maastikuelementidele ka kiviaiad, heinaküünid, loomade varjualused olenemata pindalast, kui need täidavad oma algset funktsiooni. Kui objektid on sisuliselt hävinud, neile on peale kasvanud võsa ja objekti ei majandata, siis ei ole objekt toetusõigusliku ala osa.

Väikeveekogude ja taimestikuta alade maksimaalne suurus ei kehti rannaniitude puhul, seal on toetusõiguslikud kõik taimestikuta ala osad, näiteks soolakud, veelombid, lõukad ja teised rannaniidule iseloomulikud rannikelupaigad olenemata pindalast. Toetust makstakse hooldustegevuse elluviimiseks, st toetusega kompenseeritakse poolloodusliku koosluse niitmise ja karjatamisega kaasnev saamata jäänud tulu ja täiendav kulu ning seepärast peaks suurema osa

taotletavast alast moodustama siiski § 5 lõikes 4 nimetatud hoolduskõlbliku maa kriteeriumitele vastav ala.

Toetusõiguslikud ei ole rannaaladel taimestiku piirist mere poole jäävad klibu- ja liivarannad, küll aga kuuluvad toetusõigusliku rannaala hulka taimestiku piirist maismaa poole jäävad sellised alad, kus on vajalik karjatamine ja hooldamata jätmisel ohustaks ala roostumine. Silmas tuleb pidada, et kui roostik on rohkem kui aasta hooldamata, siis selline ala ei ole toetusõiguslik.

Metssigade tuhnimisjälgede tasandamine on viimastel aegadel saanud igakevadiseks hooldustööks. Seda on kõige tulemuslikum teha raudrehaga käsitsi, pöörates tuhnimisel paigast ära lükatud mättad tagasi oma algsesse asukohta. Suuremate metsseakahjustuste korral võib tasandustöid teha ka väiketraktori või maastikusõiduki taha haagitud äkke ja tasandusrulli abil. Neid töid peab tegema varakevadel, kohe peale maa sulamist ja enne rohttaimede kasvuperioodi algust.

Mis toetusi saab või ei saa taotleda samale pinnale?

1. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetust ei või taotleda maa kohta, mille kohta on taotletud teisi arengukava alusel antavaid pindalatoetusi, näiteks põllumajanduslikud keskkonnatoetused, MAH toetus, NAT toetus ja Natura 2000 toetus erametsamaale.
2. Samuti ei või toetust taotleda puiskarjamaa ja kadakatega niidu kohta, mille kohta taotletakse ühtset pindalatoetust (ÜPT).

Ühtsele pindalatoetusele täiendavalt saab taotleda puisniidu, muu niidu ning lisategevusega rannaala toetuse ühikumääraga poolloodusliku koosluse hooldamise toetust. Lisategevusega rannaala toetust saab taotleda alates 2016. aastast.

Silmas tuleb pidada, et ühtset pindalatoetust saab taotleda vaid selle poolloodusliku koosluse osa kohta, mis vastab ühtse pindalatoetuse saamise tingimustele. Näiteks ei vasta üldjuhul puisniidud ühtse pindalatoetuse saamise tingimustele, kuna hektari kohta on puid rohkem kui 50. Kui aga puisniidu sisse jääb vähemalt 0,3 hektari suuruseid lagedamaid põllumajandusmaa osasid, mis vastavad ühtse pindalatoetuse saamise tingimustele, siis nende kohta on võimalik täiendavalt taotleda ühtset pindalatoetust.

Puisniidu, muu niidu ja lisategevuse ühikumääraga toetust saab taotleda ühtse pindalatoetuse põldude kohta vaid juhul, kui on tegemist sama taotlejaga. Lubatud ei ole selline situatsioon, kus ühe ja sama pinna kohta taotlevad toetust erinevad isikud. Näiteks taotleb PLK toetust rentnik ja ÜPTd maaomanik – sama ala kohta erinevaid toetusi taotledes peab olema tegemist sama taotlejaga.

## **Nõuetele vastavus**

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri [14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“](#) sätestatud nõudeid ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteem ja nõuded on pikemalt kirjeldatud „[Nõuetele vastavuse](#)“ peatükis.

## **Baasnõuded**

Taotleja täidab järgmisi baasnõudeid:

1) poollooduslikku kooslust ei tohi kahjustada. Kahjustamiseks loetakse taimkatte (rohukamara) hävitamist ja kooslusele mitteomase liigilise koosseisu kujundamist. Keelatud on väetamine,

taimekaitsevahendite kasutamine, mullaharimine, metsa istutamine, maapõue kasutamine, loata ehitiste püstitamine või laiendamine, sh tiigi jm veekogu ning maaparandussüsteemi rajamine, v.a juhul, kui tegevus on kooskõlas looduskaitseadusega;

2) taotleja kannab andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse;

3) poolloodusliku koosluse esinemisalal, kuhu toetust taotletakse, peab olema kohapeal visuaalselt tuvastatav piir.

Toetust makstakse vaid selliste poollooduslike koosluste kohta, kus taotleja tagab, et taotletava ala piir on kohapeal visuaalselt tuvastatav. Näiteks võib looduslikuks piiriks lugeda kraavi, jõge, teed, järve ja põhikaardi kõlviku piiri. Tehislikuks piiriks loetakse eelkõige katastripiiri, vaia, tara, kiviaeda, puude märgistamist. Taotleja võib koosluse piiri ka muul viisil tähistada, kuid see peab olema selgelt ja visuaalselt tuvastatav.

Selgelt peavad olema piiritletavad erineva ühikumääraga alad. Näiteks kui tegemist on rannaniiduga, kus ühele osale taotletakse karjatamise ühikumääraga toetust ja teisele osale niitmise ühikumääraga toetust, siis kuna ühikumäär niitmisel ja karjatamisel on erinev, tuleb tagada eraldi visuaalne piir nii karjatatavale alale kui ka niidetavale alale.

Visuaalse piiri nõuet on rikutud, kui

- taotletud alal puuduvad kohapeal visuaalselt tuvastatavad piirid ja
- taotleja ei oska kontrolliasutustele kohapeal ette näidata taotletud ala piiri.

## **Toetatavad tegevused**

Toetatava tegevuse nõudeid tuleb täita toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse, sealjuures peab poollooduslikku kooslust hooldama viisil, mis on saanud Keskkonnaameti nõusoleku.

Taotleja hooldab kohustuseperioodi vältel poollooduslikku kooslust määrukses sätestatud nõuetekohase niitmise või karjatamise teel. Lisaks on sätestatud, et Keskkonnaamet võib ette näha määrukses sätestatud korrast erinevaid nõudeid, kui see on looduskaitsealalt põhjendatud. Säte on vajalik selleks, et toetuse saamise eesmärgil ei tuleks täita nõudeid, mis on vastuolus kaitstava loodusobjekti kaitsekorruga.

Puisniitu tuleb hooldada niitmise teel, ala tuleb niita kooskõlas niitmisele seatud nõuetega. Traditsiooniliselt on puisniitudel tehtud eelkõige heina. Kui puisniitudul karjatatakse enne niitmist loomi, muutub koosluse tüüp: puisniidust saab puiskarjamaa. Puiskarjamaa erineb puisniidust selle poolest, et seal ei tehta heina ja kari lastakse alale niipea, kui ilmad lubavad (kari on seal lume tulekuni). Ala karjatamine mõjutab tugevasti taimkatte liigilist koosseisu ehk muudab selle liigirikkust, kuna levima hakkavad vaid karjatamist taluvad liigid. Kuna loomad eelistavad süüa teatud liiki taimi, väheneb ajapikku kooslusel ka selliste taimeliikide osakaal. Puisniitudul võib loomi karjatada vaid juhul, kui seda on varem niidetud ja kui niide on kokku kogutud.

Vajadusel võib sügisel puisniitudul pärast niitmist piisava rohukasvu korral lühiajaliselt (mitte üle kuu aja ja mitte varem kui alates septembrist) ädalal loomi karjatada madala koormusega (mitte üle 0,5 loomühiku/ha). Oluline on, et säiliks puisniidu majandamine niiduna ning ta ei muutuks ajapikku puiskarjamaaks.

Puiskarjamaad tuleb hooldada karjatamise teel, ala tuleb karjatada kooskõlas karjatamisele seatud tingimustele.

Rannaniitudul ja loopealsel on lubatud vaid karjatamine. Niitmine on lubatud põhjendatud juhtudel vaid Keskkonnaameti nõusolekul.

Keskkonnaamet annab loa niitmiseks, juhul kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:

- niitmine on vajalik liigikaitseliste eesmärkide saavutamiseks;
- alalt on võimalik teha heina, sealjuures niide kokku koguda.

Rannaniidul on eriti olulised hästi hooldatud madalamad kohad. Kui karjatamisel loomad söövad sealt ja trambivad ala madalamates osades, siis niitmisel on oht, et need jäävad hooldamata või niidukiga niites jääb hein liialt kõrgeks. Kui aga vana taimestik veekogudesse jääb, hakkab see seal kogunema ja ajapikku lagunema. Nii ei sobi need ei kahlajatele, kuna kulukiht takistab maapinnalt toidu kättesaamist, ega ka kahepaiksetele sigimiseks, kuna neis pole laguneva taimestiku tõttu piisavalt hapnikku.

Loopealsetele niitmisloa andmisel arvestab Keskkonnaamet niidu produktiivsust – heina kasv peab olema piisavalt suur, et sealt oleks võimalik heina teha ning maha niidetud heina kokku koguda. Samuti antakse luba siis, kui niitmine on vajalik liigikaitseliste eesmärkide saavutamiseks.

Loopealse võib jätta kohustuseperioodi jooksul ühel aastal hooldamata, kui loopealne on heas seisus ja vähese produktiooniga (vähese heina kasvuga). Puhkeaasta taotlemiseks tuleb toetuse saajal saada Keskkonnaametilt nõusolek hiljemalt kohustuseaasta 1. augustiks. Keskkonnaamet arvestab nõusoleku andmisel järgmisi asjaolusid:

- ala on ülepinnaaliselt heas seisus või ülepinnaaliselt hooldatud vähemalt puhkeaastale eelneval kolmel aastal;
- avatud kohtades on niidukamar (võib olla laiguti hävinud suurema karjatamiskoormuse tõttu);
- põõsaste katvus on kuni 30%;
- puhkeperioodile eelneval aastal on karjatamiskoormus olnud piisav: vähemalt 50% alast on karjatamisperioodi lõpuks madalaks söödud rohustuga (kuni 5 cm kuivadel loopealsetel ja kuni 10 cm niisketel loopealsetel);
- alal puudub noor lehtpuuvõsa. Noore lehtpuuvõsa esinemise korral tuleb puhkeaasta jooksul või puhkeaastale eelneval aastal see eemaldada;
- ala taastamisest on möödas rohkem kui viis aastat.

Karjatataval alal on lubatud eelnevalt niitmine, kui niitmine ja niite kokkukogumine on tehtud hiljemalt 1. augustiks ja 1. oktoobriks tagatakse karjatamise tulemusele seatud tingimused. Loopealsetel ja rannaniidul on eelnev niitmine lubatud üksnes Keskkonnaameti nõusolekul.

Ajalooliselt on olnud loomade ädalal karjatamine tavapärase praktika – loomad lasti heinamaale mõned nädalad pärast suvist heinategu, kui pealekasvanud biomass oli piisavalt suur. Eriti hea on selline ala hooldamine lindudele, kes eelistavad kevadel vähese kulukihiga alasid, samuti on linnupoegadel paksu kulukihiga kaetud maapinnalt toidu kättesaamine raskendatud.

Mõnede poollooduslikest kooslustest sõltuvate linnuliikide arvukuse vähenemine on tingitud liialt kõrgest rohustust, pesitsusalade kulustumisest ning tüüpiliste lompide ja soonekohtade pinnastruktuuri kadumisest. Sellised tagajärjed võivad olla, kui ala niidetakse suve alguses ning sügiseks on peale kasvanud ulatuslik biomass. Seepärast on oluline soodustada niidetavatel aladel järelkarjatamist.

Hekseldamine ei ole üldjuhul hooldataval poollooduslikul kooslusel lubatud. Karjatatava poolloodusliku koosluse taimikut, mille kohta toetust taotletakse, on lubatud üle niita või hekseldada üksnes Keskkonnaameti eelneval kirjalikul nõusolekul, sealjuures võib Keskkonnaamet vajaduse korral seada tingimuseks heksli/niite kokkukogumise.

Karjatatava ala üleniitmine või hekseldamine on täiendav vahend ala hea seisundi tagamiseks või parema seisundi loomiseks. Üleniitmine või hekseldamine ei saa olla vahend puuduliku

karjatamise kompenseerimiseks. Enne loa välja andmist teeb Keskkonnaamet kohapealse kontrolli hindamaks, kas ala on piisavalt hooldatud. See tähendab, et kogu alal on tuvastatav loomade viibimine ja toitumine ning vähemalt 50% alast on madalaks söödud rohustu.

Üleniitmise või hekseldamise luba antakse karjatatavatel aladel pärast piisava karjatatavuse tagamist, sealjuures hinnatakse loa andmisel, kas taotleja on teinud endast oleneva ala heaks hooldamiseks. Seda hinnatakse muu hulgas selle kaudu, et karjatamisega ei ole viivitatud, vaid on alustatud optimaalsel ajal, on tagatud optimaalse suurusega karjakoplid ning piisav loomkoormus. Luba antakse, kui see on vajalik nende taimede niitmiseks või hekseldamiseks, mida loomad meelsasti ei söö, või ebasoovitavate dominantliikide allasurumiseks. Kui söömata heina biomass on suur, võib Keskkonnaamet määrata heksli/niite kokkukogumise. Eriti halb on niite/heksli mahajätmine rannaniitude madalamatesse veekogudesse, kus see hakkab lagunema ning loob ebasoovitavad tingimused nii kahlajatele kui ka kahepaiksetele.

Kui luba küsitakse sellise karjatatud ala kohta, kus madalaks söödud rohustu ulatus jääb alla 50%, aga taotleja on eelnevalt taganud optimaalne karjatamine (piisav loomkoormus, karjatamisega alustamine ei ole jäetud hilisele ajale jne), ning luba küsitakse eesmärgiga tagada loomadele uus sööt värske heina näol, siis võib Keskkonnaamet kaaluda võimalust anda luba üleniitmiseks või hekseldamiseks, kui see on elupaiga seisundi säilitamiseks ja parandamiseks vajalik, sealjuures tagab taotleja 1. oktoobriks nõutud karjatamise tulemuse (loomade viibimine ja toitumine kogu alal ning 50% ulatuses madalaks söödud rohustu).

Puittaimestiku üleniitmine või hekseldamine võib olla vajalik taastamisjärgsel puiskarjamaal juurevõsu allasurumiseks ja karjatataval rannaniidul, kui loomade karjatamine ei suuda ära hoida kadakate või võsa pealekasvamist.

Selleks, et poollooduslikel kooslustel kasutataks alade hooldamiseks sobivaimaid hooldamisvõtteid, on oluline taotlejatele sellealast teavet jagada. Seetõttu peab taotleja või tema esindaja olema hiljemalt esimese kohustuseaasta 20. juuniks osalenud Keskkonnaameti korraldatud MAK 2014–2020 poolloodusliku koosluse hooldamise koolitusel, kus jagatakse juhiseid alade hooldamiseks ja selgitatakse toetuse saamise tingimusi.

Keskkonnaamet koolitab ka MAK 2007–2013 poollooduslike koosluste hooldamise toetuse taotlejaid. Siinkohal tuleb teada, et osalema peab just perioodi 2014–2020 poolloodusliku koosluse hooldamise koolitusel ning eelmisel perioodil läbitud koolitust ei arvestata, kuna võrreldes eelmise perioodiga on toetuse saamise nõuded muutunud.

Kui taotleja suurendab esimese kohustuseaasta kohustuse alust maa pinda rohkem kui 15% ja algab uus kohustus, siis uuesti koolitust läbima ei pea.

Tulenevalt toetuse eesmärgist makstakse toetust alade kohta, kus tagatakse elupaiga hea seisund või selle paranemine. Seepärast määrab Keskkonnaamet toetuse saajale lisatingimusi, kui see on vajalik toetuse eesmärkide saavutamiseks. Näiteks:

- rannaniitudel ja teistel karjatatavatel aladel võib Keskkonnaamet ette näha madala kadaka, männi ja võsa eemaldamise.  
Karjatamistegevusest ainuüksi ei pruugi piisata, et tagada elupaiga hea seisundi säilimine. Kui madalal männil, kadakal, võsal lasta kasvada, halvendab see elupaiga seisundit ja elupaigast sõltuvate liikide käekäiku. Nii kaotab ajapikku mõtte ka poolloodusliku koosluse karjatamiseks makstav toetus, kui eesmärgi - säilitada elupaiga hea seisund - ei saavutata;
- lähiaastatel taastatud puiskarjamaadel, mida ohustab juurevõsu peale kasvamine, tuleb lisaks karjatamisele eemaldada juurevõsu, näiteks tuleb ala üle käia võsalõikuriga vms.

Veel aastaid peale taastamistöde lõppu võib ala ohustada juurevõsu. Ainult karjatamisest ei pruugi piisata, et takistada juurevõsu pealekasvu. Kui juurevõsul lasta kasvada, kasvab ala ajapikku uuesti kinni ning varasem taastamine ja ka hooldustoetuse maksmine muutub mõttetuks;

- kui pärast karjatamist jäävad alale piirkonnad, kus loomad pole toitunud, siis tuleb need ala osad üle niita, ja kui heina biomassi on suur, siis ka niide kokku koguda. Loomade poolt söömata ala osade üle niitmine ja niide kokku kogumine aitab alla suruda ebasoovitavate taimede levikut (roog, tarnad jne) ja seeläbi on abistav vahend elupaiga hea seisundi tagamisel;
- ala ühtlasema karjatatuse saavutamiseks tuleb optimeerida karjakopli suurust. Kui karjakoplid on suured, valivad loomad endale meelepärased ala osad ja ülepinnaalset head karjatatust on raske saavutada. Seega on optimaalne karjakopli suurus esmaseks tingimused selleks, et saavutada karjatamisele seatud tingimused;
- pesarüüste jm röövluse kahandamiseks tuleb eemaldada röövloomade varje- ja vaatluskohti, nagu põõsastikud, üksikud puud jne.

Taotleja peab silmas pidama, et kui Keskkonnaamet on täiendava hooldustingimusena seadnud ala ülehekseldamise/niitmise, siis enne hekseldamistöde alustamist tuleb Keskkonnaametilt küsida eraldi nõusolek. Keskkonnaamet kontrollib enne loa andmist kohapeal, kas ala on piisavalt karjatatud, ning vajadusel seab tingimuseks niite/heksli kokkukogumise.

Rannaniitude puhul kahjustab puittaimestik sealset elurikkust, mistõttu tuleb see alalt eemaldada. Vajaduse korral jäetakse mõned puudetukad loomadele varjumiseks, sealjuures tuleb puudetukad jätta selliselt, kus need kahjustavad alal pesitsevate ja toituvate lindude heaolu kõige vähem. Muu niidu ühikumääraga elupaikade puhul, nagu 6270, 6510 ja 7230, on soovitatav puittaimestiku katvus kuni 10–15%. Kui puittaimede katvus on suurem, tuleb see eemaldada.

Niitmise algusaeg. Niitmine on lubatud kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud ajast alates. Kui niitmise alguskuupäev ei ole kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud, võib poollooduslikku kooslust niita 10. juulist või ala looduskaitselisi väärtusi arvesse võttes Keskkonnaameti lubatud ajast alates. Keskkonnaamet määrab varasema niitmise aja juhul, kui see on vajalik ebasoovitava taimestiku allasurumiseks, et seeläbi tagada parem elupaiga seisund või kui ala niidetakse keskkonda säästval viisil kas käsitsi või hobuniidukiga.

Niidetav poollooduslik kooslus peab olema niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks. Kokku kogutud niide peab olema ära veetud taotluse esitamise aastale järgneva aasta 1. aprilliks või Keskkonnaameti nõusolekul muuks tähtpäevaks. Nõuet on järgitud, kui eelmisest aastast ei ole alal heinapalle ega -kuhjasid, hein on alalt ära veetud. Niite äravedamise hiline tähtaeg on seotud poollooduslike koosluste traditsioonilise majandamisega. Näiteks on märgadel lamminiitudel heina ära veetud talvisel perioodil, kui maa on külmunud.

Niidetavate rohumaade puhul koosluse säilimiseks niitmisest üksi ei piisa, vaid vajalik on ka niide kokkukogumine ja äravedamine. Heina niitmine säilitab küll maastiku avatuna, kuid ei taga head liigilist koosseisu. Heina mahajätmisel moodustub kulukiht, millest taimed ei suuda läbi kasvada. Samuti takistab kulukiht seemnete idanemist. Heina kokkukogumine ja äravedamine on oluline ka seetõttu, et nendega viiakse ära toitaineid, eelkõige lämmastikku. Taimed koguvad lämmastikku ja kasutavad seda taimekasvu soodustamiseks. Kui niidet ei koristataks ega ära ei veetaks, saaksid taimed, kes suudavad lämmastikku rohkem siduda ja tõhusamalt kasutada, teiste taimede ees kasvuks olulise eelise.

Niidetava poolloodusliku koosluse ala, mis on suurem kui 15 hektarit, tuleb niita keskkonnasõbralikul viisil – keskelt-lahku, servast-serva või Keskkonnaametiga varem kirjalikult kokku lepitud teisel meetodil. Kõnealusel viisil niitmine võimaldab rohumaal pesitsevatel lindudel ja seal viibivatel loomadega alalt aegsasti niitmise eest põgeneda. Servast-serva meetodil niitmisel liigutakse edasi-tagasi, niites järk-järgult ühest äärest teise. Keskelt-lahku meetodil niites tehakse esimene niide ala keskelt ning liigutakse järk-järgult ala ääre suunas. Servast ringiratast keskpunkti suunas niitmine ei ole lubatud.

Üle 15 hektari suurusel alal niitmistöde alustamisest tuleb teavitada Keskkonnaameti. Soovitatav on teavitada kirjalikult näiteks e-posti teel, aga lubatud on ka helistamine ja SMS-i saatmine. Keskkonnaamet registreerib/protokollib teavituse asjakohases andmebaasis. Nõue ei kehti puisnisiietude puhul, kuna nimetatud kooslustel on puude esinemise tõttu niitmine niigi liigendatud ja niitmine toimub keskmisest väiksemate niidukitega.

Keskkonnasõbraliku niitmisevõtte nõue ja niitmistödest teavitamise kohustus kehtib taotleja kõikidele niidetavatele aladele, mis on suuremad kui 15 hektarit. Näiteks kui toetuse taotlejal on kolm üle 15 hektari suurust niidetavat ala, siis tuleb nendel kõikidel rakendada keskkonnasõbralikku niitmisevõtet, sealjuures tuleb töödest teavitada iga ala puhul eraldi, antud näite puhul kokku kolm korda.

Karjatamise algusaeg. Kui karjatamise alguskuupäev on kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas, liigi kaitse või ohjamise tegevuskavas sätestatud, võib loomi karjatada neis sätestatud ajast alates. Kui karjatamise algusaeg ei ole kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või ohjamise tegevuskavas sätestatud, tuleb rannaalal karjatamisega alustada hiljemalt 31. mail või Keskkonnaameti nõusolekul muust tähtpäevast alates. Karjatamisega võib alustada endale sobival ajal, kui Keskkonnaamet on andnud selleks nõusoleku – sellisel juhul poollooduslike koosluste loetellu alguskuupäeva ei märgita.

Karjatamise tulemus. Karjatamise tulemusena peab olema 1. oktoobriks kogu taotletaval alal visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud – rohustu on vähemalt 50% ulatuses madalaks söödud ja ülejäänud ala peab olema samuti valdavalt söödud rohustuga.

Madalaks söödud rohustu sõltub koosluse tüübist ja konkreetsest hooldatavast alast. Madalaks söödud rohustu hindamisel on kaks meetodit. Esimesel juhul on loomadel madalaks söödud niiduala, kus rohu kõrgus on

- kuivadel loopealsetel kuni 5 cm;
- luhaaladel kuni 20 cm ning
- rannaaladel, niisketel loopealsetel ja kõikidel teistel kooslustel kuni 10 cm.

Teisel juhul hinnatakse madalaks söödud rohustut kohapeal kasvava rohustu kõrguse järgi – madalaks söödud rohustu on kuni ¼ kohapeal kasvava rohustu kõrgusest. Näiteks kui majandamata poolloodusliku koosluse rohustu kõrgus on 60 cm, siis 1. oktoobriks peab olema vähemalt pool alast kaetud rohustuga, mille kõrgus on maksimaalselt 15 cm.

Karjatamise tulemusena peab olema ülepinnaalalt tuvastatav loomade toitumine, st kogu alal on loomad heina söönud. Näiteks kui alal on sügisel õitsev roog, st seda ei ole loomad söönud, siis ei ole nõue täidetud.

Poollooduslikul kooslusel on loomadele lisa sööda andmine keelatud.

Heina etteandmine võib mõjuda kui väetamine. Muutuvad mullaomadused ja mikrofloora, mulla niiskustingimused jms ning eelise saavad ebasoovitavad liigid, mis tõrjuvad teised liigid taimikust välja. Lisatoitainete tõttu muutub rohustu lopsakamaks ja liigivaesemaks. Silo- ja heinapallide viimisel kooslusele antakse tuge ka teatud liiki taimede seemnelisele

paljunemisele. Loomade lisa söötmisega võib kaasneda ka ülemäärane ala tallamine, mistõttu võib kooslus hävida.

Kui loomi ei ole võimalik teistele aladele suunata, tuleb söötmisala taotletavast alast välja arvata. Ekspertide hinnangul on taimiku liigilise koosseisu taastumise aeg umbes kümnekordne mõjutamise aeg.

Loomi tuleb sööta väljaspool poollooduslikku kooslust (söötmiseks ei loeta loomade karjatamist ja soola andmist loomadele, samuti on lubatud lühiajaliselt ja väikeses koguses heina ja muu sööda (õuna, kartuli, jõusööda, jahu, leib) andmine näiteks loomade kokkukogumise ja inimesega harjutamise eesmärgil, ning tingimusel, et hoitakse ära eelmises lõigus nimetatud negatiivseid mõjusid. Kuna vili võib hakata idanema, ei tohi seda suures koguses anda ega maapinnale söömiseks puistata. Kui jahu kasutatakse loomade nuumamiseks, siis seda tuleks teha väljaspool poollooduslikku kooslust selleks ette nähtud hoones (laudas vms).

Lisategevuse valimine liigikaitselisel olulistel rannaaladel. Tegemist on vabatahtlikult valitava üheaastase nõudega, mille tulemusena on vajalik kõrgema hooldus kvaliteedi tagamine. Tegevust saab valida alates 2016. aastast. Täpsemad tingimused on kirjeldatud „[Poollooduslike koosluste tegevuskavas 2014–2020](#)“ (tegevuskava peatükis 5.7).

Taotleja peab teavitama makseasutust PRIAt kõikidest muudatustest, mis ilmnevad võrreldes taotluse esitamise hetkega, sealjuures tuleb teavitada PRIAt, kui soovitakse muuta poolloodusliku koosluse ala hooldamise võtet. Kui toetust taotleti ala karjatamise eest, kuid tegelikult soovitakse ala hooldada siiski niitmise ja niite kokkukogumise teel, tuleb PRIAle esitada taotluse muutmise avaldus.

## **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäärad ühe hektari kohta kalendriaastas on:

- 1) puisniidu niitmise korral 450 eurot;
- 2) puiskarjamaa karjatamise korral 250 eurot;
- 3) kadakatega niitude karjatamise korral 250 eurot;
- 4) kadakatega niitude niitmise korral 185 eurot;
- 5) muu niidu karjatamise korral 150 eurot;
- 6) muu niidu niitmise korral 85 eurot;
- 7) liigikaitselisel olulistel rannaaladel poollooduslike koosluste täiendava hooldamise korral 232 eurot.

Kui punktides 2–6 nimetatud poollooduslik kooslus piirneb muude poollooduslike kooslustega või sisaldab muid poollooduslikke kooslusi, kuid nende koosluste üleminekut ei ole võimalik looduses selgelt eristada, võib toetust anda 2–6 sätestatud määras ka muude poollooduslike koosluste kohta tingimusel, et muu poollooduslik kooslus ei moodusta kogu taotletavast alast enam kui 49 protsenti.

Toetuse ühikumääradele vastavad keskkonnaregistrisse elupaiga koodid:

- 1) puisniit elupaiga koodiga 6530;
- 2) puiskarjamaa elupaiga koodiga 9070;
- 3) kadakatega niit elupaiga koodiga 4030, 5130, 6210 või 6280;
- 4) muu niit elupaiga koodiga 1630, 4030, 6210, 6270, 6280, 6410, 6430, 6450, 6510, 7230 või 8240.

Toetuse ühikumäära kehtestamise aluseks on finantsarvutused, kuna toetusega saab hüvitada üksnes tavapärase põllupidamisega võrreldes poolloodusliku koosluse hooldamisel järgitavate



täiendavate tingimuste (nõuete) täitmisega kaasnevat saamata jäänud tulu ja lisakulu. Täpsem teave selle kohta, millised kaasnevad lisakulud ja saamata jäänud tulu on iga toetuse ühikumäära väljatöötamisel arvesse võetud, on esitatud arengukava peatükis 8.2.8.3.7.10.

## **16. MAHEPÕLLUMAJANDUSELE ÜLEMINEKU TOETUS JA MAHEPÕLLUMAJANDUSEGA JÄTKAMISE TOETUS (MAH)**

Maaeluministri 30. aprilli 2015 määrus nr 53 „[Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus](#)“ kehtestab mahepõllumajandusele ülemineku ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse andmise tingimused ja korra.

### **Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale**

Mahepõllumajandusele ülemineku toetust ja mahepõllumajandusega jätkamise toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik, kes on aktiivne põllumajandustootja.

Mahepõllumajandusele ülemineku toetust võib taotleda taotleja, kes:

- 1) esitas PMA-le esimesele kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal või esimesel kohustuseaastal ettevõtte esmakordse tunnustamise taotluse [mahepõllumajanduse seaduse](#) alusel ja alustas üleminekut mahepõllumajanduslikule tootmisele;
- 2) ei ole eelnenud kalendriaastatel taotlenud arengukava alusel antavat mahepõllumajandusele ülemineku toetust, mahepõllumajandusega jätkamise toetust või „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antavat mahepõllumajandusliku tootmise toetust.

Mahepõllumajandusele ülemineku toetus on ette nähtud mahepõllumajanduse tootmisega alustajatele. Toetusega kompenseeritakse osaliselt mahepõllumajandusliku tootmisega alustamise ja kohustuse täitmisega kaasnevad täiendavad kulud ja saamatajäänud tulu.

Mahepõllumajandusega jätkamise toetust võib taotleda taotleja, kelle ettevõtte on kogu kohustuseperioodi kestel mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud.

### **Kohustus**

Mahepõllumajandusele ülemineku toetust ja mahepõllumajandusega jätkamise toetust antakse mahepõllumajandusliku tootmise ning sellega seonduvate tegevuste elluviimise eest järjepidevalt viie järjestikuse kalendriaasta jooksul toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse.

Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse taotlejale antakse viie järjestikuse kalendriaasta (edaspidi *kohustuseperiood*) kuni kahel esimesel kalendriaastal mahepõllumajandusele ülemineku toetust ning järgnevatel kalendriaastatel mahepõllumajandusega jätkamise toetust.

### **Toetusõiguslikkuse nõuded maa kohta**

Toetusõiguslik maa on taotleja kasutatav ja mahepõllumajanduse registrisse kantud kokku vähemalt 1,00 hektari suurune:

- 1) põllumaa, millel kasvatatakse teravilja, kaunvilja, rühvelkultuuri, õli- või kiukultuuri või muud tehnilist kultuuri (edaspidi koos põllukultuur), köögivilja, maasikat või lisa nimetatud ravim- ja maitsetaimi. Köögiviljaks loetakse üksnes inimtoiduks kasvatatavaid köögivilju. Need kultuurid, mis on põllumajandusmaa klassifikaatoris märgitud küll köögiviljaks, aga mida kasvatatakse söödaks, loetakse söödajuurviljaks ja need tuleb taotlusele märkida muu

rühvelkultuurina. Kui köögivilju kasvatatakse segus heintaimedega, näiteks lehtsigurit, siis on tegemist rohumaa.

2) põllumaa, millel kasvatavad heintaimed on põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 „[Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded](#)” sätestatud nõuete kohaselt põldtunnustatud;

3) põllumaa, mida hoitakse mustkesas või mis on jäetud sööti;

4) maa, millel kasvatatakse puuvilja- või marjakultuuri;

5) põllumaa, millel kasvatatakse kuni kolmel järjestikusel kalendriaastal heintaimi ja hiljemalt heintaimede kasvatamise kolmandale järjestikusele kalendriaastale järgneva kohustuseaasta 15. juunist alates kasvatatakse seal põllukultuuri, ravim- või maitsetaimi, köögivilja, maasikat, puuvilja- või marjakultuuri. Kui maa jäetakse heintaimede kasvatamisele järgneval aastal mustkesasse või sööti, siis see maa ei ole toetusõiguslik ning eelnevatel aastatel selle maa kohta makstud toetus nõutakse tagasi.

Selle ajavahemiku arvutamisel, mille jooksul on põllumaad kasutatud heintaimede kasvatamiseks, võetakse arvesse ka kohustuseperioodile vahetult eelnenud iga aasta, millal seal kasvatati järjestikku heintaimi. See tähendab, et heintaimede kasvatamiseks kasutatud põllumaa vanust arvestatakse tagasiulatuvalt ning uuendamine ilma vahekultuurita ei katkesta selle vanust. Söötiis maa ja mustkesa sellise põllumaa vanust ei katkesta. Heintaimede allakülvi aasta loetakse heintaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa vanuse arvestamise juures null aastaks, kuna põhikultuurina arvestatakse kattekultuuri. NB! Toetuse taotlejad, kes asendavad perioodi 2007-2013 mahepõllumajandusliku tootmise toetuse kohustuse perioodi 2014-2020 kohustusega, peavad arvestama, et kui neile on eelmise kohustuse raames makstud toetust kuni 2-aastase külvikorras oleva rohumaa kohta, peavad nad hiljemalt 3. aasta 15. juuniks rajama põllule muu kultuuri kui heintaimed. Selliste põldude osas kontrollitakse nõude täitmist vastavalt eelmise perioodi toetuse maksmise tingimustele.

6) rohumaa, millel ei kasvatata põldtunnustatud heintaimi ja mis ei ole kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa.

Maa, millel kasvatatakse puuvilja- või marjakultuuri või maasikat, on toetusõiguslik, kui taimede istutustihedus on vähemalt järgmine:

- 1) õunapuu tugeva kasvuga alusel – 100 istikut hektari kohta;
- 2) õunapuu keskmise kasvuga alusel – 300 istikut hektari kohta;
- 3) õunapuu nõrga kasvuga alusel – 500 istikut hektari kohta;
- 4) luuviljalised, pirnipuu – 270 istikut hektari kohta;
- 5) astelpaju, aroonia – 400 istikut hektari kohta;
- 6) sõstar, karusmari – 800 istikut hektari kohta;
- 7) vaarikas, pampel – 3000 istikut hektari kohta;
- 8) viinapuu – 1300 istikut hektari kohta;
- 9) kultuurmustikas, ebaküdoonia – 1000 istikut hektari kohta;
- 10) kultuurjõhvikas – 30 000 istikut hektari kohta;
- 11) maasikas – 20 000 taime hektari kohta.

Tegemist on minimaalse taimede arvuga ühe hektari kohta, mille puhul saab seda maad veel istandikuks lugeda. Arvestades istikute võimalikku väljalangemist on soovitatav ühele hektarile neid rohkem istutada. Toetusõigusliku pinna hulka loetakse ka toetusõigusliku maaga külgnev teenindusala, mida kasutatakse põllutöomasina überpööramiseks. Teenindusala alla jäävat maad ei arvestata taimede istutustiheduse määramisel hektari kohta.

Toetust antakse rohumaa kohta, mis ei ole põllumaa, millel kasvatatakse põldtunnustatud heintaimi või kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa, tingimusel, et rohumaa iga hektari kohta on taotlejal sellisel arvul mahepõllumajanduslikult peetavaid veiseid, hobuseid, lambaid või kitsi, et loomkoormus hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut komisjoni rakendusmääruse

(EL) nr 808/2014 II lisa kohaselt, või mille iga kuni 0,1 hektari kohta on üks mesilaspere, kui taotleja taotleb toetust mesilasperede kohta. Loomkoormuse arvestamisel võetakse arvesse taotleja nimel kohustuseaastal peetavate loomade keskmine arv, kelle kohta on andmed kantud põllumajandusloomade registrisse. Rohumaa osas, mille kohta taotleja taotleb toetust, kuid millel puudub loomkoormus, toetust ei maksta, kuid kohustus algab (jätkub).

Mesinik, kes muid loomi ei pea, saab toetust rohumaa hektari kohta taotleda ainult selle pinna puhul, mis ei ületa 0,1 hektarit mesilaspere kohta. Mesilasperede kohta toetuse taotlemiseks kehtib nõue, et majapidamises pidi toetuse taotlemise aastale eelnenud kalendriaastal olema keskmiselt vähemalt viis mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet. Täidetud peab olema ka nõue, mille kohaselt peab taotleja kasutama vähemalt 1,00 hektarit põllumajandusmaad mahepõllumajandusliku taimekasvatusega tegelemiseks. Kui taotlejal on ainult rohumaa ja viis mesilasperet, mille kohta võib tal olla kuni 0,5 hektarit ilma loomadeta rohumaad, siis toetuse saamiseks peab tal lisaks olema vähemalt 0,5 hektari kohta vajalikul hulgal loomi. Kui taotlejal ei olnud kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal mahepõllumajanduslikult peetavaid mesilasperesid ja ta alustas mahemesindusega tegelmist kohustuseaastal, siis ei anta talle ka toetust rohumaa kohta.

Toetust ei anta toetusõigusliku maa kohta, mida on kohustuseaastal hoitud mustkesas või mis on jäetud sööti. Mustkesa on põllumajanduskultuuride klassifikaatori kohaselt külvikorras olev maa, kus vegetatsiooniperioodi vältel valmistatakse maa korduva harimisega ette järgmiste põllukultuuride külviks ning eelkultuuri ei kasvatata. Sealjuures tuleb mustkesa harida selliselt, et umbrohutaimed ei kasvaks üle 5 cm pikkuseks, soovitatavalt tuleb harida iga 2–3 nädala tagant. Mulla intensiivse harimisega on umbrohtu ja taimekahjustajaid võimalik küll tõhusalt hävitada, kuid harimise käigus kiireneb mulla orgaanilise aine mineraliseerumine, mille tõttu väheneb ka oluline hulk mulla orgaanilist ainet, lõhutakse mullastruktuuri ja suureneb toiteelementide leostumine. Lisaks on selline harimine väga töö- ja energiamahukas ega ole majanduslikult tulus. Seega ei ole põhjendatud maksta mustkesas hoitava maa kohta mahepõllumajandusliku tootmise toetust.

Sööti jäetud maa on põllumajanduskultuuride klassifikaatori kohaselt külvikorras olev maa, mis ei kanna saagiaasta jooksul saaki. Sööti jäetud maal kasvab vabalt looduslik taimestik, mida kasutatakse loomade söötmiseks või mis küntakse sisse. Mullaviljakuse tõstmiseks võib maa sööti jätmise asemel külvata sellele haljasväetistaimi. Maa kohta, mida hoitakse mustkesas või mis on jäetud sööti, võib taotleja esimesel kohustuseaastal võtta kohustuse, kui aga pärast esimest kohustuseaastat hoitakse kohustusealust maad mustkesas või jäetakse see sööti, siis kohustus selle maa puhul jätkub, kuigi toetust sellele ei anta.

Toetust ei anta toetusõigusliku maa kohta, millel kasvatatakse lisas nimetatud ravim- või maitsetaimi söödaks. Kui kasvatatakse ravim- ja maitsetaimede loetellu kantud taimi näiteks ristiku allakülviga ning neid alasid kasutatakse loomade karjatamiseks ning sööda varumiseks, siis kaob ära vajadus töömahuka käsitsitöö järele umbrohtude eemaldamiseks ning taimede korjamiseks ja kuivatamiseks. Seega vähenevad tunduvalt tehtavad lisakulutused ja kõrge määraga toetuse maksmise põhjendus.

Toetust ei anta maa kohta, mille kohta taotletakse:

- 1) KSM toetust;
- 2) KSA toetust;
- 3) KSK toetust;
- 4) MULD toetust;
- 5) PLK toetust;

Toetust ei anta maa kohta, millel kasvatatakse põllumajanduskultuuri kitsede ja lammaste söödaks loomade heaolu toetuse raames.

## Nõuetele vastavus

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri [14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“](#) sätestatud nõudeid ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteemi ja nõudeid on pikemalt kirjeldatud „[Nõuetele vastavuse](#)“ peatükis.

## Baasnõue

Baasnõuded on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 29 lõikes 2 nimetatud kohustuslikud nõuded, mida taotleja täidab kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses kohustuseperioodi jooksul. Baasnõue on täidetud, kui taotleja kannab veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse andmed kohustuseperioodi jooksul põllumajandusmaal tehtud kõikide tegevuste kohta.

## Nõuded toetuse saamiseks

Nõudeid toetuse saamiseks tuleb täita kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal, kui määruses ei ole sätestatud teisiti. Taotleja põllumajandusliku majapidamise moodustavad kõik tema juhitavad ja põllumajanduslikuks tegevuseks kasutatavad üksused, mis asuvad Eesti territooriumil. Seega kui taotletakse mahepõllumajandusliku tootmise toetust ja kohustus on võetud vaid osale põllumajandusliku majapidamise maale, tuleb nõudeid täita siiski kogu põllumajandusliku majapidamise maal, see tähendab ka tavamaal.

Kogu kohustuseperioodi kestel tuleb mahepõllumajanduslikul maal täita mahepõllumajandusliku taimekasvatuse ja mahepõllumajanduslike loomade puhul mahepõllumajandusliku loomakasvatuse nõudeid. See tähendab, et kui taotletakse toetust teatavate põldude kohta, ei tohi kohustuseperioodi jooksul nendel põldudel tavatootmisega tegeleda. Samuti nende loomaliikide puhul, keda peetakse mahepõllumajanduse nõuete kohaselt, on keelatud ajutiselt, näiteks talveperioodiks tavatootmist tagasi minna ja siis kevadel uuesti mahetootmisega alustada.

### 1. Viljavaheldus ja liblikõieliste kasvatamine

Põllumajanduskultuur peab olema külvatud, maha pandud või istutatud kohustuseaasta 15. juuniks, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid, või tuleb maad hoida sama kuupäeva seisuga mustkesas või söödis. Samal põllul ei tohi kasvatada sama liiki põllukultuuri või köögiviljakultuuri kauem kui kahel järjestikusel aastal ning sama liiki teravilja kauem kui kolmel järjestikusel aastal.

Ristõieliste sugukonda kuuluvat põllumajanduskultuuri ei tohi kasvatada samal põllul uuesti enne kolme aasta möödumist. Ristõieliste sugukonda kuuluvad põllumajanduskultuurid on nimetatud [põllumajanduskultuuride loetelus](#). Kuna rapsi suurenenud kasvupinnad ja liiga sage järgnevus külvikorras on loonud soodsad tingimused taimekahjustajate leviku suurenemiseks, ei ole lubatud ristõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure kasvatada uuesti samal põllul enne kolme aasta möödumist. Seega kui 2016. aastal kasvatatakse põllul rapsi, siis sellel põllul võib uuesti rapsi või mõnda muud ristõieliste sugukonda kuuluvat põllumajanduskultuuri kasvatada 2020. aastal. Selle nõude täitmisel arvestatakse ka kohustuse võtmise eelsetel aastatel põllul kasvatatud põllumajanduskultuure.

Perekonda köömen kuuluvaid põllumajanduskultuure on lubatud kasvatada samal põllul kuni kolmel järjestikusel aastal, kuna harilikust köömnest saab saaki mitmel külvijärgsel aastal.

Viljavahelduse rakendamine võimaldab ohjata haiguste, kahjurite ja umbrohtude levikut. Erinevate põllumajanduskultuuride vaheldumine samal maal tagab parema mulla struktuursuse, aitab säilitada ja suurendada mullaviljakust, parandada väetiste kasutamise tõhusust ning vähendada toiteelementide väljaleostmist mullast.

Mustkesa ja söötis maa, mida kasutatakse põllumajanduskultuuride vaheldusena, ei katkesta põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust külvikorras.

Mais ja tatar katkestavad teraviljade järgnevuse külvikorras.

Viljavahelduse nõudeid ei pea täitma mitmeaastaste köögiviljade, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise korral ning väiksema kui 0,3 hektari suuruse põllu kohta, millel kasvatatakse teravilja, kaunvilja, muud tehnilist kultuuri, köögivilja, õli-, kiu- või rühvelkultuure. Mitmeaastasteks köögiviljadeks loetakse rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mädarõigas ja mugullauk. Nõuet peab täitma alla 0,3 ha suurustel põldudel, kui need moodustavad teiste sama ühikumäärarupi põldudega vähemalt 0,3 ha suuruse maa-ala.

Viljavahelduse või külvikorra nõuete järgimisel võetakse arvesse ka põllumajanduskultuurid, mida kasvatati sellel põllul kohustuseperioodile vahetult eelnenud kalendriaastatel. See tähendab, et viljavahelduse või külvikorra nõuetes sätestatu ei hakka kehtima mitte kohustuse võtmise aastast alates, vaid nende täitmisel peab arvestama samal põllul ka kohustuseperioodile eelnenud aastatel kasvatatud põllumajanduskultuuridega. Näiteks, kui samal maal on enne kohustuse võtmist kolmel järjestikusel aastal kasvatatud teravilja, siis esimesel kohustuseaastal peab sellel maal kasvatama muud toetusõiguslikku põllumajanduskultuuri kui teravili.

Vähemalt 20 protsendil põllumaal peab kasvatama liblikõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi *liblikõielised*) puhaskultuurina, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega.

Põllumaa arvestusse lähevad kõik taotleja kasutuses olevad põllud, mis on taotlusele märgitud tähisega P (põllumajanduskultuurid ja lühiajaline rohumaa) või M (mustkesa). Alla 0,3 ha suurused põllud arvestatakse põllumaa hulka, kui need moodustavad teise samas ühikumäärarupis oleva põlluga vähemalt 0,3 ha suuruse maa-ala. Liblikõieliste puhaskultuuri ja liblikõieliste-kõrreliste heintaimede segu on lubatud kasvatada ka allakülvina. Allakülvina liblikõieliste puhaskultuuri ja liblikõieliste-kõrreliste segu kasvatamisel tuleb arvestada sellega, et järgmisel aastal on sellel põllul rohumaa. Ravim- ja maitsetaimede segud liblikõielistega lähevad liblikõieliste arvestusse, kui liblikõieliste kaetus segus on vähemalt 30% . Taotlusele märgitakse sellisel põllul kasvatatavaks kultuuriks liblikõieliste ja muude põllumajanduskultuuride segu (30-80% liblikõielisi) ja põld loetakse rohumaaks. Liblikõieliste kaetus liblikõieliste-kõrreliste heintaimede ja liblikõieliste-haljasväetistaimede segu taimikus peab olema vähemalt 30 protsenti. Põldhernest on lubatud kasvatada tugikultuuriga, kui põldherne kaetus segu taimikus on vähemalt 70 protsenti.

Liblikõieliste põllumajanduskultuuride ja neid sisaldavate segude kasvatamine külvikorras suurendab mullaviljakust ja parandab mulla füüsikalisi omadusi. Liblikõielised põllumajanduskultuurid transpordivad sügavamatest mullakihtidest künnikihti mineraalseid toiteelemente ja sümbioosis mügarbakteritega seovad õhulämmastikku, muutes need järgnevatele põllumajanduskultuuridele kättesaadavaks. Mitmeaastaste liblikõieliste abil on võimalik tõhusalt alla suruda umbrohtusid ja vähendada viljaka mullakihi erosiooni. Ühtlasi mitmekesisivad liblikõielised põllumajanduskultuurid maastikku, on toidutaimedeks tolmeldajatele ning elu-, toidu- ja varjepaikadeks teistele loomadele (sh lindudele), suurendades bioloogilist mitmekesisust.

Liblikõieliste kasvatamise nõuet ei pea täitma alla 0,3 ha suurusel põllul ning nõude täitmisel ei arvestata alla 0,3 ha suurust põldu (arvestatakse ka maa-alasid) põllumajandusliku majapidamise põllumaa hulka.

## 2. Võraaluste ja reavahede hooldamine

Viljapuude ja marjapõõsaste reavahed tuleb hoida vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaras. Uue puuvilja- ja marjaiaia rajamise korral peavad reavahed vähemalt kahe kolmandiku ulatuses olema rohukamaraga kaetud aia rajamisele järgneva aasta 15. juuniks. Rohi võib põllumajandusmaal, millel kasvatatakse viljapuid ja marjapõõsaid, sealhulgas teenindusalal, olla kuni 30 cm kõrgune. Viljapuude ja marjapõõsaste võrasid peab lõikamise teel hooldama. Võraaluste ja reavahede ning viljapuude ning marjapõõsaste võrade hooldamise nõuet ei pea täitma alla 0,3 (arvestatakse ka maa-alasid) ha suurusel põllul.

## 3. Talvine taimkate

Vähemalt 20 protsenti põllumajandusliku majapidamise põllumaast tuleb hoida igal kohustuseaastal 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all.

Põllumaa arvestusse lähevad kõik taotleja kasutuses olevad põllud, mis on taotlusele märgitud tähisega P (põllumajanduskultuurid ja lühiajaline rohumaad) või M (mustkesa). Alla 0,3 ha suurusel põllul arvestatakse põllumaa hulka, kui need moodustavad teise samas ühikumäärarühmis oleva põlluga vähemalt 0,3 ha suuruse maa-ala.

Talviseks taimkatteks loetakse taliviljad, rohumaad, maasikas ning muud sügisel rohelist taimikut omavad põllumajanduskultuurid. Koristuse käigus mahavarisenud kultuurtaimede seemned on varis, millest tärnanud taimed loetakse umbrohuks ning seetõttu ei arvestata seda talviseks taimkatteks. Ka koristamata põllukultuure ja kõrretüüpe ei loeta talviseks taimkatteks, kuna sellised taimed on kasvu juba lõpetanud ega aita vältida leostumist.

Talvise taimkatte all hoidmise nõuet ei pea täitma alla 0,3 ha suurusel põllul ning nõude täitmisel ei arvestata alla 0,3 ha suurust põldu (arvestatakse ka maa-alasid) põllumajandusliku majapidamise põllumaa hulka.

## 4. Mullaproovid

Põllumajandusliku majapidamise põllumaa kohta tuleb vähemalt üks kord kohustuseperioodi jooksul korraldada mullaproovide võtmine. Põllumaa arvestusse lähevad kõik taotleja kasutuses olevad põllud, mis on taotlusele märgitud tähisega P (põllumajanduskultuurid ja lühiajaline rohumaad) või M (mustkesa). Alla 0,3 ha suurusel põllul arvestatakse põllumaa hulka, kui need moodustavad teise samas ühikumäärarühmis oleva põlluga vähemalt 0,3 ha suuruse maa-ala.

Võetud mullaproovid tuleb toimetada mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse. Iga kohustuseaasta 1. detsembriks peab kogu toetusõigusliku maa iga kuni 5 hektari kohta olema võetud ja laboratooriumisse toimetatud vähemalt üks mullaproov, millest on laboratooriumis võimalik määrata mulla happesust, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust ning mulla orgaanilise süsiniku sisaldust.

Kui taotlejal on kohustuseaastale eelnenud nelja aasta jooksul põllumaalt võetud mullaproovid ja nende kohta on väljastatud analüüsitulemused mulla happesuse, fosfori ja kaaliumi sisalduse ning mulla orgaanilise süsiniku sisalduse kohta, peab taotleja võtma vajaduse korral täiendavaid mullaproove ja saatma need laboratooriumisse arvestusega, et kokku oleks iga viie hektari põllumaa kohta võetud üks mullaproov. Taotleja saadab need mullaproovid analüüside tegemiseks laboratooriumisse kohustuseaasta 1. detsembriks.

Mullaproovide nõudes arvestatakse ka perioodil 2009–2013 võetud kuni viie aasta vanuseid mullaproovide analüüside tulemusi. Uued mullaproovid mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi analüüsimiseks tuleb võtta eelmiste mullaproovide võtmisele järgneva viienda aasta 1. detsembriks. Näiteks, kui eelmised mullaproovid võeti 2013. aastal, tuleb uued proovid võtta 2018. aasta 1. detsembriks. Kui kohustuse võtmise aastale eelnenud viie aasta jooksul ei ole põllumajandusliku majapidamise maalt mullaproove võetud ja laboratooriumisse analüüsimiseks saadetud, tuleb korraldada mullaanalüüside võtmine ja laborisse analüüsimiseks saatmine esimese kohustuseaasta 1. detsembriks. Kui taotleja suurendab kohustuseperioodi jooksul toetusõigusliku maa pindala, peab ka sellisel maal järgima mullaproovide võtmise nõuet.

Üle 10 hektari suuruse põllumaaga põllumajanduslikes majapidamistes võtab alates 2015. aastast mullaproovid PMK korraldatud mullaproovivõtjate koolitusel osalenud isik. Kui mullaproovid kogub koolituse läbinud isik, väljastab PMK analüüsitulemustega nii laboriprotokolli kui ka väetustarbekaardi. Väetustarbekaardi alusel saab tootja kavandada väetamist vastavalt väetustarbele põldude ja ka põlluosade kaupa. Mullaproovivõtjate koolituse läbinud isikute nimekiri koos kontaktandmete ja tegevuse maakonnaga on leitavad internetist PMK kodulehelt <http://pmk.agri.ee/index.php?valik=168&keel=1&template=template2teenused.html>.

Iga kuni 5 hektari kohta võetud mullaproovist tuleb laboratooriumis lasta määrata vähemalt mulla happesus, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldus. Laboratoorium peab määrama mulla happesuse kaaliumkloriidi (pHKCl) lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaat (DL meetod) või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaat (AL meetod) meetodil. Nimetatud meetoditel on Eestis välja töötatud väetustarbe gradatsioonid ja seega on need meetodid Eesti tingimustes väetamise planeerimisel kasutatavad. Kohustuseperioodi jooksul võetud mullaproovidest peab lisaks taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldusele ning mulla happesusele analüüsima viienda aasta 1. detsembriks mulla orgaanilise süsiniku sisaldust arvestusega, et põllumaa iga kuni 20 hektari kohta oleks analüüsitud vähemalt üks proov. Kui põllumaad on alla 5 hektari, tuleb võtta ikkagi vähemalt üks mullaproov, millest tuleb lasta analüüsida nii mulla happesus, toitelemendid fosfor ja kaalium ning mulla orgaaniline süsinik. Kui põllumaad on näiteks 30,1 hektarit, siis tuleb võtta mulla happesuse, fosfori ja kaaliumi analüüsimiseks 7 proovi; kui maad on 29 hektarit, siis tuleb võtta 6 proovi jne. Toiteelementide ja mulla happesuse määramiseks võetud mullaproovidest tuleb iga kuni 20 hektari maa kohta ehk siis vähemalt igast neljandast proovist lasta analüüsida mulla orgaanilise süsiniku sisaldust.

Laboratooriumi väljastatud kehtivate mullaproovide analüüsi tulemused peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad. Mullaproove ei pea võtma alla 0,3 ha suuruselt põllult. Nõuet peab täitma alla 0,3 ha suurusel põldudel, kui need moodustavad teiste sama ühikumäärarupi põldudega vähemalt 0,3 ha suuruse maa-ala.

## 5. Koolitused

Taotleja või tema esindaja, kes tegeleb mahepõllumajandusliku tootmisega, peab olema kohustuse võtmise aasta 1. novembriks osalenud vähemalt 12 akadeemilist tundi mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitusel või õppepäeval ja viienda kohustuseaasta 1. juuniks vähemalt 12 akadeemilist tundi mahepõllumajandusliku tootmise, töötlemise või turustamise täienduskoolitusel või õppepäeval. Mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitus või õppepäev on mõeldud eelkõige tootjatele, kes sellel aastal alustavad mahepõllumajandusliku tootmisega ja on esitanud tunnustamiseks taotluse Põllumajandusametile. Mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitusel või õppepäeval käsitletakse peamiselt mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse nõuetega seonduvat.

Mahepõllumajandusliku tootmise täienduskoolituse või õppepäeva eesmärgiks on tõsta tootjate teadlikkust mahepõllumajandusest, viia neid kurssi uuemate suundade ja võimalustega, tutvustada uusi tehnoloogiaid, mahepõllumajandusse sobivaid sorte ja tõuge, tagada mullaviljakuse säilitamine, tutvustada töötlemise ja turustamise võimalusi jmt.

Algkoolitusel või õppepäeval ei pea osalema taotleja või tema esindaja, kes on kohustuse võtmise aastale eelnenud viie aasta jooksul osalenud vähemalt 12 akadeemilist tundi mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitusel või õppepäeval või mahepõllumajandusliku tootmise, töötlemise või turustamise täiendkoolitusel või õppepäeval.

Täpsem informatsioon koolituste ja õppepäevade toimumise kohta on kättesaadav aadressil [www.pikk.ee](http://www.pikk.ee)

## **Toetuse ühikumäär**

Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ühikumäär ühe hektari maa kohta kohustuseaastas on järgmine:

- 1) rühvelkultuuri kasvatamise korral 231 eurot;
- 2) puuvilja- ja marjakultuuri, välja arvatud maasikas, kasvatamise korral 330 eurot;
- 3) köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise korral 660 eurot.  
**NB!** Ravim- ja maitsetaimede kasvatamise eest makstakse toetust üksnes siis, kui nad on külvatud või istutatud. See tähendab, et neid kasvatatakse põllul, kus maad haritakse, taimed kas külvatakse või istutatakse ja eemaldatakse umbrohi. Looduslikult kasvavate ravim- ja maitsetaimede kogumise eest toetust ei maksta. Toetusõiguslikud on üksnes inimtarbimiseks ettenähtud ravim- ja maitsetaimed. Kui taotleja koristab küll saagi, aga annab selle loomadele, näiteks teeb sellest silo, siis ei ole tegemist eesmärgipärase ravim- ja maitsetaimede kasvatamisega ja selle eest toetust ei maksta.;
- 4) teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride kasvatamise korral 138 eurot;
- 5) heinaseemne tootmiseks põldtunnustatud heintaimede kasvatamise korral 138 eurot;
- 6) kuni kolmeaastase külvikorra oleva rohumaa, millel kasvatatakse kuni kolmel järjestikusel kalendriaastal heintaimi ja hiljemalt heintaimede kasvatamise kolmandale järjestikusele aastale järgneval aastal kasvatatakse seal muud põllumajanduskultuuri, puhul 88 eurot;
- 7) rohumaa (välja arvatud kuni kolmeaastane külvikorra olev rohumaa ja heinaseemnepõld), mille iga hektari kohta on taotlejal sellisel arvul mahepõllumajanduslikult peetavaid veiseid, hobuseid, lambaid ja kitsi, et loomkoormus hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut [komisjoni rakendusmääruse \(EL\) nr 808/2014](#) II lisa kohaselt või mille iga kuni 0,1 hektari kohta on üks mahepõllumajanduslikult peetav mesilaspere, puhul 27 eurot. Loomkoormuse arvestamisel võetakse arvesse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate loomade keskmine arv, kelle kohta on andmed kantud põllumajandusloomade registrisse. Mesilasperedena võetakse arvesse kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal keskmine mahepõllumajanduslikult peetavate mesilasperede arv.

Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 808/2014 II lisas toodud loomade loomühikutesse ümberarvutamise määrad:

- üle 2 aasta vanused veised ja üle 6 kuu vanused hobused: 1,0 LÜ
- 6 kuu kuni 2 aasta vanused veised: 0,6 LÜ
- alla 6 kuu vanused veised: 0,4 LÜ
- lambad ja kitsed: 0,15 LÜ



Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ühikumäär ühe mesilaspere kohta on 44 eurot, kui taotlejal oli kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal keskmiselt vähemalt viis mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet.

Mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäär ühe hektari maa kohta kohustuseaastas on järgmine:

- 1) rühvelkultuuri kasvatamise korral 210 eurot;
- 2) puuvilja- ja marjakultuuri, välja arvatud maasikas, kasvatamise korral 300 eurot;
- 3) köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise korral 600 eurot.

NB! Ravim- ja maitsetaimede kasvatamise eest makstakse toetust üksnes siis, kui nad on külvatud või istutatud. See tähendab, et neid kasvatatakse põllul, kus maad haritakse, taimed kas külvatakse või istutatakse ja eemaldatakse umbrohi. Looduslikult kasvavate ravim- ja maitsetaimede kogumise eest toetust ei maksta. Toetusõiguslikud on üksnes inimtarbimiseks ettenähtud ravim- ja maitsetaimed. Kui taotleja koristab küll saagi, aga annab selle loomadele, näiteks teeb sellest silo, siis ei ole tegemist eesmärgipärase ravim- ja maitsetaimede kasvatamisega ja selle eest toetust ei maksta;

4) teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride kasvatamise korral 125 eurot;

5) heinaseemne tootmiseks põldtunnustatud heintaimede kasvatamise korral 125 eurot;

6) kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa, millel kasvatatakse kuni kolmel järjestikusel kalendriaastal heintaimi ja hiljemalt heintaimede kasvatamise kolmandale järjestikusele aastale järgneval aastal kasvatatakse seal muud põllumajanduskultuuri, puhul 80 eurot;

7) rohumaa (välja arvatud kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa ja heinaseemnepõld), mille iga hektari kohta on taotlejal sellisel arvul mahepõllumajanduslikult peetavaid veiseid, hobuseid, lambaid ja kitsi, et loomkoormus hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 808/2014 II lisa kohaselt või mille iga kuni 0,1 hektari kohta on üks mahepõllumajanduslikult peetav mesilaspere, puhul 25 eurot. Loomkoormuse arvestamisel võetakse arvesse taotleja nimel kohustuseaastal peetavate loomade keskmine arv, kelle kohta on andmed kantud põllumajandusloomade registrisse. Mesilasperedena võetakse arvesse kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal keskmine mahepõllumajanduslikult peetavate mesilasperede arv.

Mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäär ühe mesilaspere kohta on 40 eurot, kui taotlejal oli kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal keskmiselt vähemalt viis mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet.

## **Ühikumäära suurendamine**

### Sertifitseeritud mahepõllumajandusliku seemnekartuli ja teraviljaseemne kasutamine

Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse rühvelkultuuri kasvatamise ühikumäära, milleks on 231 eurot hektari kohta aastas, suurendatakse mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud seemnekartulist kartuli kasvatamise korral 46 euro võrra ning teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride kasvatamise ühikumäära, milleks on 138 eurot, suurendatakse 28 euro võrra sertifitseeritud maheseemnega külvatud teravilja kasvatamise korral.

Mahepõllumajandusega jätkamise toetuse rühvelkultuuri kasvatamise ühikumäära, milleks on 210 eurot hektari kohta aastas, suurendatakse mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud seemnekartulist kartuli kasvatamise korral 42 euro võrra ning teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride kasvatamise ühikumäära, milleks on 125 eurot, suurendatakse 25 euro võrra sertifitseeritud maheseemnega külvatud teravilja kasvatamise korral.

### Mahepõllumajanduslikult peetavad loomad

Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ühikumäära suurendatakse, kui ettevõttes peetakse kogu kohustuseaasta jooksul mahepõllumajanduslikult veiseid, lambaid, kitsi, sigu, küülikuid või kodulinde (kalkunid, haned, pardid, vutid, kanabroilerid, munakanad). Rühvelkultuuri, teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride kasvatamiseks kasutatava maa ning rohumaa (sh kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa) ühikumäära suurendatakse summa võrra, mis saadakse taotleja loomade ja kodulindude keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 94 euroga ning saadud summa jagamisel taotleja rühvelkultuuri, teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride ja rohumaa hektarite arvuga, mille kohta ta toetust taotleb.

Mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumäära suurendatakse, kui ettevõttes peetakse kogu kohustuseaasta jooksul mahepõllumajanduslikult loomi (veiseid, lambaid, kitsi, sigu, küülikuid) või kodulinde. Rühvelkultuuri, teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride kasvatamiseks kasutatava maa ning rohumaa (sh kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa) ühikumäära suurendatakse summa võrra, mis saadakse taotleja loomade ja kodulindude keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euroga ning saadud summa jagamisel taotleja rühvelkultuuri, teravilja, kaunvilja, õli- ja kiukultuuride ning muude tehniliste kultuuride ja rohumaa hektarite arvuga, mille kohta ta toetust taotleb.

Loomade või kodulindude ühik arvutatakse järgmiste koefitsientide alusel:

- 1) lüpsilehm – 3,0;
- 2) üle 24 kuu vanune veis, sh ammlehm – 1,0;
- 3) 6–24 kuu vanune veis – 1,0;
- 4) kuni kuue kuu vanune veis – 0,2;
- 5) vähemalt ühe aasta vanune lammas – 0,3;
- 6) vähemalt kuue kuu vanune kits – 0,3;
- 7) emis, sealhulgas põrsastega, või kult – 2,5;
- 8) vähemalt kahe kuu vanune nuum- või noorsiga – 1,25;
- 9) üle 6 kuu vanune munakana ja teised kodulinnud – 0,07;
- 10) vutt – 0,01;
- 11) üle 4 kuu vanune küülik – 0,03.

NB! Ühikumäära suurendamisel ei arvestata ettevõttes mahepõllumajanduslikult peetavaid hobuseid, kuna eesmärk on toetada eelkõige mahetoidu tootmist. Mahepõllumajanduslikult peetavad hobused lähevad arvesse rohumaa loomkoormuse arvestamisel ning hobuste kasvatamist toetatakse rohumaa hektari kohta makstava toetuse kaudu.

Oluline on ka tähele panna, et loomade eest makstakse lisamakset vaid taotleja poolt mahepõllumajanduslikult peetavate loomade kohta! Kuna [põllumajandusloomade registri](#) määruse § 7 järgi peavad põllumajanduslooma andmed olema registris seotud teda pidava loomapidaja andmetega ja [loomatauditõrje seaduse](#) § 4 järgi on loomapidaja isik, kellele loom kuulub (loomaomanik) või kes tegeleb looma pidamisega rendi- või muu selletaolise suhte alusel loomaomanikuga, siis on oluline, et kui taotleja peab rendiloomi, siis oleksid need registreeritud põllumajandusloomade registris taotleja nimel.

Järgmiste loomade ja kodulindude pidamise korral suurendatakse ühikumäära üksnes juhul, kui nende keskmine arv on vähemalt järgmine:

- 1) kalkun – 50 lindu;
- 2) hani – 50 lindu;
- 3) part – 50 lindu;
- 4) munakana – 50 üle 6 kuu vanust lindu;
- 5) kanabroiler – 50 lindu;
- 6) vutt – 100 lindu;
- 7) siga – 2,0 loomühikut;
- 8) küülik – 50 üle 4 kuu vanust küülikut.

Mahepõllumajanduslikult peetavate veiste, lammaste ja kitsede puhul võetakse ühiku arvutamisel arvesse taotleja kohustuseaastal peetavate loomade keskmine arv, kelle kohta on andmed kantud põllumajandusloomade registrisse.

Mahepõllumajanduslikult peetavate kodulindude, sigade ja küülikute puhul võetakse ühiku arvutamisel arvesse taotleja kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal peetud kodulindude, sigade või küülikute keskmine arv, kelle kohta on andmed kantud mahepõllumajanduse registrisse. Kodulinnud, sead ja küülikud ei ole kantud põllumajandusloomade registrisse, nende üle tuleb pidada arvestust ettevõttes ning mahepõllumajanduse registrisse kantakse nende andmed Põllumajandusameti (edaspidi PMA) kohapealse kontrolli seisuga. PMA kontrollib ettevõttes kohapeal dokumentide kontrollimise teel üle kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal peetud kodulindude, sigade või küülikute keskmise arvu arvutamise.

Aasta keskmine loomade või lindude arv arvutatakse söötmisspäevade alusel. Arvesse lähevad need söötmisspäevad, mil loomi peeti mahepõllumajanduse nõuete kohaselt. Mahepõllumajandusliku loomakasvatusega tegelemiseks võib taotleda tunnustamist aastaringiselt, seetõttu võivad samad loomad olla kalendriaasta vältel karjas enne mahetootmisele üleminekut tavaloomadena. Loomade või lindude karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal leitakse söötmisspäevade arv. Looma või linnu karja tuleku päev loetakse söötmisspäevade hulka, kuid karjast lahkumise päeva söötmisspäevade hulka ei arvestata. Keskmise loomade- lindude arvu leidmiseks kalendrikuus tuleb kõigi karjas olnud loomade või lindude söötmisspäevad summeerida ja see arv jagada kuus olevate päevade arvuga (näiteks 4500 söötmisspäeva jagatakse 30 päevaga = 150 looma-lindu). Keskmine loomade- lindude arv aastas leitakse summeeritud söötmisspäevade arvu jagamisel aastas olevate päevade arvuga 365 või liigaastal arvuga 366.

Kuna uuel perioodil ei ole MAH toetus enam põllumajandusliku keskkonnatoetuse alameede, arvestatakse [Euroopa Nõukogu määruse 1305/2013](#) lisas sätestatud maksimaalset toetuse suurust hektari kohta MAH toetusele eraldi. Maksimaalsed piirmäärad on:

- üheaastaste kultuuride hektari kohta 600 € (siia gruppi arvestatakse teraviljad, õli- ja kiukultuurid, muud tehnilised kultuurid, kaunviljad, rühvelkultuurid, köögiviljad ja mustkesa);
- mitmeaastaste kultuuride hektari kohta 900 € (siia gruppi arvestatakse kõik ravim- ja maitsetaimed, maasikad ning viljapuu- ja marjaaiad);
- muu maakasutuse puhul 450 € (siia gruppi arvestatakse kõik maakasutusega PR, TPR, P+heintaimed).

Kui taotleja ületab toetust taotledes hektari kohta makstavat maksimaalset piirmäära, siis ületava osa eest talle toetust ei maksta.

### **Näide:**

Taotleja esitas pindalatoetuste- ja maksetaotluse, millel taotles 5,00 ha püsirohumaale ja 10,00 ha-le nisule MAH toetust. Lisaks taotles ta toetust 200-le mahepõllumajanduslikult peetavale mesilasperele.

5,00 ha × 25,00 eurot = 125,00 eurot

10,00 ha × 125,00 eurot = 1 250,00 eurot

200 mesilasperet × 40,00 eurot = 8 000,00 eurot

**Kokku taotles taotleja toetust 125,00+1250,00+8 000,00 = 9 375,00 eurot**

Vastavalt Euroopa Nõukogu määrusele 1305/2013 oleks taotlejal õigus saada maksimaalselt toetust:

5,00 ha × 450 eurot = 2 250,00 eurot

10,00 ha × 600 eurot = 6 000,00 eurot

**Kokku oleks taotlejal õigus saada 2250,00+6000,00 = 8 250,00 eurot.**

Kuna taotlejale määratav toetussumma ületab EN määrusega ettenähtud maksimaalset hektari kohta makstavat summat, siis makstakse talle toetust summas 8 250,00 eurot ja seda ületavas osas, s.o 9375,00-8250,00 = 1 125,00 eurot talle toetust ei maksta.

## **17. LOOMADE HEAOLU (LHT)**

Maaeluministri 30. aprilli 2015 määrus nr 56 „[Loomade heaolu toetus](#)“ kehtestab loomade heaolu toetuse andmise tingimused ja korra.

### **Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale**

Toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsiline isik, füüsilisest isikust ettevõtja, juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega ühendus, kes on aktiivne põllumajandustootja.

### **Kohustus**

Toetust antakse looma heaolu soodustavate tegevuste elluviimise eest ühe kalendriaasta jooksul.

Toetust võib taotleda nõuetekohaste veiste, vasikate (alla kuue kuu vanune veis), hobuste, sigade, lammaste või kitsede kohta, kelle arv kokku vastab vähemalt kahele loomühikule, või vähemalt 50 nõuetekohase munakana kohta.

Näiteks võib toetust taotleda 5 lamba ja 5 sea kohta, sest loomi kokku on 2,25 loomühikut. Kui soovitakse taotleda toetust munakanade heaolunõuete täitmise eest, siis peab toetust taotlema vähemalt 50 munakana kohta. Kui toetust taotletakse vähemalt 50 munakana kohta, võib teisi loomi olla taotlusel märgitud alla 2 loomühiku.

Loomühikute arvestamise koefitsiendid loomarühmade kaupa on järgmised:

- 1) vähemalt kuue kuu vanune veis 1;
- 2) vähemalt kuue kuu vanune hobune 1;
- 3) vasikas 0,4;
- 4) emis 0,5, muu siga 0,3;
- 5) lamma 0,15;
- 6) kits 0,15;
- 7) munakana 0,014.

Toetust võib taotleda sigade ja munakanade kohta, keda peetakse kohustuseaastal põllumajandusloomade registris registreeritud loomakasvatushoones. Toetust võib taotleda hobuste kohta, keda peetakse kohustuseaastal põllumajandusloomade registris registreeritud loomakasvatushoones või -rajatises, mis kaitseb loomi halbade ilmastikuolude eest. Toetust võib taotleda veiste, vasikate, lammaste ja kitsede kohta, kui taotleja peab nimetatud loomarühma kuuluvaid loomi vähemalt kohustuseaasta 1. jaanuarist kuni 1. aprillini ja 1. detsembrist 31. detsembrini põllumajandusloomade registris registreeritud loomakasvatushoones või -rajatises, mis kaitseb loomi halbade ilmastikuolude eest. Lisaks riiklikus ehitisteregistris registreeritud hoonetele loetakse nõuetekohaseks ka teised katusega ja puidust, kilest või muust sobivast materjalist välispiiretega loomade pidamiseks kasutatavad siseruumiga ehitised.

Toetust ei või taotleda nende loomade kohta, kelle kohta taotletakse samal aastal MAK 2007–2013 mahepõllumajandusliku tootmise toetust või kes võetakse arvesse arengukava kohase mahepõllumajanduse toetuse maksmisel või kes on kantud mahepõllumajanduse registrisse mahepõllumajanduslikult peetavate loomadena.

Toetust võib taotleda munakanade kohta, kui taotleja ei pea munakanu puuris, vaid peab kõiki munakanu alternatiivmeetodil põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „[Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele](#)“ 4. peatüki 2. jaos mõistes.

Toetust võib taotleda munakanade kohta, kui taotleja peab munakanade üle arvestust vähemalt kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini. Arvestust säilitatakse vähemalt 2020. aasta lõpuni.

Arvestuses kajastatakse vähemalt järgmised andmed:

- 1) munakana karja toomise ja karjast välja liikumise kuupäev;
- 2) munakanade kuu keskmine arv karjas;
- 3) andmed munade realiseerimise kohta.

**Toetusõigusliku looma puhul tuleb järgida üldisi loomade identifitseerimise, põllumajandusloomade registrisse kandmise ja arvestuse pidamise nõudeid, mis on sätestatud loomatauditõrje seaduses, Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2014. a määruses nr 103 „[Põllumajandusloomade register](#)“ ja põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määruses nr 128 „[Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord](#)“.**

## Nõuetele vastavus

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määrus nr 4 "[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)" ning kohustuslikke majandamisnõudeid. Nõuetele vastavuse süsteemi ja nõudeid on pikemalt kirjeldatud „[Nõuetele vastavuse](#)“ peatükis.

## Loomade loetelu täitmine

Loomade heaolu toetuse taotlust esitades peab taotleja peab eraldi [vormil](#) märkima, milliste loomade või loomarühma osas ta toetuse saamise nõudeid täidab ja toetust taotleb.

### 17.1. Veised ja vasikad

#### Toetusõiguslik loom

Toetust võib taotleda veise ja vasika kohta, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud ja kelle andmed on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud, kelle üle peetakse nõuetekohast arvestust ning keda taotleja peab vähemalt taotluse esitamise kalendriaasta (edaspidi *kohustuseaasta*) 2. maist kuni 31. augustini.

Veiste ja vasikate, sh piimavasikate kohta toetuse taotlemisel tuleb taotluse [lisas](#) registreerimisnumbriga ära märkida need veised ja vasikad, kelle kohta toetust taotletakse. Taotlemisel loetakse vasikateks need veised, kes on 2. mai seisuga alla kuue kuu vanused. Taotlusel märgitud veiseid ja vasikaid peab taotleja hoidma oma karjas vähemalt 2. maist 31. augustini k.a.

Taotlusel märgitud veiste ja vasikate asendamine pidamiseperioodil ei ole lubatud!

#### Toetatavad karjatamise põhitegevuse nõuded veiste ja vasikate pidamisel

Kui taotletakse toetust veiste ja vasikate karjatamise nõuete täitmise eest, täidab taotleja kohustuseaastal järgmisi nõudeid:

- 1) veiseid ja vasikaid karjatatakse karjatamisperioodil, mis kestab vähemalt 1. juunist kuni 31. augustini, karjamaal vähemalt taotlusel märgitud arvul;
- 2) rohumaad ei tohi üle karjatada.

**Alates 2016. aastast ei ole karjatamise üle peetava arvestuse nõue enam toetatava põhitegevuse nõue vaid baasnõue (kehtib lisaks veistele ka hobuste, lammaste ja kitsede loomagrupid taotlemise korral) ning 16.1.2016 kehtima hakanud veeseaduse muudatustest tulenevalt peab § 26<sup>1</sup> lõike 8 punkti 5 kohaselt loomade karjatamise kohta andmed kandma põlluraamatusse.**

Karjatatavad loomad ei pea olema samad, kelle kohta taotlusvormil toetust taotleti ja keda taotleja peab oma karjas hoidma vähemalt 2. maist 31. augustini, kuigi eeldatavasti on tegu vähemalt suures osas samade loomadega.

#### Baasnõuded veiste ja vasikate pidamisel, kui täidetakse karjatamise põhitegevuse nõudeid

Kui taotletakse toetust veiste ja vasikate karjatamise nõuete täitmise eest, on baasnõueteks [loomakaitseaduse](#) § 3 lõike 2 punktis 1, [veeseaduse](#) § 26<sup>1</sup> lõike 8 punktis 5 ning põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 90 „[Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta](#)“ § 15 lõigetes 1 ja 4 sätestatud nõuded.

- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.
- Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud.
- Loomale mittesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb veist nende eest kaitsta või mitte lasta teda karjamaale.
- Loomapidaja peab kandma põlluraamatusse andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu ning karjamaa asukoha ning pindala kohta.

**Piimatõugu vasikate loomarühma kohta võib taotleja toetust kas eespool toodud veiste ja vasikate karjatamise nõuete täitmise eest või allpool toodud piimatõugu vasikate heaolu nõuete täitmise eest. Piimatõuks loetakse järgmised tõud: eesti holstein (EHF), eesti punane (EPK), eesti maatõug (EK), šviitsi (AP),äärširi (FA) ja dzörsi (JER).** Kui taotleja täidab vasikate osas mõlemaid nõudeid, tuleb taotluse lisas siiski märkida, milliste nõuete täitmise eest piimatõugu vasikate kohta toetust taotletakse. Kõigi taotlusel märgitud piimatõugu vasikate puhul tuleb valida sama põhitegevus, st kas loomi karjatatakse või täidetakse piimatõugu vasikate heaolu nõudeid! Piimatõugu veiseks loetakse loomad, kelle põhitõuks on põllumajandusloomade registris märgitud eespool loetletud piimatõug.

### **Toetatavad põhitegevuse nõuded piimatõugu vasikate pidamisel**

Kui taotletakse toetust piimatõugu vasikate heaolu nõuete täitmise eest, täidab taotleja kohustuseaastal kõigi oma majapidamises peetavate piimatõugu vasikate puhul järgmisi nõudeid:

- 1) kui piimatõugu vasikaid peetakse rühmana, on ühissulus vähemalt 2,0 m<sup>2</sup> vaba põrandapinda iga vasika kohta ning kogu põrandapind on pehme allapanuga kaetud;
- 2) nudistamisel kasutatakse üldanesteesia koos analgeesiaga või sedatsiooni koos lokaalanesteesia ja analgeesiaga ning selle kohta on veterinaararsti kirjalik kinnitus, mis sisaldab andmeid nudistatud loomade arvu ja kasutatud ravimite kohta.

### **Baasnõuded piimatõugu vasikate pidamisel, kui täidetakse piimatõugu vasikate põhitegevuse nõudeid**

Kui taotletakse toetust piimatõugu vasikate heaolu nõuete täitmise eest, on baasnõueteks: põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „[Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele](#)“ §-des 3 ja 7 ning § 8 lõigetes 2 ja 4 sätestatud nõuded ja [loomakaitseaduse](#) § 9 lõikes 3 ning põllumajandusministri 23. veebruari 2005. a määruse nr 21 „[Ravimite ning ravimsöötade loomahaiguste ennetamiseks ja raviks kasutamise tingimused ja kord](#)“ § 15 lõikes 1 sätestatud nõuded.

- Vasikat ei tohi pidada lõastatult, välja arvatud rühmana ühissulus peetav vasikas, keda võib lõastada korraga kuni üheks tunniks piima või piimasaaduste andmise ning vajaduse korral veterinaarsete menetluste läbiviimise ajaks.
- Lõastamisvahend ei tohi põhjustada vasika vigastumist ega lämbumist. Lõõg peab võimaldama vasikal ilma raskusteta maha heita, lamada ja üles tõusta ning ennast puhastada. Lõastamisvahendeid tuleb regulaarselt kontrollida.
- Vasikal ei tohi kasutada suukorvi.
- Kui vasikaid peetakse rühmana, siis peab selleks kasutatavas ühissulus olema vähemalt 1,5 m<sup>2</sup> vaba põrandapinda iga alla 150 kilogrammise vasika kohta, vähemalt 1,7 m<sup>2</sup> vaba põrandapinda iga 150 kuni 220 kilogrammise vasika kohta ning vähemalt 1,8 m<sup>2</sup> vaba põrandapinda iga üle 220 kilogrammise vasika kohta.

- Vasikat ei tohi pidada üksiksulus, kui ta on üle 8 nädala vanune, välja arvatud veterinaararsti ettekirjutusel seoses looma tervisliku seisundiga või kui vasikaid peetakse majapidamises, kus on vähem kui 6 vasikat või juhul, kui vasikat peetakse teda imetava lehma juures.
- Operatsioone ja muid veterinaarseid menetlusi ning loomade mikrokiipimist teeb veterinaararst. Veterinaararsti otsesel juhendamisel ja vastutusel võib operatsioone ja muid veterinaarseid menetlusi teha ka loomaarstiõppe õppekava üliõpilane. Üliõpilase tegevus loetakse selle veterinaararsti tegevuseks, kelle juhendamisel ta tegutseb. Lühiajalisi ja vähest valu tekitavaid lubatud menetlusi võib läbi viia ka vastava ettevalmistusega isik.
- Loomapidaja peab arvestust põllumajandusloomale manustatud ravimite ja ravimsöötade kohta. Arvestuses kajastatakse:
  - 1) looma või loomarühma identifitseerimise andmed;
  - 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus;
  - 3) andmed ravimi väljastanud veterinaararsti või apteeги kohta;
  - 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta;
  - 5) veterinaararsti etteantud manustamisviisi ja raviskeemi;
  - 6) määratud keeluaeg.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär põhitegevuse nõuete täitmise eest vähemalt kuue kuu vanuse veise kohta 40 eurot aastas looma kohta ja alla kuue kuu vanuse veise (*vasikas*) kohta 17,10 eurot aastas looma kohta.

### **17.2. Hobused**

#### **Toetusõiguslik loom**

Toetust võib taotleda hobuse kohta, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud ja kelle andmed on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud, kelle kohta peetakse nõuetekohast arvestust ning keda taotleja peab vähemalt kohustuseaasta 2. maist kuni 31. augustini. Hobuste kohta toetuse taotlemisel märgib taotleja taotlusele need hobused, kelle kohta toetust taotleb ning keda hoiab karjas vähemalt 2. maist kuni 31. augustini. Toetust saab taotleda hobuste kohta, kes on 2. mai seisuga vähemalt kuus kuud vanad. Eestis sündinud hobuste andmed peavad olema põllumajandusloomade registrisse kantud.

Taotlusel märgitud hobuste asendamine ei ole lubatud!

#### **Toetatavad põhitegevuse nõuded hobuste pidamisel**

Kui taotletakse toetust hobuste heaolu nõuete täitmise eest, täidab taotleja järgmisi nõudeid:

1) hobuseid karjatatakse karjatamisperioodil, mis kestab vähemalt 1. juunist kuni 31. augustini, karjamaal vähemalt taotlusel märgitud arvul ja täkkudele tagatakse karjatamisperioodil pääs karjamaale või väliaedikusse;

2) rohumaad ei tohi üle karjatada;

3) ühe hektari rohumaad kohta on kuni 1,4 loomühikut karjatatavaid loomi, võttes arvesse kõik taotleja kasutuses olevad rohumaad, taotleja majapidamises 2. mai seisuga peetavad lambad, kitsed ja mahepõllumajanduse registrisse kantud mahepõllumajanduslikult peetavad veised ning taotlusel märgitud veised ja hobused.



Loomkoormuse arvestamisel võetakse arvesse ainult selle rohumaa pindala, mille kohta taotleja esitab taotlemisel andmed või kohapealse kontrolli käigus kindlaks tehtud tegelik rohumaa pindala, mida taotlejal on õigus kasutada. Juhul kui taotluse põldude ja poollooduslike koosluste lisades esitatud pinnad kattuvad, võetakse rohumaa pind arvesse ühekordselt. Karjatavate loomadena võetakse arvesse lambad, kitsed ja mahepõllumajanduslikult peetavad veised, vasikaid ja hobused, sest neid loomarühmi tuleb seadusandlusest tulenevalt pidada suveperioodil väljas ning tavapraktika kohaselt neid karjatatakse. Lisaks võetakse karjatavate loomadena arvesse taotlusel märgitud veised ja hobused, keda mahepõllumajanduslikult ei peeta ja keda taotleja peab karjatama seoses loomade heaolu või loomade karjatamise toetuse taotlemisega.

### **Baasnõuded hobuste pidamisel**

Kui taotletakse toetust hobuste heaolu nõuete täitmise eest, on baasnõueteks [loomakaitseaduse](#) § 3 lõike 2 punktides 1 ja 2 ning [veeseaduse](#) § 26<sup>1</sup> lõike 8 punktis 5 sätestatud nõuded.

- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.
- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva hoolduse.
- Loomapidaja peab kandma põlluraamatusse andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu ning karjamaa asukoha ning pindala kohta.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär põhitegevuse nõuete täitmise eest vähemalt kuue kuu vanuse hobuse kohta 44 eurot aastas looma kohta.

## **17.3. Lambad ja kitsed**

### **Toetusõiguslik loom**

Toetust võib taotleda lamba kohta, keda taotleja peab kohustuseaasta 2. mai seisuga. Kõik taotleja majapidamises peetavad lambad on nõuetekohaselt identifitseeritud, lammaste andmed on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud ja lammaste üle peetakse nõuetekohast arvestust. Taotleja peab lambaid vähemalt kohustuseaasta 2. maist kuni 31. augustini.

Toetust võib taotleda kitsi kohta, keda taotleja peab kohustuseaasta 2. mai seisuga. Kõik taotleja majapidamises peetavad kitsed on nõuetekohaselt identifitseeritud, kitsede andmed on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud ja kitsede üle peetakse nõuetekohast arvestust. Taotleja peab kitsi vähemalt kohustuseaasta 2. maist kuni 31. augustini.

Toetuse saamise nõudeid tuleb täita kohustuseaastal kõigi loomade osas, kes taotlusel märgitud loomarühma kuuluvad. Puudub kohustus pidada 31. augustini neid samu lambaid ja kitsi, keda taotleja pidas 2. mai seisuga, samuti puudub kohustus hoida karjas lambaid ja kitsi arvul, mis oli 2. mai seisuga PRIA loomade registris, kuid kui taotletakse toetust näiteks mõlemale loomarühmale, siis peab 31. augustini pidama ka mõlema loomarühma loomi.

### **Toetatavad põhitegevuse nõuded lammaste ja kitsede pidamisel**

Kui taotletakse toetust lammaste ja kitsede heaolu nõuete täitmise eest, täidab taotleja kohustuseaastal kõigi oma majapidamises peetavate lammaste ja kitsede puhul järgmisi nõudeid:

- 1) lammaste ja kitsede karjatamiseks kasutatavaid karjamaid vahetatakse 1. juuliks vähemalt ühel korral, välja arvatud laidudel ja väikesaartel karjatamise korral;
- 2) rohumaad ei tohi üle karjatada;
- 3) lisaks muule söödale kasvatatakse põllumajandusmaal kitsedele ja lammastele vähemalt viit põllumajanduskultuuri, millest vähemalt üks on harilik sigur, harilik leesputk, aedruut, harilik saialill, suur teeleht, harilik võilill, aedpetersell, piparmünt või harilik palderjan ning teisteks põllumajanduskultuurideks võivad olla harilik nõiahammas, harilik esparsett, valge mesikas, harilik lutsern, valge ristik, roosa ristik, suvivikk, küüslauk, harilik sibul, naeris, aedporgand, redis, söödakapsas ja aed-mädarõigas. Ühe lamba või kitse kohta kasvatatakse eespool nimetatud põllumajanduskultuure vähemalt 5 m<sup>2</sup> suurusel alal puhaskultuurina või segus teiste põllumajanduskultuuridega minimaalse põllusuurusega 0,01 ha. Segus kasvatamise korral loetakse nõuetekohaseks põllumajanduskultuur, mida kasvatatakse vähemalt kümnel protsendil põllu pinnast.

Taotlusega koos esitatavas põldude loetelus märgib taotleja põllud, millel loomadele ravimtaimi (eespool nimetatud põllumajanduskultuure) kasvatatakse. Juhul, kui kultuuri kasvatatakse vähemalt 0,01 ha suurusel pinnal, on see võimalik märkida eraldi põlluna. Juhul, kui kultuuri kasvatatakse väiksemal pinnal kui 0,01 ha, siis märgitakse kõrvuti asuvad kultuuride kasvualad üheks põlluks, mille suurus peab olema vähemalt 0,01 ha. Kui kultuure kasvatatakse segus põllumajanduskultuuridega, kus vähemalt üheks kultuuriks on ravim- ja maitsetaim, märgitakse põllul kasvatatavaks kultuuriks „Ravim- ja maitsetaimede segu koos muude kultuuridega“ ning täpsustatakse kasvatatavad kultuurid eraldi lehel. Muude segukultuuride kohta juhul, kui selle kohta on olemas põllumajanduskultuuride nimekirjas võimalus, märgitakse vastavad segud (näiteks „liblikõieliste-kõrreliste segu“) ning samuti täpsustatakse kultuurid lisalehel. Põllu kohta, millel kasvatatakse kitsede ja lammaste ravimtaimi, ei saa taotleda mesilaste korjealade rajamise toetust. Piirangud on ka mõnede teiste pindalatoetuste taotlemisel. Lammaste ja kitsede arv, kelle kohta tuleb rajada ravimtaimede kasvuala, arvestatakse 2. mai seisuga.

Juhul kui taotleja põllumajandusmaal kasvab looduslikult vähemalt viis nõutud kultuuri nõutud mahus ning sellekohane info on esitatud taotluse põldude loetelus (vorm PT50A), siis saab nõude lugeda täidetuks. Silmas tuleb pidada, et poollooduslikul kooslusel kasvavad liigid võetakse arvesse vaid juhul, kui antud kooslusele on moodustatud PRIA põllumassiivide registrisse kantud põllumassiiv (PT50A vormile põllumassiivi number või katastrinumber). Juhul, kui taotlejal ongi ainult püsirohumaad ja poollooduslikud kooslused, millel nõutud mahus ravimtaimi looduslikult ei esine, siis tuleb neid tõesti eraldi külvata või kasvatada. Poollooduslikel kooslustel on liikide külvamine keelatud, püsirohumaad ei tohi üles künda, kuid püsirohumaad uuendamine on lubatud.

### **Baasnõuded lammaste ja kitsede pidamisel**

Kui taotletakse toetust lammaste ja kitsede heaolu nõuete täitmise eest, on baasnõueteks [loomakaitseaduse](#) § 3 lõike 2 punktis 1, [veeseaduse](#) § 26<sup>1</sup> lõike 8 punktis 5 ning põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 91 „[Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta](#)“ § 7 lõikes 5 ja § 11 lõigetes 1, 3 ja 5 sätestatud nõuded.

- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.
- Loomapidaja võtab kasutusele meetmeid, et kaitsta looma kiskja rünnaku eest.
- Karjatamisperioodil tuleb lambale ja kitsesele tagada pääs karjamaale või väliaedikusse.
- Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud. Teravad esemed tuleb eemaldada. Piirdeaed tuleb hoida korras.

- Välitingimustes tuleb lammast ja kitse kaitsta halbade ilmastikutingimuste eest. Üleujutuse ohu korral viiakse loom turvalisse piirkonda.
- Loomapidaja peab kandma põlluraamatusse andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu ning karjamaa asukoha ning pindala kohta.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär põhitegevuse nõuete täitmise eest lamba kohta 9 eurot aastas ja kitse kohta 9 eurot aastas looma kohta.

### **17.4. Sead**

#### **Toetusõiguslik loom**

Toetust võib taotleda sigade kohta, keda taotleja peab kohustuseaasta 1. mai seisuga taotlusel märgitud loomakasvatushoones, milles peetavad sead on nõuetekohaselt identifitseeritud, sigade andmed on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud ja sigade üle peetakse nõuetekohast arvestust. Loomapidaja esitab PRIAle korra aastas teatise tema peetavate sigade kohta 1. mai seisuga sama aasta 15. maiks.

2016. aastal on kehtestatud eraldi ühikumäär emise ja muu sea kohta – toetus emise kohta on 42 eurot aastas ning muu sea kohta 24 eurot aastas. Emistele kehtivad samad toetuse nõuded, mis muudele sigadele.

#### **Toetatavad põhitegevused sigade pidamisel**

Kui taotletakse toetust sigade heaolu nõuete täitmise eest, täidab taotleja kohustuseaastal vähemalt taotlusel märgitud loomakasvatushoones peetavate sigade puhul järgmisi nõudeid:

- 1) sigadele tagatakse sisetingimustes allapanuks põhk või hein, sigade pidamise ruumi põrand on allapanuga kaetud ja lamamisala on kuiv, puhas ning looma jaoks mugav;
- 2) alla seitsmepäevaste sigade kastreerimisel kasutatakse lokaalanesteesi ja analgeesi või üldanesteesi koos analgeesiaga ning selle kohta on veterinaararsti kirjalik kinnitus, mis sisaldab andmeid kastreeritud loomade arvu ja kasutatud ravimite kohta.

**Eestis levivasse sigade Aafrika katku nakatunud metssead võivad saastada väljas hoitud allapanu (eriti põllul oleva põhu), samuti karjamaarohu või viljapõllu. Sigade allapanu nõude täitmisel tuleb järgida asjakohaseid bioohutusmeetmeid ning vältida viiruse pääsu loomapidamishoonesse allapanuga. Täiendava info saamiseks pöörduge Veterinaar- ja Toiduameti poole.**

#### **Baasnõuded sigade pidamisel.**

Kui taotletakse toetust sigade heaolu nõuete täitmise eest, on baasnõueteks põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 [„Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“](#) § 10 lõigetes 1 ja 3, § 12 lõikes 1, § 5 lõikes 2, § 19 lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuded ning [loomakaitseaduse](#) § 9 lõikes 2 ja põllumajandusministri 23. veebruari 2005. a määruse nr 21 [„Ravimite ning ravimsöötade loomahaiguste ennetamiseks ja raviks kasutamise tingimused ja kord“](#) § 15 lõikes 1 sätestatud nõuded.

- Sigade pidamise ruum või ehitis peab olema ehitatud nii, et iga siga saab seal takistusteta maha heita, lamada ja üles tõusta.

- Sigade magamisala peab olema puhas ja sealt tuleb tagada vedelate väljaheidete äravool või nende imendumine kohasesse allapanusse. Sigadele peab võimaldama vaba juurdepääsu magamisalale. Magamisalal peab kõikidel sigadel olema võimalus samaaegselt lamada.
- Sigade pidamise ruumi või ehitise põrand peab olema paindumatu ja sile, kuid mitte libe, et vältida sigade vigastumist. Tagatud peab olema vedelate väljaheidete äravool või nende imendumine kohasesse allapanusse.
- Lubatud on sellised veterinaarsed menetlused nagu loomade kastreerimine, steriliseerimine, sõrgade lõikamine, loomade tätoveerimine ning mikrokiipimine, põrsaste hammaste ja sabade lõikamine ja väliaedikutes peetavate kultide kärssade rõngastamine. Põrsaste sabasid on lubatud lõigata üksnes juhul, kui see on veterinaararsti otsuse kohaselt nende tervise ja heaolu tagamiseks vältimatult vajalik. Keelatud on loomade kastreerimine pikaajast valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil.
- Iga haigestunud või vigastatud siga peab saama vajalikku ravi. Veterinaarabi saamiseks tuleb loomapidajal viivitamata kutsuda veterinaararst. Vajadusel tuleb haige või vigastatud siga teistest loomadest eraldada, paigutades ta ruumi, kus on kuiv allapanu.
- Kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamist, kuldi kihvade lühendamist, saba lõikamist, sea kastreerimist meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist ning väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamist võib kooskõlas [loomakaitseaduse](#) § 9 lõikega 3 läbi viia veterinaararst või vastava ettevõtmisega isik, kellel on kohased teoreetilised teadmised ja praktilised oskused. Saba lõikamist ning sea kastreerimist meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist, võib üle seitsme päeva vanusel seal läbi viia üksnes veterinaararst, kes peab kasutama üldnarkoosi ja lokaalanesteesiat.
- Loomapidaja peab arvestust põllumajandusloomale manustatud ravimite ja ravimsöötade kohta. Arvestuses kajastatakse:
  - 1) looma või loomarühma identifitseerimise andmed;
  - 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus;
  - 3) andmed ravimi väljastanud veterinaararsti või apteegi kohta;
  - 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta;
  - 5) veterinaararsti etteantud manustamisviisi ja raviskeemi;
  - 6) määratud keeluaeg.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär põhitegevuse nõuete täitmise eest emise kohta 42 eurot aastas ja muu sea kohta 24 eurot aastas looma kohta.

### **17.5. Munakanad**

Toetust võib taotleda taotleja majapidamises kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini peetud munakanade keskmise arvu kohta või väiksema arvu kohta.

Munakanade arv arvestatakse täisarvuna, ümardamine toimub üldiste reeglite kohaselt lähima täisarvuni. Munakanade arv määratakse söötmisspäevade alusel, mis leitakse munakanade karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal. Munakana karja tuleku päev loetakse söötmisspäevade hulka, kuid karjast lahkumise päeva söötmisspäevade hulka ei arvestata. Keskmise munakanade arvu leidmiseks kalendrikuus tuleb kõigi karjas olnud munakanade

söötmisspäevad summeerida ja see arv jagada kuus olevate päevade arvuga. Keskmine munakanade arv aastapikkusel perioodil leitakse summeeritud söötmisspäevade arvu jagamisel aastas olevate päevade arvuga 365 või liigaastal 366. Munakanaks loetakse põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „[Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele](#)“ § 2 punktis 2 kohaselt munemisikka jõudnud kana, keda peetakse toidumunade tootmiseks. Keskmiselt jõuavad kanad munemisikka 4–6 kuu vanuselt. Kui kanu peetakse partiidena, lähtutakse partii munema hakkamise ajast.

### **Toetatavad põhitegevuse nõuded munakanade pidamisel**

Kui taotletakse toetust munakanade heaolu nõuete täitmise eest, peab taotleja kohustuseaastal oma majapidamises 1 m<sup>2</sup> munakanade pidamise ruumi põrandapinna kohta kuni kaheksat kana.

### **Baasnõuded munakanade pidamisel**

Kui taotletakse toetust munakanade heaolu nõuete täitmise eest, on baasnõueteks põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „[Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele](#)“ § 13 lõigetes 2 ja 3 ja §-s 14 sätestatud nõuded.

- Munakanadele peavad olema tagatud piisava suurusega ja teravate servadeta õrred, millel on iga kana jaoks ruumi vähemalt 15 cm. Õrse ei tohi paigaldada allapanu kohale, õrte vaheline horisontaalkaugus peab olema vähemalt 30 cm ning õrre ja seina vaheline horisontaalkaugus vähemalt 20 cm.
- Munakanadele peab olema tagatud vähemalt 250 cm<sup>2</sup> allapanuga pinda kana kohta, kusjuures allapanu katab vähemalt ühe kolmandiku põrandapinnast.
- Munakanade paiknemistihedus alternatiivmeetodil pidamisel on kuni üheksa munakana 1 m<sup>2</sup> kasutatava pinna kohta.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär põhitegevuse nõuete täitmise eest munakana kohta 2,37 eurot aastas.

### **17.6. Toetatav lisategevus**

Kui taotletakse toetust koolituse nõude täitmise eest, peab taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, osalema loomade heaolu või loomade tervishoiu koolitusel või infopäeval, mis on toimunud enne taotluse esitamise aasta 15. juunit ja mitte varem kui 1. jaanuaril 2015. aastal ning mis on korraldatud arengukava meetme 1 „Teadmussiire ja teavituse“ või MAK 2007–2013 meetme „Koolitus- ja teavitustegevused“ raames. Taotleja säilitab koolitusel osalemist tõendava dokumendi või selle ärakirja vähemalt 2020. aasta lõpuni või esitab koolitaja PRIAle andmed taotleja või tema esindaja koolitusel või infopäeval osalemise kohta. Üks füüsiline isik võib ühel koolitusel või infopäeval esindada vaid ühte taotlejat.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär koolituse lisategevuse nõude täitmise eest on 75 eurot taotleja kohta aastas. Koolitusel osalemise eest makstakse toetust taotleja kohta kuni kaks korda arengukava programmiperioodi jooksul. Koolitusel osalemise eest saab toetust taotleda ainult siis, kui taotleja peab põllumajandusloomi ning taotleb toetust ka põhitegevuse nõuete täitmise eest.

Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa enne toetuse vähendamiste otsustamist ületab tegevuse liigile eelarveaastaks määratud eelarve, rahuldab PRIA kõik taotlused kuni 100 loomühiku ulatuses iga taotlusel märgitud loomarühma kohta, vähendades seda ületava osa puhul põhitegevuse elluviimise eest toetuse ühikumäära ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

## **18. NATURA 2000 TOETUS PÕLLUMAJANDUSMAALE (NAT)**

Natura 2000 alal asuva põllumajandusmaa kohta antava toetuse tingimused ning kord on kehtestatud [maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrusega nr 42](#).

MAK 2014–2020 raames makstav Natura 2000 toetus põllumajandusmaale on 1-aastane toetus.

Toetust võib taotleda põllumajandusega tegelev füüsiline isik, juriidiline isik, seltsing ning muu isikute juriidilise isiku staatusega ühendus.

Toetust antakse Natura 2000 võrgustiku alal asuval põllumajandusmaal looduskaitsete piirangute järgimise eest järjepidevalt ühe kalendriaasta jooksul. Taotleja peab toetuse saamiseks kalendriaasta jooksul täitma [looduskaitseadusest](#) tulenevaid ning kaitseala, hoiuala või püsielupaiga kaitsekorras tulenevaid nõudeid. Näiteks on keelatud ilma kaitseala valitseja loata rajada kuivendussüsteemi, rajada ehitisi, muuta veekogu veetaset, muuta katastriüksuse piire jne. Natura 2000 nõuete üle teeb kontrolli Keskkonnaamet. Lisaks peab taotleja täitma ka nõuetele vastavuse nõudeid.

Toetust võib taotleda Natura 2000 alal asuva vähemalt 0,30 hektari suuruse põllu või vähemalt 0,30 hektari suuruse põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põlluosa kohta, millel tegeletakse põllumajandusliku tegevusega või mis on karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ning mida taotlejal on õigus kasutada. Natura 2000 võrgustiku alad on leitavad PRIA [avalikul veebikaardil](#). Kui Natura piir lõikab põllumassiivi, siis Natura toetust taotletava põlluosa piir peab olema looduses selgelt eristatav või peab taotleja olema võimeline seda kontrollijale täpselt ette näitama.

### **Toetuse ühikumäär**

Toetuse ühikumäär ühe hektari põllumajandusmaa kohta on 27 eurot kalendriaastas. Juhul, kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab tegevuse liigile eelarveaastaks määratud eelarve, võib PRIA vähendada toetuse ühikumäära ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

## **19. KOHUSTUSTE ÜLEANDMINE JA SUURENDAMINE**

Selleks, et tagada paindlikkus mitmeaastase kohustusega hõlmatud maade liikumisel majapidamiste vahel, on lubatud kohustuste üleandmine ja suurendamine.

### **19.1. Kohustuse üleandmine**

Kohustuse võib koos maaga üle anda, v.a. esimesel kohustuseaastal. Kui kohustusega hõlmatud maa läheb majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja sellega jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis kohustus lõpetatakse ja kohustuse üleandjalt toetust tagasi ei nõuta.

Sama kehtib ka juhul, kui kogu põllumajanduslik majapidamine antakse üle. Ka siis saab kõik ületulnud kohustused üle võtta või nendest loobuda.

Ohustatud tõugu looma pidamise toetust saab üle anda vaid juhul, kui üle antakse kogu majapidamine.

Maa ja kohustuse üleminekul peab üleantud maa ja kohustusega seotud dokumendid (või koopiad dokumentidest, näiteks põlluraamatust, mullaproovidest jne) andma üle uuele maavaldajale, kes jätkab dokumentide pidamist.

Kohustuse üleandmisel tuleb esitada [teave kohustuse üleandmise-ülevõtmise kohta](#) koos põldude või loomade andmetega, põllumajandusliku majapidamise üleandmisel lisaks soovituslik vorm – „[Teave põllumajandusliku majapidamise üleandmise-ülevõtmise kohta ja taotlus ülevõtjale toetus\(t\)e maksmiseks](#)“, mille saab PRIA kodulehelt.

## 19.2. Kohustuse suurendamine

Kohustuse suurenemist arvestatakse esimesel kohustuseaastal võetud kohustusealuse maa pindala järgi. Üldjuhul saab kohustust kogu viieaastase kohustuseperioodi jooksul kokku suurendada kuni 15% kohustusealuse maa pindalast selle toetusõigusliku maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Kui kohustus suureneb üle 15%, algab uus viieaastase kohustuseperioodiga kohustus. KSM ja MULD toetuse puhul on võimalus kohustuseperioodi jooksul suurendada kohustust kuni 20%. Uut KSM kohustust pärast 2016. aastat alustada ei saa.

Ülevõetud kohustust suurendada ei saa. Kohustuse üleandmisel jääb kohustuse suurendamise õigus selle maa osas kohustuse üleandjale, kes esmakordselt selle maa kohta kohustust alustas.

## 20. KOHUSTUSTE ASENDAMINE

KSM kohustuse saab asendada kogu kohustusealuse maa pindala ulatuses mahepõllumajandusega jätkamise või mahepõllumajandusele ülemineku toetuse saamiseks võetava kohustusega ja taotlejal algab uus kohustus, mille kestus on viis järjestikust kalendriaastat. Osaliselt või täielikult saab KSM kohustuse asendada ka MULD kohustusega. MULD toetuse taotlemiseks peab taotlejal olema KSM kohustus vähemalt esimesel kohustuseaastal. Kui taotlejal juba on MULD kohustus, siis liidetakse asendatud kohustusealuse maa pindala taotleja olemasoleva kohustusealuse maa pindalaga, ning algab uus kohustus, mille kestus on 5 järjestikust kalendriaastat. KSM kohustuse asendamisel MULD kohustusega peab rohumaa olema rajatud hiljemalt kohustuse asendamise aasta 15. juuniks.

Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse kohustuse võib asendada täielikult arengukava alusel antava mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse saamiseks võetava kohustusega. Kui taotlejal juba on MAH kohustus, siis liidetakse asendatud kohustusealuse maa pindala taotleja olemasoleva kohustusealuse maa pindalaga, ning algab uus kohustus, mille kestus on 5 järjestikust kalendriaastat.

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohustusega on võimalik asendada järgmised kohustused:

1) põllumajandusministri 8. aprilli 2010. a määruse nr 44 „[Mahepõllumajandusliku tootmise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord](#)” kohase kohustuse;

- 2) maaeluministri 22. aprilli 2015.a määruse nr 40 „[Piirkondlik mullakaitse toetus](#)“ kohase kohustuse;
- 3) maaeluministri 30. aprilli 2015. a määruse nr 53 „[Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus](#)“ kohase kohustuse;
- 4) põllumajandusministri 8. märtsi 2010. a määruse nr 19 „[Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013](#)” kohase kohustuse.

Kohustuse asendamisel algab uus viieaastane kohustus ka siis, kui taotlejal on varasemalt kehtiv poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohustus.

## 21. TAOTLUSE KONTROLLIMINE

Taotluse kontrollimine jaguneb administratiivseks ja kohapealseks kontrolliks. Kontrollitakse, kas taotleja ning tema maa ja loomad vastavad toetusõiguslikkuse ja toetuse saamise ning nõuetele vastavuse süsteemi nõuetele. Lisaks kontrollitakse ka mitmeid nõuetega sätestatud dokumente (nt põlluraamatut jm) ja muid haldusmenetluse käigus vajalikke tõendeid ja andmeid.

### 21.1. Halduskontroll

Kontrollitakse:

- kas taotleja iga põld (või maa-ala kokku) on vähemalt 0,30 ha ning kas ka pärast kontrollimist on nõuetele vastav pindala kokku vähemalt 1,00 ha; KSA, KSK, MULD ja NAT toetuse puhul vähemalt 0,3 ha; PLK toetuse puhul minimaalne toetusõiguslik pind 0,1 ha; SORT ja SRT puhul vastavalt kasvatatavale sordile 0,5 – 5 ha;
- kas SORT istikute arv on piisav;
- kas põllumassiiv, mille kohta toetust taotletakse, on kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (v.a PLK toetuse puhul, kus poollooduslik kooslus peab olema kantud keskkonnaregistrisse);
- kas kõik põldude loetelus kirja pandud põllud on kantud põllumassiivi kaardile (ka need, mille kohta toetust ei taotleta);
- kas poollooduslike koosluste loetelus kirja pandud alad on kantud poolloodusliku koosluse kaardile (kontrollib Keskkonnaamet);
- kas põllud, mille kohta taotletakse NAT toetust, asuvad [Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusega nr 615-k kinnitatud ja 2010. a muudetud Natura 2000 võrgustiku alal](#);
- kas LHT taotluseloomad on kantud põllumajandusloomade registrisse ja neid peetakse registris olevas loomakasvatushoones;
- kas LHT taotlemisel lammastele ja kitsedele on taotleja märkinud taotlusele põllud ja täpsustanud põldudel lammaste-kitsede jaoks nõutud põllumajanduskultuure;
- kas loomad, kelle kohta taotletakse MAH toetust, on kantud mahepõllumajanduse registrisse;
- kas loomad, kelle kohta taotletakse OTL toetust, on kantud tõuraamatu põhiossa;
- põllumassiivi pindala ületaotlemist, s.t põllumassiivi põhiselt taotlustes kirjas olnud põldude pindalade summat võrreldakse põllumassiivi maksimaalse toetusõigusliku pindalaga. Kui taotletud põldude pindalade summa on suurem kui põllumassiivi maksimaalne toetusõiguslik pindala, siis saadetakse taotlejale ületaotlemise kiri, mis on kohustuslik täidetult tagastada PRIAsse 5 tööpäeva jooksul. PRIA kontrollib põllumassiivil asuvate põldude pindalaid ja vajadusel kasutamise õiguslikku alust kohapeal;
- kas kultuur/looma tõug, liik ja vanus on toetusõiguslik taotletud toetuse jaoks;
- taotlusel märgitud maakasutustüübi ja põllumajanduskultuuri vastavust;
- võrreldakse taotlusel esitatud andmeid sama taotleja eelnevatel aastatel esitatud andmetega. Oluliste erinevuste korral viiakse läbi täiendav kontroll või esitatakse järelepärimine;



- nõuetele vastavuse osas loomade registri teavitusi ning loomade tähtaegset märgistamist;
- KSM, KSA, KSK, MAH, LHT ja PLK taotlemise korral kontrollitakse koolituste läbimise nõude täitmist;
- KSM, KSK, KSA, MULD, MAH ja SORT toetuse puhul, kas taotleja on FIE või juriidiline isik;
- KSM viljavahelduse nõude järgimist ja kuni 4-aastasele rohumaale toetuse taotlemist kontrollitakse eelnevate aastate taotluste ja kaartide põhjal;
- KSM talvise taimkatte 30% ja liblikõieliste heintaimede 15% kasvatamise (KSM toetusõiguslikust maast) nõude täitmist;
- MAH viljavahelduse nõude järgimist ja kuni 3-aastasele rohumaale toetuse taotlemist kontrollitakse eelnevate aastate taotluste ja kaartide põhjal;
- MAH talvise taimkatte 20% ja liblikõieliste heintaimede 20% kasvatamise (põllumajandusliku majapidamise põllumaast) nõude täitmist;
- kõikide kohustusega seotud toetuste puhul vaadatakse, kas kohustust on jätkatud, kas maad kasutatakse õiguslikul alusel, kas on esitatud vajalikud kohustuse üleandmise-ülevõtmise teatised, kas ülevõtja on esitanud pindalatoetuste taotluse ja ülevõetud kohustusealustele põldudele toetusi taotlenud.

Kui administratiivse kontrolli käigus avastatakse märke võimalikust nõuete rikkumisest, viiakse läbi järelkontroll mistahes teise asjakohase menetluse ja vajadusel kohapealse kontrolli abil või saadetakse järelepärimine taotlejale.

## 21.2. Kohapealne kontroll

Pindalatoetuste kohapealsed kontrollid algavad pärast taotluste vastuvõttu ning kestavad vajadusel aasta lõpuni. Nõuetele vastavuse nõuete täitmise osas teostatakse kontrolle aastaringselt. Kohapealseid kontrolle tehakse kontrollvalimite alusel. Kohapeal kontrollitakse, kas kultuur, maakasutus ja pindala vastavad taotletule ning kas toetuse saamise nõuded on täidetud. PRIA võib kasutada kohapealsete kontrollide läbiviimiseks ka ATVsid. ATV kasutamisest antakse taotlejale eelnevalt teada.

Kohapeal kontrollitavad dokumendid on olenevalt taotletud toetustest järgmised: põlluraamat(ud) koos sinna kantud seireandmetega, viljavaheldus- või külvikorrapiid(id), maa kasutusõigust tõendav dokument, nõuetekohaselt täidetud väetusplaan(id), põldtunnustamisakt, mullaanalüüside katseprotokollid, puuviljaaia aiaplaan, koolituste tunnistused, sertifitseeritud seemnete külvatud seemne müügipakendite etiketid ja sertifitseeritud seemne ostmist tõendavad dokumendid, heinaseemne kasvatamisel põldtunnustamise akt. Loomakontrollides kontrollitakse sõltuvalt taotletud loomagrupist hobuse- ja veisepasse, karjaregistrit, põlluraamatut, karjatamispäevikut, loomade liikumist tõendavaid dokumente, munakanade arvestust, sigade arvestust ja sigadega seotud toimingute arvestust (nt manustatud ravimid, veterinaarsed toimingud).

Kui taotlejale on kohapealsest kontrollist ette teatatud, siis hoiab ta sellesse loomarühma kuuluvat looma, kelle kohta ta toetust taotleb, selliselt, et oleks võimalik kontrollida:

- 1) veise, kitse ja lamba kõrvamärkide olemasolu ja identifitseerimisenumbrit;
- 2) hobuse transpondri numbrit, juhul kui hobusele on paigaldatud transponder, muul juhul hobuse välimikku. Vajadusel ajab taotleja loomad kokku.

Kui mitme loomapidaja loomad on ühes karjas, siis tuleb kontrolli ajaks eraldada kontrollvalimis oleva taotleja kari. Juhul, kui taotleja ei täida käesolevas lõigus toodud nõudeid võidakse lugeda, et taotleja ei võimalda kohapealset kontrolli läbi viia, ning taotlus jäetakse rahuldamata.

Toetuse nõuete rikkumist hinnatakse vastavalt selle raskusele, ulatusele ja püsivusele. Hindamine toimub hindamismaatriksite alusel, mis avaldatakse PRIA kodulehel. Kohapealset kontrolli läbiviiv teenistuja võib rikkumise hindamisel kasutada kaalutusõigust ja anda hindamismaatriksist erinevaid punkte.

Põllu pindala mõõtmised teostatakse mööda toetusõigusliku põllumajandusmaa ja põllumajanduskultuuri piiri, kontrollides põllumajandustootja taotletud pinna vastavust tegelikule olukorrale.

Visuaalselt kontrollitakse, kas HPK raames säilitamisele kuuluvad maastikuelemendid, mis on arvestatud põllumajandusmaa pindala hulka, vastavad kehtestatud parameetritele (sõltuvalt maastikuelemendi tüübist kontrollitakse selle suurust, laiust, kõrgust või pikkust jms) ja asukohale ning kas põllu maakasutus vastab maastikuelemendiga seotud maakasutusele (nt kas põllusaar asub põllumaal – maakasutus P või M). Erinevuste leidmisel maastikuelemendid mõõdistatakse ning mittevastavad maastikuelemendid arvestatakse põllu pindalast välja.

Põldude pindalade kontrollimiseks kasutatakse kaugseire meetodit, kus mõõtmiste aluseks on kõrge resolutsiooniga (0,5–0,6m piksliga) toetusperioodi jooksul tehtud satelliidipildid, või kasutatakse kalibreeritud GPS-seadmeid. Mõõdetakse taotletud põldude pindalaid. Kaugseire mõõtmisi on võimalik teha ainult kaugseire aladel. Väljaspool neid alasid mõõdetakse kalibreeritud GPS-ga. Kaugseire alade asukohti ja ulatust muudetakse igal aastal vastavalt kontrolli vajadustele. Satelliidipildid on mõeldud sihtotstarbeliseks kasutamiseks – pindalatoetuste kontrollimiseks. Kui kaugseire teel ei ole kontrollitava taotluse põldude pindalaid võimalik piisavas ulatuses mõõta või on leitud pinnaerinevus, suunatakse põld edasi kohapealsesse kontrolli. Kohapeal viiakse läbi täiendavad mõõtmised kalibreeritud GPSiga.

Põllu toetusõigusliku pindala sisse arvatakse kuni 2 meetri laiused hekid, kraavid, piirded või muud traditsioonilised maastikuobjektid (nt puude- ja põõsaste ribad, ojad, kiviaiad) ning [HPK määruse](#) § 3 lõigetes 1–10 nimetatud maastikuelemendid.

Kuna puudega kaetud alal ei ole tootmine võimalik samamoodi nagu puudeta alal, siis arvatakse põllu toetusõiguslikust pindalast välja alad, kus puude ja/või kadakate arv hektari kohta ületab 50. Arvestus toimub vaid puudealuse pinna, mitte kogu põllu pinna suhtes. Nt on 5 ha põllu ühes osas umbes 0,6 ha ulatuses puudega kaetud ala, millel kasvab 36 puud. Arvestatuna 1 ha peale on sellel alal 60 puud, mistõttu puudega kaetud osa mõõdetakse põllu pinnast välja. Kui sellel pinnal oleks 15 puud, siis arvestatuna 1 ha kohta on seal 25 puud ja seda ala välja ei mõõdetata.

Kohapealses kontrollis ei loeta toetusõiguslikeks alaliselt liigniiskeid alasid, millel liigse vee tõttu ei ole võimalik põllumajanduslikku tegevust (rohumaade puhul niitmist või karjatamist, põllukultuuride puhul kultuuri rajamist, harimist ja koristust) läbi viia. Sellised alad on näiteks kobraste üleujutusosalad, tiigid ning alad, mida ei saa lugeda heas korras olevaks põllumajandusmaaks, nt soodid, mudamülkad ja roostikud. Sellised alad kuuluvad registrist kustutamisele.

Kui KSM taotleja põld või põllud, millel kasvatatakse põllukultuure või köögivilja või mida hoitakse mustkesas, moodustavad enam kui 20 hektari suuruse ühtse maa-ala, mis piirneb mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava teega, mille koosseisu kuuluval teemaal ega teega külgneval taotleja põllumajandusmaal ei ole vähemalt kahe meetri laiust püsitaimestikuga rohumaariba või maastiku joonelementi, nagu kraav, hekk või kiviaed, peab taotleja eelpool nimetatud tee ja põllukultuuride, köögivilja ning mustkesa vahele rajama 2–5 meetri laiuse rohumaariba või maastiku joonelementi. Rohumaariba ehk põlluserva laiust arvestatakse rohuga kaetud alast (teeservast) kuni põlluservani. Kraavi laiust arvestatakse tasapinnaliselt ehk risti üle kraavi. Üldjuhul hinnatakse rohumaariba laiust visuaalselt, vajadusel mõõdistatakse mõõdulindi või GPSiga.

*Näide:* Toetusõigusliku põllu ja avalikult kasutatava tee vahele jääb 2 meetri laiune põõsariba ja 5 meetri laiune rohumaariba (rohumaariba kokku koos põõsaribaga on 7 meetrit lai). Sellisel juhul on rohumaariba nõue täidetud, kuid kuna rohumaariba laius koos põõsaribaga on üle 5 m, mõõdetakse toetusõigusliku põllu pindala ja rohumaariba pindala eraldi põldudena.

Erinevalt teistest põllumajandusmaadest ei kehti PLKdel 50 puu reegel, vaid PLK toetusõigusliku maa puhul kehtivad järgmised reeglid:

1. Ala peab olema hoolduskõlblik. Hoolduskõlblik on poollooduslik kooslus:

- mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ja on niidetav või karjatatav või
- mille taastamine on lõppenud ja kus on loodud tingimused niidutaimestiku kujunemiseks.

2. Kadakatega poollooduslikku kooslust ei loeta hoolduskõlblikuks, kui sealsete puittaimede liituvus on suurem kui 0,5. Kui kadakad ja muu puittaimestik kasvavad nii, et ala on takistusteta ülepinnaliselt hooldatav ning on olemas niidule omane rohttaimestik, võib liituvus olla suurem kui 0,5.

Sarnaselt teistele põllumajandusmaadele arvatakse PLK toetusõigusliku pinna sisse [HPK määruse](#) § 3 lõigetes 3–5 ja 7-10 nimetatud maastikuelemendid ning kuni 2 meetri laiused maastiku joonelemendid (kraav, hekk, kiviaed).

Lisaks arvatakse PLK pinna hulka veel ka:

- 1) maa, millel asub kiviaed, heinaküün või loomade varjualune;
- 2) kuni 0,05 hektari suurused puude ja põõsastega kaetud alad, kus puudub niidutaimestik, kuid mis on seotud traditsioonilise põllumajandustegevusega või keskkonnaalaste eesmärkide saavutamise;
- 3) kuni 0,05 hektari suurused väikeveekogud ja taimestikuta alad;
- 4) rannaniidul kõik sellised ala osad, kus taimestik puudub, olenemata ala osa suurusest, välja arvatud taimestiku piirist mere poole jäävad liiva- ja kliburannad;
- 5) roostik, mida on viimase aasta jooksul niidetud või karjatatud § 10 lõike 3 kohaselt.

PRIA kontrollib kohapeal MAK 2014–2020 raames võetud kohustuse puhul:

- OTL toetus - HPK nõudeid juhul, kui taotlejal on põllumajanduslikku maad;
- KSM toetus – toetusõiguslikkuse nõudeid, toetuse nõudeid, HPK nõudeid;
- KSK toetus – toetusõiguslikkuse nõudeid, toetuse nõudeid, HPK nõudeid;
- KSA toetus – toetusõiguslikkuse nõudeid, toetuse nõudeid, HPK nõudeid;
- MAH toetus – toetusõiguslikkuse nõudeid, toetuse nõudeid, HPK nõudeid;
- MULD toetus – toetusõiguslikkuse nõudeid, toetuse nõudeid, HPK nõudeid;
- SORT toetus – toetusõiguslikkuse nõudeid, toetuse nõudeid, HPK nõudeid;
- LHT toetus – toetuse nõudeid (lammaste ja kitsede karjatamiseks kasutatavaid karjamaid peab vahetama; lammastele ja kitsedele peab sööda täienduseks ja looma tervise tugevdamiseks kasvatama vähemalt 5 määruuses loetletud kultuuri; rohumaad ei tohi üle karjatada), HPK nõudeid;
- NAT toetus – toetusõiguslikkuse nõudeid, HPK nõudeid;
- NAM toetus – HPK nõudeid.

Veterinaar- ja Toiduamet (VTA), Põllumajandusamet (PMA) ja Keskkonnainspeksioon (KKI) kontrollivad kohapeal kohustuslikke majandamisnõudeid.

KKI kontrollib lisaks ka HPK määruuses toodud veekaitse nõudeid.

## Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning nõuete kontroll on kirjeldatud „[Nõuetele vastavuse](#)“ peatükis.

- Keskkonnaamet kontrollib PLK taotlejate juures PLK toetusõiguslikkuse nõudeid, baas- ja täiendavaid nõudeid. NAP taotlejate juures kontrollib Keskkonnaamet [looduskaitseadusest](#) tulenevaid kaitseala, hoiala või püsielupaiga kaitsekorrast tulenevaid nõudeid.
- VTA kontrollib OTL taotlejate juures potentsiaalselt toetusõiguslike maatõugu veiste identifitseerimise ja registreerimise nõudeid ning ohustatud tõugu loomade nõuetekohasust toetuse saamiseks. LHT taotlejate juures kontrollib VTA toetuse nõudeid ning loomade identifitseerimise ja registreerimise nõudeid.
- PMA kontrollib MAH toetuse taotlejate juures mahepõllumajanduse seadusest tulenevaid nõudeid ning kogu ettevõttes taotluse esitamise aastale eelneva aasta [mahepõllumajanduse seaduse](#) kohaselt peetavate lindude ja loomade keskmist arvu.
- PMA teostab põldtunnustamist KSM ja MAH toetuse taotlejate juures, kes on taotlenud toetust põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 “[Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded](#)” heinaseemne tootmiseks kasutatava põllumajandusmaa kohta.
- Erametsakeskus kontrollib NAM taotlejate juures NAM toetusõiguslikkuse nõudeid ja täiendavaid nõudeid.

Kohapealses kontrollis täidetakse kontrollaruanne koos lisadega, kuhu ka taotlejal on võimalik lisada omapoolsed märkused. Kontrollaruande allkirjastavad inspektor ja taotleja või tema volitatud esindaja. Kontrollaruande allkirjastamisega tõendab taotleja või tema esindaja kohapealse kontrolli läbiviimist ja et on tutvunud kohapealse kontrolli raames tuvastatud leidudega. Kui kohapealses kontrollis on tuvastatud eiramisi või on mõõdetud põldusid, siis saadetakse taotlejale postiga kontrollaruande koopia. Taotleja soovil võib kontrollaruande koopia saata ka taotleja aruandele märgitud e-posti aadressil. Kui taotlejal on pretensioone kohapealse kontrolli läbiviimise või kohapealse kontrolli tulemuste kohta, siis saab ta need esitada 15 kalendripäeva jooksul arvates kontrolli toimumisest või kontrollaruande koopia kättesaamisest.

## 22. TOETUSE VÄHENDAMINE

Toetuste vähenduse arvestamine toimub vastavalt [komisjoni määrusele nr 640/2014](#).

### 22.1. Toetuse vähendamine toetusõiguslikkuse alusel, s.h pindalade ja loomade arvu erinevuse tõttu

Nõude rikkumine	Vähendamine
Taotlusel esitatud pindala on väiksem kui tegelik kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindala.	Toetus määratakse taotluses esitatud andmete alusel.
Taotlusel esitatud pindala on kuni 3% või kuni 2 ha suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindalast.	Toetus määratakse mõõdetud või kindlakstehtud pindala järgi.
Taotluses esitatud pindala on üle 3% või üle 2 ha, kuid kuni 20% suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindalast.	Toetust vähendatakse taotletud pinna ja mõõdetud või kindlakstehtud pinna kahekordse vahe võrra.
Taotluses esitatud pindala on üle 20% ja kuni 50%	Kultuurigrupi* osas jäetakse taotlus

suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindalast.	rahuldamata.
Taotluses esitatud pindala on üle 50% suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindalast.	Kultuurigrupi* osas jäetakse taotlus rahuldamata. Lisaks arvatakse taotleja veel üks kord toetusesaajate hulgast välja tuvastatud pinnaerinevusele vastava summa ulatuses. See summa tasaarvestatakse mistahes toetuskavade alusel makstavate toetustega, millele taotlejal on õigus seoses taotlustega, mille ta esitab järgneva kolme kalendriaasta jooksul.

\*kultuurigrupp – ühe toetuse raames sama toetusmääruga toetatavad kultuurid.

*Näide:* Kui taotleja taotles toetust 100 ha kohta, kuid kohapealses kontrollis selgus põlde üle mõõtes, et tegelik pindala on 90 ha, siis leitakse pindalade protsendivahemik järgmiselt:  
 $10/90 \times 100 = 11\%$ . Kuna taotluses esitatud pindala on kontrollimisel selgunud pindalast suurem üle 3%, aga alla 20%, siis vähendatakse toetussummat kindlakstehtud pindalast kahekordse pindalaerinevuse ehk 20 hektari võrra. Toetust ei määrata ka tuvastatud pindala erinevuse 10 ha eest. Seega kui muid toetuse vähendamisi ei ole, määratakse tootjale toetus  $100 - 30 = 70$  ha eest.

### Kui taotlusel märgitud loomade arv erineb kindlaksmääratud loomade arvust.

Taotlusel esitatud ja kindlaksmääratud loomade vahe	Toetuse määra vähendamine
Kindlaksmääratud loomade arv taotleja karjas on suurem kui taotlusel esitatud loomade arv.	Toetus määratakse taotluses märgitud loomade andmete alusel.
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on kuni kolm looma.	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi määratud protsendi* võrra
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ja määratud protsent* ei ületa 10.	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi määratud protsendi* võrra.
Taotlusel esitatud loomade arvu ja kindlaksmääratud loomade arvu vahe on suurem kui kolm looma ja määratud protsent* on suurem kui 10, kuid ei ületa 20.	Toetust vähendatakse kindlaksmääratud loomade arvu järgi kahekordse määratud protsendi* võrra.

\* **Määratud protsent** – vähendamise aluseks on protsent, mille arvutamiseks jagatakse taotluses märgitud loomade arv, mille osas on avastatud eeskirjade eiramisi, kindlaks määratud loomade arvuga ja korrutatakse sajaga.

*Näide:* Kui taotleja taotles LHT toetust 100 hobuse kohta, kuid kohapealses kontrollis selgus, et hobuseid on karjas alles 90, siis leitakse erinevuse protsendivahemik järgmiselt:  
 $10/90 \times 100 = 11\%$ . Kuna taotluses esitatud hobuste arv on kontrollimisel selgunud hobuste arvust suurem üle 3 looma ja loomade arvu erinevus ületab 10%-i, aga jääb alla 20%-i, siis vähendatakse toetussummat kindlaksmääratud loomade arvu järgi kahekordse määratud protsendi\* võrra.

## 22.2. Toetuse vähendamine baas- ja toetatavate nõuete rikkumise eest

Nõuete rikkumise suurust hinnatakse maatriksite alusel lähtudes kolmest aspektist:

- a) *Rikkumise raskus* – sõltub eelkõige selle tagajärgede olulisusest meetme eesmärgile.
- b) *Rikkumise ulatus* – sõltub eelkõige selle mõjust kogu tegevusele. Sõltuvalt toetusest ja nõudest määratakse % põllu- või põllumajandusmaast, toetusõiguslikust maast, loomade arvust, objektide arvust jms, millises ulatuses oli rikkumine. Mida suurem %, seda suurem on mõju kogu tegevusele.
- c) *Rikkumise kestus* – sõltub eelkõige rikkumise mõju ajalisest ulatusest või kas seda mõju on võimalik mõistlike vahenditega lõpetada. Määratakse koefitsiendiga, mis annab rikkumisele kaalu sõltuvalt mõju kestvusest ja mõju lõpetamisest:

Nõude rikkumisel leitakse vähendamine toetussummast järgmiselt:

***raskuse koefitsient x ulatuse % x kestuse koefitsient =vähendamise % toetussummast***

Kui nõude kontroll eeldab eelnevate aastate maakasutamise vaatamist, nt nagu seda on viljavahelduse nõuetega, siis kontrollitakse nõude täitmist maa põhiselt ja maade liikumine aastate lõikes ühelt taotlejalt teisele ei vabasta taotlejat rikkumisest.

*Näiteks kui taotleja A kasvatas samal põllul otra 2 aastat ja kolmandal aastal on sama põld taotleja B kasutuses, kes kasvatab sellel samuti otra, siis taotleja B saab põllu osas viljavahelduse nõude rikkumise.*

***Nõuete rikkumise korduvust hinnatakse taotleja põhiselt. Kui on tegemist korduva rikkumisega, siis korrutatakse käesoleva aasta rikkumise % korduste arvuga. Nt kui samal taotlejal on tuvastatud sama rikkumine teist korda, siis x 2 jne.***

Korduvust vaadatakse kuni neli aastat tagasi ja rikkumine loetakse korduvaks, kui sama või sarnase nõude rikkumine on toime pandud eelneva nelja aasta jooksul mittejärjestikustel aastatel. Korduvus tekib ka juhul, kui taotleja on rikkunud eelneval programmiperioodil samalaadset nõuet mõne teise arengukava meetme raames. Korduva rikkumise vaatamisel ei vaadata, et rikkumine oleks toime pandud just samal põllul või sama looma osas, vaid üle meetme.

*Näiteks tuvastati viljavahelduse nõude rikkumine 2013. aastal KSM toetuse raames põllul nr 1. 2015. aastal taotleb sama taotleja hoopis MAH toetust ja viljavahelduse nõude rikkumine tuvastatakse põllul nr 2. Sellisel juhul on tegemist juba korduva rikkumisega.*

Sõltuvalt nõudest tehakse toetuse vähendamine kas kogu toetuse summast või ainult nõuet puudutavast osast (nt ühikumääraragrupist). Mida rängem rikkumine, seda suurem vähendus ja iga nõude rikkumine võib viia iseseisvalt toetusest ilmajäämiseni.

## 22.3. Toetuse vähendamine taotluse hilinenult esitamise eest

Kui taotlus esitatakse hilinenult ajavahemikul 24. maist 17. juunini 2016. a, vähendatakse toetust 1% iga hilinetud tööpäeva kohta.

## 22.4. Toetuse vähendamine juhul, kui taotleja ei ole deklareerinud kogu maakasutust

Kui toetusesaaja ei deklareeri jooksvaks aastaks kogu tema kasutuses olevat põllumajandusmaad ning kui erinevus ühelt poolt ühtses taotluses ja/või maksetaotluses deklareeritud kogupindala ja teiselt poolt deklareeritud pindala pluss deklareerimata põldude kogupindala vahel on rohkem kui 3 % deklareeritud pindalast, vähendatakse sellele toetusesaajale kõnealuseks aastaks

makstavate pindalapõhiste otsetoetuste ja/või pindalatoetusmeetmete alusel makstavate toetuste kogusummat kuni 3 %, olenevalt väljajätmise raskusastmest.

## **22.5. Toetuse vähendamine nõuetele vastavuse süsteemi nõuete rikkumise tõttu**

Põllumajandusmaa heades põllumajandus- ja keskkonnaningimustes hoidmise nõuete ja kohustuslike majandamisnõuete järgimise puhul hinnatakse leitud rikkumiste korral, kas tegemist on hooletusest või tahtlikkusest tingitud rikkumisega. Samuti hinnatakse rikkumise tõsidust, ulatust, püsivust ja korduvust ning kas on tuvastatud kergendavaid või raskendavaid asjaolusid.

Kui rikkumine tuleneb põllumajandustootja hooletusest, on üldreeglina vähendamise ulatuseks 3% toetussummast. PRIA võib pädeva kontrolliasutuse kontrolliaruandes esitatud hinnangu alusel siiski otsustada, kas seda protsenti vähendada 1%-ni või suurendada 5%-ni. Lõpliku vähendusprotsendi kujunemisel arvestatakse, kas rikkumised on tuvastatud samas või erinevates valdkondades. Kui rikkumised on tuvastatud samas valdkonnas (näiteks on tuvastatud erinevate nõuete rikkumised maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete kontrollis), läheb arvesse suurim valdkonna rikkumine. Erinevate valdkondade nõuete rikkumised liidetakse, kuid maksimaalne vähendamine esimesel rikkumise aastal on siiski 5% toetussummast.

Tähele tuleks panna, et nõuetele vastavuse süsteemi nõuete rikkumise korral vähendatakse kõiki taotletud toetusi, millele nõuetele vastavuse süsteem kehtib. Näiteks kui taotleja on taotlenud nii PLK kui KSM toetust ning tema ettevõttes tuvastatakse nõuetele vastavuse nõude rikkumisi, vähendatakse sama vähendusprotsendi ulatuses mõlemat taotletud toetussummat.

Kui põllumajandustootja ei ole tahtlikult nõuetele vastanud, on vähendamise ulatuseks üldreeglina 20%. PRIA võib pädeva kontrolliasutuse kontrolliaruandes esitatud hinnangu alusel siiski otsustada vähendada seda protsenti, kuid mitte alla 15%, või vajaduse korral suurendada seda 100%-ni toetuse kogusummast.

Kui taotleja on kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul vähemalt kahel kalendriaastal rikkunud sama nõuet või standardit, siis korrutatakse esimese korduvuse puhul kindlaksmääratud vähendusprotsent kolmega. Edasiste korduvate rikkumiste puhul korrutatakse eelmise korduva rikkumise vähendusprotsenti kolmega. Kui korduvuse arvutamisel on jõutud 15%-ni, teavitab PRIA taotlejat, et sama nõude rikkumise veelkordsel kindlakstegemisel käsitletakse seda tahtliku nõude rikkumisena ning toetust vähendatakse tahtliku rikkumise vähendamise määraga.

*Näide:* Taotleja on eelmisel, s.o 2015. a põletanud oma põllumajandusmaal kulu ja seetõttu on tema toetuse summat vähendatud 3%. Kui 2016. a tuvastatakse taotleja kontrollimisel taas, et põldudel on põletatud kulu või põhku, siis sanktsioon kujuneb järgmiselt: 2016. a leitud vähendamise % korrutatakse kolmega. Näiteks leiti 2015. a hindamisel, et vähendamise % on 3% toetussummast, siis korrutatakse leitud % kolmega ning vähendamiseks saadakse 9% toetussummast.

## **23. TOETUSE MÄÄRAMINE VÕI TAOTLUSE RAHULDAMATA JÄTMINE**

PRIA peadirektor otsustab:

- MAK 2014–2020 toetuste taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise hiljemalt 10. veebruariks 2017. a

Määratud toetuse kohta leiab taotleja teabe e-PRIA portaalist. Määratud toetussummad avalikustatakse ka PRIA kodulehel [www.pria.ee](http://www.pria.ee) 10 tööpäeva jooksul arvates otsuse tegemisest. Toetuse vähendamise või taotluse rahuldamata jätmise otsusest teavitab PRIA taotlejat

kirjalikult, saates käskkirja väljavõtte 10 tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist. Kui taotleja on pindalatoetuste taotlusel märkinud, et soovib saada otsuse elektrooniliselt, siis paberil saatmist ei toimu ja taotleja saab otsusega tutvuda e-PRIA portaalis. Paberil väljavõtet ei saadeta ka taotlejale, kelle toetust ei vähendata.

Taotluse rahuldamata jätmise alused on kajastatud EL ÜPP rakendamise seaduse ([ELÜPS](#)) § 79.

Taotlus jäetakse rahuldamata, kui:

- taotlusel ja/või taotluse lisadel puudub taotleja allkiri ja taotlejaga ei õnnestu ühendust saada (kehtetu taotlus);
- taotleja andmed ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse ning taotluses esitatud andmete alusel ei ole võimalik temaga ühendust võtta;
- taotlusaluste või nõuetele vastavate põldude kogupindala on väiksem kui konkreetse toetuse minimaalne toetusõiguslik pind ([ELÜPS](#) §79);
- taotlus on esitatud pärast 17. juunit 2016. a;
- taotleja ei võimalda läbi viia kohapealset kontrolli;
- taotleja on taotlusele märkinud tegelikust nõuetekohasest tuvastatud pindalast/loomade arvust üle 20% suurema pindala/loomade arvu, sel juhul jääb taotleja kultuurigrupi/loomagrupi osas toetusest ilma. Kui erinevus on üle 50%, arvatakse taotleja lisaks veel üks kord järgneva kolme aasta jooksul toetusesaajate hulgast välja tuvastatud pinnaerinevusele/loomade erinevusele vastava summa ulatuses;
- taotleja ei vasta vähemalt ühel kohustuseaastal konkreetse toetuse toetusõiguslikkuse nõuetele. Juhul kui toetusõiguslikkuse nõude rikkumine tuvastatakse kohustuseperioodi esimesest aastast hilisemal aastal, nõutakse eelnevatel aastatel makstud toetus tagasi;
- taotleja rikub konkreetse toetuse baas- või toetatavaid nõudeid ulatuses, mis üksi või koosmõjus vähendavad toetuse summa nullini.
- Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete rikkumise äärmusliku ulatuse, raskusastme või kestvuse korral või kui esineb korduvaid ränki nõuete rikkumisi, jäetakse taotlus lisaks taotlusaastale ka järgmisel aastal rahuldamata toetuse osas, millele nõuetele vastavuse nõuded kehtivad.

MAKi pindalatoetuste taotlus jäetakse rahuldamata põllu (põlluosa)/koosluse osas, mis:

- ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse või on väiksem kui 0,30 ha;
- NAT toetuse puhul ei asu Natura 2000 alal;
- ei ole MAH tootmise toetuse puhul mahepõllumajanduslikult tunnustatud;
- kui PKT või MAH taotleja on asendanud taotluses esitatud taimeliigi teise kõrgema või madalama toetusmääraga taimeliigiga ja ei ole sellest PRIAt õigeaegselt teavitanud.
- PLK puhul kui: 1) puudub maakasutamise õiguslik alus 2) kooslus pole hooldatav 3) koosluse kindlakstehtud pind on väiksem kui 0,1 ha.
- SORT põld ei ole külvatud toetusõigusliku kultuuri sertifitseeritud seemnega, põllu osas ei ole esitatud tõenduseks seemnepakendi etikette, istutusmaterjalina ei ole kasutatud SORT toetusõiguslikku sorti ja ei ole esitatud selle tõendamiseks vajalikke tõendavaid dokumente.

MAK loomatoetuste taotlus jäetakse rahuldamata loomade osas:

- kui loomad ei vasta toetuse saamise nõuetele nagu tõug, vanus, pidamise viis jne; täidetud ei ole identifitseerimise nõuded; loom (veis, vasikas, piimatõugu vasikas, hobune) on karjast välja viidud enne pidamisperioodi lõppu kõik lambad ja kitsed on välja viidud enne pidamisperioodi lõppu.



## 24. TOETUSE MAKSMINE

MAK 2014–2020 pindalatoetused makstakse välja hiljemalt 30. juuniks 2017. a.

**Arveldusarve numbri või omaniku nime muutumisel tuleb taotlejal kohe PRIAt teavitada. Vastasel juhul ei ole võimalik toetussummat üle kanda. Palume arvestada, et e-PRIAs andmete muutmine toimub ühe tööpäeva jooksul, paberil esitatavate andmete muutmine võtab kauem aega.**

Seoses sellega, et PRIA ei ole enam õigust kanda toetusraha kellegi teise kui vaid toetuse taotleja arveldusarvele, ei ole võimalik 2016. aastal esitada PRIAle kolmanda isiku arveldusarve andmeid. Nende klientidega, kes on varem kellegi teise arveldusarve andmed registrisse andnud, võtab PRIA ühendust ja palub registriandmed parandada ehk esitada enda arveldusarve andmed.

1. jaanuaril 2015. a jõustus Eestis tulumaksuseaduse muudatus, mille alusel maksustatakse tulumaksuga füüsilistele isikutele makstavad põllumajandus- ja maaelutoetused. Seaduse kohaselt peab PRIA füüsilistele isikutele makstavatelt toetustelt tulumaksu kinni pidama. Tulumaksuga maksustatakse kõik toetused, mille väljamakse kuupäev on alates 1. jaanuarist 2015. a.

Tulude deklareerimisega seotud küsimustega palume pöörduda otse Maksu- ja Tolliameti poole infotelefonil 1811 või e-kirja teel aadressil [fyysisik@emta.ee](mailto:fyysisik@emta.ee).

Lisainfot toetuste maksustamise kohta leiate Maksu- ja Tolliameti kodulehelt <http://www.emta.ee/?id=27393>.

## 25. OTSUSE VAIDLUSTAMINE

Kui taotleja ei ole PRIA otsusega nõus, on tal võimalus esitada [haldusmenetluse seaduse](#) nõuetele vastav vaie PRIA peadirektorile, põhjendades omapoolset seisukohta. Vaie tuleb edastada 30 kalendripäeva jooksul pärast haldusakti kättesaamist aadressil Tähe 4, Tartu 51010. Vaide põhjal vaadatakse taotlus uuesti üle ja tehtud otsusest teavitatakse taotlejat kirjalikult.

## 26. TOETUSE TAGASINÕUDMINE

Kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et taotleja on esitanud valeandmeid, eelmiste aastate toetus on välja makstud alusetult või kui taotleja loobub 5-aastasest kohustusest enne kohustuseperioodi lõppu, peab ta kõnealuse summa tagasi maksuma. Kui toetuse saajalt nõutakse eelnevatel aastatel makstud toetus tagasi, siis võetud 5-aastane kohustus lõpeb.

Kui toetuse saaja on täitnud võetud 5-aastasest kohustusest vähemalt kolme järjestikuse aasta kohustused ja lõpetab põllumajandusliku tegevuse, siis eelnevatel aastatel makstud toetust tagasi ei nõuta. Kohustus(t)e lõpetamisest seoses põllumajandusliku tegevuse lõpetamisega tuleb PRIAt teavitada vabas vormis avaldusega taotluste vastuvõtmise perioodil 2.–23. mail 2016.

[ELÜPS](#) § 111 lg 5 alusel jäetakse toetus taotlejalt tagasi nõudmata, kui tagasinõutav summa ei ületa 100 eurot.

Tulenevalt kehtivatest põllumassiivi identifitseerimissüsteemi ajakohastamise nõuetest (kord 5 aasta jooksul tehakse uued ortofotod) ja kohapealse kontrolli valimi suurusest (5% taotlejatest), on kehtestatud alusetult väljamakstud toetussummade tagasinõudmiseks kuni 10-aastane tähtaeg. Tagasimakse kohustust ei kohaldata, kui ajavahemik toetuse maksmise kuupäevast kuni kuupäevani, mil pädev asutus toetuse saajat esimest korda makse alusetusest teavitab, on pikem kui kümme aastat.

## **27. TOETUSE ANDMISEST JA KASUTAMISEST TEAVITAMINE**

Toetuse saaja on kohustatud teavitama avalikkust toetuse andmisest ja kasutamisest, et asjakohane toetatav objekt või tegevus on viidud ellu või viiakse ellu Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist. Juhul kui toetuse saajal on olemas toetatava objekti või tegevusega seotud veebileht, avaldatakse sellel MAK logo ja Euroopa Liidu embleem ning tuuakse objekti või tegevuse lühikirjeldus. Toetuse teavitamisega seonduv on reguleeritud maaeluministri 22.12.2015 määrusega nr 26.

## **28. PÕLLUMAJANDUSLIKU KESKKONNATOETUSE SEIRE JA HINDAMINE**

Selleks, et hinnata ELis põllumajanduslike keskkonnatoetuste tulemuslikkust ja tõhusust, on vaja paralleelselt toetuste maksmisega läbi viia ka toetuste seiret ja hindamist.

Seire ja hindamise eesmärk on koguda infot arengukava rakendumise ja efektiivsuse kohta. Selleks kogutakse andmeid tegevuse läbiviimiseks kasutatud sisendite (toetusteks makstav raha), väljundite (huvi toetuste vastu, nt sõlmitud lepingud, toetustealune pindala jmt), tulemuste ja mõju kohta keskkonnale, põllumajandusele ning maaelu arengule tervikuna. Ühtlasi hinnatakse toetuste tulemuste ja mõju kokkulangevust MAKi koostamisel seatud eesmärkidega. Saadud andmeid kasutatakse rakendatud meetmete parandamiseks, uute meetmete väljatöötamiseks ning spetsiifiliste toetusmeetmete vajaduste (sh toetussummade) põhjendamiseks.

Seire- ja hindamissüsteemiga seotud peamised asutused Eestis on Maaeluministeerium, PRIA, PMK, Eesti Maaülikool ning erinevad andmekogujad.

PMK on tegelenud põllumajandusliku keskkonnatoetuse hindamisega juba 2004. aastast. Meetmete kohustuseperioodi alg- ja lõppandmete fikseerimine (kohustuse esimesel ja viimasel aastal) on väga oluline, kuna siis on võimalik välja tuua näitajate tegelik muutus perioodi jooksul. PMK koostab iga-aastaselt püsihindamisaruande, milles antakse ülevaade hindamistegevustest (s.h uuringute tulemustest ning meetmete analüüsides).

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse hindamiseks kogutakse andmeid viie teemavaldkonna kohta – mullastik, vesi, elurikkus (bioloogiline mitmekesisus), maastik ja sotsiaalmajandus. Lisaks viiakse läbi pikaajaline võrdlev põldkatse (komplekskatse) erinevate toetusmeetmete kohta. Komplekskatses selgitatakse maaviljeluslike võtete (mullaharimine, külviaeg, orgaanilise väetise kasutamine, vahekultuurid jm) olulisust PKT keskkonnasõbraliku majandamise ja mahepõllumajandusliku tootmise toetusmeetmete edasiarendamiseks tulevikus.

Andmeid hindamiseks saadakse erinevatest allikatest ja koostööpartneritelt – PRIA registritest, riiklikest statistilistest andmebaasidest jne. Lisaks peab hindamisel koguma andmeid põllumajandusmaal toimuvate keskkonnaga seotud muutuste kohta ning selleks viiakse läbi spetsiaalseid pikaajalisi ja ühekordseid uuringuid ka tootjate maadel.

Väljavalitud tootjate juures kogutakse PMK koordineerimisel andmeid järgnevate näitajate ehk indikaatorite kohta:

- põllumajandusmaastike linnud, kimalased, taimed;
- mullaviljakus ja orgaaniline aine;
- toitelementide kogubilanss, pestitsiidide kasutuskoormus;
- ettevõtjatulu, keskkonnateadlikkus;

Hindamises osalevad põllumajandusettevõtted on valitud erinevate printsiipide alusel – kui aktiivselt on piirkonnas PKTd taotletud, millised on konkreetse näitaja hindamiskriteeriumid jmt. Valim peab esindama ka erinevaid tootmissuundi (taimekasvatus, loomakasvatus,

segatootmine), tootmistüüpe (mahetootmine, tavatootmine) ja tootmissuursi (väiketalud, suurtootmised). Võrdlusena on valimisse võetud tootjad, kes ei ole võtnud PKT kohustust.

Erinevatel põhjustel võib tekkida vajadus asendada mõni praegu valimis olev tootja teise või tehakse ühekordseid uuringuid tootjate juures – seega on kõigil põllumajandustootjatel ka edaspidi võimalus seire- ja hindamisprotsessis osalemiseks.

PMK on läbi viinud ka mitu e-küsitlust, et kaasata suuremat hulka sihtrühmadest ning saada laiapõhjalisemat tagasisidet põllumajandustootjatelt. Tootjate kõrge vastamisaktiivsus on väga oluline tõese kuvandi saamiseks ning järelduste tegemiseks ning seni on tootjad väga aktiivsed vastajad olnud. PMK ootab ka edaspidi vastutustundlikku kaasalöömist e-küsimustikele vastamisel.

Andmete kogumise sagedus sõltub sellest, millisesse seirevalimisse tootja kaasatakse, paljude indikaatorite kohta kogutakse andmeid igal toetuse taotlemise aastal või teatud arvul järjestikustel aastatel. Mõne indikaatori kohta kogutakse andmeid programmi esimesel ja viimasel aastal ning mitme indikaatori kohta kindlaksmääratud ajavahemiku tagant (nt üle aasta). PMK annab elurikkuse seirevalimis olevatele tootjatele seiretest ka kirjalikult tagasisidet, mille käigus informeeritakse ka planeeritavatest seiretest. Seire jaoks andmete kogumisel tootja maadel teavitatakse tootjat sellest eelnevalt. Teavitamise osas tuleb aga mõistev olla – alati ei saa seda päeva täpsusega öelda, sest tihti on ilm takistavaks teguriks, mis võib andmete kogumise aega edasi lükata.

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse hindamise kohta (sh uuringute aruandeid) saab pikemalt lugeda PMK kodulehelt aadressil <http://pmk.agri.ee/pkt/>.

[Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) § 62 lõike 2 kohaselt esitab toetuse saaja maaelu arengu toetuse saamise ja kasutamise kohta seireks ja hindamiseks vajaliku teabe.

## **29. MAKi TOETUSTE ALUSEKS OLEVAD ÕIGUSAKTID**

Kõigi õigusaktide puhul palume arvestada, et lisaks määruse nimetuses olevale esialgsele kuupäevale võib neis olla hilisemaid muudatusi. Õigusakte elektroonilisest Riigi Teatajast lugedes palume valida hetkel kehtiv versioon.

### **29.1. Eesti õigusaktid:**

- [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus \(ELÜPS\)](#)
- Maaeluministri 8. märtsi 2016. a määrus nr 15 „[2016. aastal „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” ja „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antavad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohased maaelu arengu toetused](#)“
- Maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrus nr 49 „[Keskkonnasõbraliku majandamise toetus](#)”
- Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrus nr 40 „[Piirkondlik mullakaitse toetus](#)”
- Maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrus nr 50 „[Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus](#)”
- Maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrus nr 51 „[Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse toetus](#)”
- Maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrus nr 52 „[Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus](#)”
- Maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrus nr 55 „[Ohustatud tõugu looma pidamise toetus](#)”

- Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrus nr 38 „[Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus](#)”
- Maaeluministri 30.aprilli 2015. a määrus nr 53 „[Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus](#)“
- Maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrus nr 56 „[Loomade heaolu toetus](#)”
- Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrus nr 42 „[Natura 2000 alal asuva põllumajandusmaa kohta antav toetus](#)”
- Maaeluministri 17. aprilli 2015. a määrus nr 32 „[Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus](#)“
- Põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määrus nr 22 „[Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord](#)“
- Põllumajandusministri 9. aprilli 2003. a määrus nr 36 “[Põlluraamatu vorm ja põlluraamatu pidamise kord](#)”
- Põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määrus nr 4 “[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)”
- Vabariigi valitsuse 5. augusti 2004. a korraldus nr 615-k “[Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri](#)”
- Maaeluministri 22.detsembri 2015. a määrus nr 26 „[Maaelu arengu toetuse andmisest ja kasutamisest teavitamise, toetatud objektide tähistamise ning Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi \(EAFRD\) osalusele viitamise täpsem kord perioodil 2014–2020](#)“
- [Mahepõllumajanduse seadus](#)
- [Veeseadus](#)
- [Looduskaitse seadus](#)
- [Haldusmenetluse seadus](#)
- [Loomakaitse seadus](#)
- [Taimekaitse seadus](#)
- [Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus](#)
- [Loomatauditõrje seadus](#)
- [Ehitusseadustik](#)
- [Liiklusseadus](#)
- Põllumajandusministri 21.12.2009 määrus nr 128 „[Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord](#)“
- põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 „[Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded](#)”
- põllumajandusministri 5. novembri 2013. a määrusest nr 62 „[Integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise tingimused ja viis](#)“
- keskkonnaministri 7. oktoobri 2004. a määruses nr 126 „[Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekiri](#)”

## 29.2. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu ning Komisjoni määrused:

- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) nr 1305/2013](#), Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548);

- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) nr 1306/2013](#) ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/200, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607);
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 809/2014](#), 17. juuli 2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega;
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) nr 640/2014](#), 11. märts 2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas;
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) nr 807/2014](#), millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 221, 31.07.2014, lk 1–17);
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 808/2014](#), milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68);

### 29.3. Muud dokumendid:

- European Commission guidance document ([DSCG/2014/32/FINAL](#)) ON-THE-SPOT CHECKS ACCORDING TO ART. 24, 25, 26, 27, 30, 31, 34, 35, 36,37, 38, 39, 40, 41 OF REGULATION (EU) NO 809/2014 CLAIM YEAR 2015, GUIDANCE FOR ON-THE-SPOT CHECKS (OTSC) AND AREA MEASUREMENT1;
- European Commission guidance document ([DSCG/2014/33/FINAL](#)) ON THE LAND PARCEL IDENTIFICATION SYSTEM (LPIS) UNDER ARTICLES 5, 9 AND 10 OF COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) NO 640/2014 CLAIM YEAR 2015 ONWARDS;

Eesti õigusaktidega saab tutvuda Riigi Teataja kodulehel [www.riigiteataja.ee](http://www.riigiteataja.ee). Euroopa Liidu õigusaktidega kodulehel [www.legaltext.ee](http://www.legaltext.ee) ja <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/et/index.htm>. Eesti maaelu arengukavaga 2014–2020 saab tutvuda Maaeluministeeriumi kodulehel [www.agri.ee](http://www.agri.ee). Muude toetuse menetlemisel aluseks olevate dokumentidega PRIA kodulehel [www.pria.ee](http://www.pria.ee).

**Käesolev juhend on koostatud abistavaks materjaliks toetuste taotlemisel. Juriidiliseks aluseks toetuste taotlemisel ja kasutamisel on õigusaktid.**